

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
ของจังหวัดเพื่อการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ

โดย

บวร ประพฤตติ และ กิฬพร พินพิสุทธิ์

ด้วยเงินทุนสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISBN 974-8055-20-5

รายงานการวิจัย

เรื่อง

**ศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
ของจังหวัดเพื่อการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ**

โดย

ดร.บวร ประพฤตติ และ ดร.กัภาพร พิมพ์สุกัธ

ISBN 974-8055-20-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2540

จำนวน 500 ฉบับ

จัดพิมพ์โดยกองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ 28 / พย. / 40
เลขทะเบียน บ. 1027 ต.1
เลขหมู่ ๐ ๗๕.๕๕
1345.55
DAR
2/2358
4540

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่อง ศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของจังหวัด เพื่อการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ เป็นการศึกษาเชิงมหภาคเพื่อนำข้อมูลมาอธิบายการเข้าร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมือง ในระดับอำเภอทั่วประเทศ

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ ใช้วิธีวิจัยเอกสาร เพื่อเก็บข้อมูลประเภทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและวิจัยแบบสำรวจ โดยการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลประเภทปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเมืองและระบอบอุปถัมภ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง จากกลุ่มตัวอย่าง 8 จังหวัด ใน 4 ภาค ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้นำทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ที่มีบทบาทในการพัฒนาจังหวัด จากกลุ่มตัวอย่าง 4 จังหวัด ใน 4 ภาค จากการศึกษาสรุปผลดังนี้

1. ข้อมูลระดับมหภาคในด้านศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สามารถอธิบายการเข้าร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในระดับจุลภาค กล่าวคือการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจจะไม่สูงตามศักยภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากการพัฒนาทางการเมืองไม่เกิดขึ้น

2. ไม่ว่าระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองจะอยู่ในระดับใด ประชาชนจะมีพฤติกรรมทางการเมือง แบบเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรคการเมือง ยกเว้นภาคใต้ที่ประชาชนจะเลือกพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล

3. ประเด็นปัญหาทางนโยบายที่สำคัญมีดังนี้

3.1 ภาคเหนือ คือ ปัญหาการครอบครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ ปัญหาด้านสาธารณูปโภค และงบประมาณพัฒนาอำเภอ

3.2 ภาคใต้ คือ ปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครองที่ดิน

3.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ปัญหาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ปัญหาด้านสาธารณูปโภค ปัญหาด้านการให้บริการสาธารณสุขและงบประมาณพัฒนาอำเภอ

3.4 ภาคตะวันออก คือ ปัญหาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

3.5 ภาคกลาง ไม่มีปัญหาเหมือนภาคอื่นๆ

4. การเข้าร่วมทางการเมืองของประเทศไทยที่เด่นชัด คือการออกเสียงเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่าการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน ถูกควบคุมโดยการระดมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การซื้อเสียงเลือกตั้งที่มีอยู่แทบทุกจังหวัด หรือรูปแบบการควบคุมที่กระทรวงมหาดไทยเข้ามากำหนด ให้ข้าราชการระดมประชาชน ไปลงคะแนนเสียงในแต่ละหมู่บ้านให้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งสองตัวอย่างนี้สนับสนุนการพัฒนาทางการเมืองในระดับประชาธิปไตย

5. แนวทางการพัฒนาการเมือง คือ การให้การศึกษาทางการเมือง เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้น รัฐบาลกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมือง ไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ จัดระบบเขตเลือกตั้งให้เล็กลง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายกระจายอำนาจ ในการจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่นโดยตรงให้มากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถาบันนิติบัญญัติในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ของจังหวัด เพื่อการพัฒนาสถาบัน
นิติบัญญัติ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อศึกษาศักยภาพของอำเภอใน
ระดับมหภาค ที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมในการเลือกตั้งของประชาชนในอำเภอ
ทั่วประเทศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากภาคีรัฐบาลและผู้นำชุมชนในท้องถิ่นต่าง ตลอดจนผู้ทรง
คุณวุฒิทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้ให้ความช่วยเหลือแนะนำทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คณะผู้วิจัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติในอนาคตสืบไป

ศูนย์วิจัยนโยบายและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 : บทนำ	1
คำนำ	1
สภาพปัญหา	1
ทฤษฎีและแนวความคิด เกี่ยวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาทางการเมือง	1
คำนิยาม	5
ตัวแปรที่ศึกษาและใช้ในการวิเคราะห์	7
ฐานข้อมูลการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระดับอำเภอ	6
วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	9
บทที่ 2 : สภาพปัญหาการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ	11
วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง	11
การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการพัฒนาการเมืองไทย	14
พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง	15
พฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชน	16
ความสัมพันธ์ เชิงอุปถัมภ์กับพฤติกรรมทางการเมือง	18
สรุป	22
บทที่ 3 : ศักยภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	23
ศักยภาพทางเศรษฐกิจ	23
ศักยภาพทางสังคม	48
ศักยภาพทางการเมือง	51
สรุป	52
บทที่ 4 : ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอ เปรียบเทียบรายภาค	53
ศักยภาพและความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้	53
ศักยภาพด้านที่ดินและการถือครองที่ดิน	55
การพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพของประชาชน	58
ศักยภาพด้านสาธารณสุขอุปโภคขั้นพื้นฐาน	63
ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุข	66
ศักยภาพของกลุ่มพลังมวลชนทางสังคม	70
ศักยภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองของท้องถิ่น	72
ทรัพยากรค้ำจุนงบประมาณในการพัฒนาอำเภอ	74
สรุป	75

บทที่ 5 : ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	77
ศักยภาพและความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	77
ศักยภาพด้านที่ดินและการถือครองที่ดินกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	80
การพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพของประชาชน	83
กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	
ศักยภาพด้านสาธารณสุขอุปโภคบริโภคขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	87
ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	90
ศักยภาพของกลุ่มพลังมวลชนทางสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	94
ศักยภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองของท้องถิ่น	95
กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	
ทรัพยากรทางการเงินในการพัฒนาอำเภอเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	98
สรุป	99
บทที่ 6 : ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	101
ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้กับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	101
ศักยภาพด้านถือครองที่ดินกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	102
ศักยภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพของประชาชนกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	103
ศักยภาพด้านสาธารณสุขอุปโภคบริโภคขั้นพื้นฐานกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	105
ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	106
ศักยภาพด้านกลุ่มพลังมวลชนในพื้นที่กับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	107
ศักยภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	108
ศักยภาพด้านงบประมาณพัฒนาอำเภอเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	109
สรุป	109
บทที่ 7 : ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง	110
เปรียบเทียบรายภาค	
ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้กับพฤติกรรมกาเลือกตั้งระดับภาค	113
ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขกับพฤติกรรมกาเลือกตั้งระดับภาค	115
สรุป	119
บทที่ 8 : บทสรุปและข้อเสนอแนะ	120
บทสรุป	120
ข้อเสนอแนะ	121

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ระบบหัวคะแนนจําแนกตามภาค	17
ตารางที่ 2 ผู้อาวุโสในหมู่บ้านตำบลจําแนกตามภาค	17
ตารางที่ 3 หัวคะแนน/ผู้มีบุญคุณจําแนกตามภาค	17
ตารางที่ 4 การซื้อเสียงจําแนกตามภาค	18
ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์กับนักการเมืองจําแนกตามภาค	19
ตารางที่ 6 ผู้มีฐานะคิมีบทบาทต่อการออกเสียงเลือกตั้งของชาวบ้านจําแนกตามภาค	20
ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ในครอบครัวจําแนกตามภาค	20
ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์เชิงอาวุโสจําแนกตามภาค	20
ตารางที่ 9 เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทยปี พ.ศ.2481-2532	24
ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูก (ทั้งที่นาและที่ไร่) และการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ (เฉพาะบางปี)	26
ตารางที่ 11 ประมวลการผู้มีงานทำ จําแนกตามสาขาเศรษฐกิจ ช่วงปี 2529-2544	29
ตารางที่ 12 ข้อมูลการถือครองที่ดินในชนบททั่วประเทศ	30
ตารางที่ 13 ปริมาณน้ำเก็บกักและน้ำที่สามารถนำไปใช้ของเขื่อนสำคัญ ในเดือน ก.ย.35 และ ม.ค.36	33
ตารางที่ 14 โครงการของรัฐในภาคกลางและภาคตะวันออก ที่เป็นปัญหา	35
ตารางที่ 15 โครงการของรัฐในภาคเหนือ ที่เป็นปัญหา	36
ตารางที่ 16 โครงการของรัฐในภาคใต้ ที่เป็นปัญหา	37
ตารางที่ 17 โครงการของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นปัญหา	38
ตารางที่ 18 ประชากรอายุ 6 ปี ขึ้นไปที่อ่านออกเขียนได้ จําแนกตามเพศ ภาคและเขตการปกครอง	48
ตารางที่ 19 อัตราร้อยละของประชากรอายุ 6 ปี ขึ้นไป จําแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ และภาค	49
ตารางที่ 20 จำนวนสถานพยาบาล(ที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน) และเตียงผู้ป่วย จําแนกตามแหล่งสังกัด พ.ศ.2533-2534	50
ตารางที่ 21 ศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ระดับอำเภอ จําแนกรายภาค	54
ตารางที่ 22 ศักยภาพการถือครองที่ดินของประชาชนระดับอำเภอ จําแนกรายภาค	57
ตารางที่ 23 ศักยภาพของการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพระดับอำเภอ จําแนกรายภาค	61
ตารางที่ 24 ศักยภาพของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานระดับอำเภอ จําแนกรายภาค	65
ตารางที่ 25 ศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุขระดับอำเภอ จําแนกรายภาค	68

ตารางที่ 26	ศักยภาพของกลุ่มพลังมวลชนระดับอำเภอ จำแนกรายภาค	71
ตารางที่ 27	ศักยภาพทางกายภาพและการปกครองระดับอำเภอ จำแนกรายภาค	73
ตารางที่ 28	ศักยภาพของงบประมาณในการพัฒนาอำเภอ จำแนกรายภาค	75
ตารางที่ 29	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ของอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	78
ตารางที่ 30	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ของอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	79
ตารางที่ 31	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของที่ดินและการถือครองระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	81
ตารางที่ 32	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการถือครองที่ดิน ระดับอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	82
ตารางที่ 33	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพ ระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	83
ตารางที่ 34	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการพัฒนาอุตสาหกรรมและ โครงสร้างอาชีพ ระดับอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	85
ตารางที่ 35	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการสาธยายูปโภคขั้นพื้นฐาน ระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	88
ตารางที่ 36	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการสาธยายูปโภคขั้นพื้นฐาน ระดับอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	89
ตารางที่ 37	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุข ระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	91
ตารางที่ 38	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุข ระดับอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	92
ตารางที่ 39	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของกลุ่มพลังมวลชน ระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	94
ตารางที่ 40	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของกลุ่มพลังมวลชน ระดับอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	95
ตารางที่ 41	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพทางกายภาพและการปกครอง ระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	96
ตารางที่ 42	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการเติบโตทางกายภาพและการปกครอง จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	97
ตารางที่ 43	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของงบประมาณพัฒนาอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	98

ตารางที่ 44	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของงบประมาณอำเภอ จำแนกรายภาค กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	99
ตารางที่ 45	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านป่าไม้ของอำเภอ กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	101
ตารางที่ 46	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการถือครองที่ดินกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	102
ตารางที่ 47	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพ กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	103
ตารางที่ 48	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านสาธารณสุขกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	105
ตารางที่ 49	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุข กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	106
ตารางที่ 50	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านกลุ่มพลังมวลชนกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	108
ตารางที่ 51	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการเติบโตทางภาพและการปกครอง กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	108
ตารางที่ 52	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านงบประมาณอำเภอกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	109
ตารางที่ 53	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านป่าไม้ จำแนกรายภาค กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	110
ตารางที่ 54	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการถือครองที่ดินจำแนกรายภาค กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	113
ตารางที่ 55	ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขจำแนกรายภาค กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง	116

บทที่ 1

บทนำ

1. คำนำ

การพัฒนาทางการเมืองของไทยมีมาร่วม 60 ปี แต่ยังไม่สามารถพัฒนาเสถียรภาพของสถาบันทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง และประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับค่อนข้างต่ำ ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นย่อมมีผลต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นฐานที่สำคัญของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม

ขณะเดียวกัน การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองเช่นกัน ตามทฤษฎีการพัฒนาทางการเมือง ท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจต่ำจะมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับต่ำและมีผลต่อการพัฒนาองค์กรทางการเมืองท้องถิ่นในระดับต่ำเช่นกันในทางปฏิบัติในระบบการเมืองไทยอาจไม่เป็นเช่นนั้น เพราะมีกลไกทางการเมืองหลายปัจจัยแทรกแซง ในทางตรงกันข้าม ท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงอาจมีการเข้าร่วมทางการเมืองต่ำ และมีการพัฒนาองค์กรทางการเมืองในท้องถิ่นในระดับต่ำเช่นกัน

2. สภาพปัญหา

ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย จึงยากที่จะอธิบายด้วยทฤษฎีทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว สภาพปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยเหล่านี้แก่นักรัฐศาสตร์หลายท่านให้ความสำคัญต่อการนำมาอธิบายปัญหาการพัฒนาระบบการเมืองไทย และสถาบันนิติบัญญัติ อย่างไรก็ตามนักรัฐศาสตร์ก็ได้ทำการวิเคราะห์เพื่อจัดระบบข้อมูลเหล่านั้น ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเมืองแต่อย่างใด

คณะผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า การศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ เพื่อนำไปจัดเป็นระบบฐานข้อมูลการพัฒนาทางการเมือง และการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของรัฐของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกจังหวัด จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติต่อไป

3. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์เห็นว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการพัฒนาการเมืองคือ ประเทศหรือสังคมที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง จะมีการพัฒนาทางการเมืองสูง เป็นสังคมที่ระดับการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนสูง Lipset (1959) ได้พิสูจน์ทฤษฎีโดยการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในนานาประเทศ โดยใช้ตัวแปรที่เป็นตัวกำหนดตัวชี้ภาวะการพัฒนาเศรษฐกิจ 4 ตัว คือ ความมั่งคั่ง การพัฒนาอุตสาหกรรม การขยายเขตชุมชน และระดับการศึกษา จากการทดสอบข้อมูลจากข้อเท็จจริงพบว่ามีสหสัมพันธ์

เชิงปฏิฐานระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการสนับสนุนทฤษฎีของ Weber ที่เคยเขียนไว้ในปี 1958 ว่า ระบบประชาธิปไตยสมัยใหม่ในรูปแบบสมบูรณ์ จะมีขึ้นได้ก็เพียงภายใต้การพัฒนาอุตสาหกรรมของระบบทุนนิยม (Capitalist industrialization) เท่านั้น เช่นเดียวกับ Sunshire (1972) ได้พบว่า สำหรับข้อมูลที่ได้จากประเทศในยุโรปตะวันตกและยุโรปภาคเหนือ การสร้างประชาธิปไตยจะเกิดขึ้น เมื่อรายได้ของประชาชนต่อคนอยู่ในระดับ \$300 - \$800 ต่อปี แต่สำหรับในเอเชีย ลาตินอเมริกา และแอฟริกา การพัฒนาทางเศรษฐกิจมิได้สอดคล้องไปกับทางการเมือง แต่จะเกิดความขัดแย้งกันขึ้นระหว่างระบบเศรษฐกิจและระบบการเมือง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบฉบับของไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งนับว่ารายได้ของประชาชนต่อคนอยู่ในอัตราที่สูงขึ้นแต่ระบบการเมืองในขณะนั้น เป็นการปกครองแบบเผด็จการในบางสังคมความเจริญทางเศรษฐกิจอาจนำไปสู่การเมืองได้เช่นกันดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ Huntington (1968) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ถ้าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าการพัฒนาสถาบันทางการเมือง จะก่อให้เกิดภาวะความเสื่อมโทรมในทางการเมือง (Political decay) เช่นการปฏิบัติรัฐประหารเป็นต้น

การพัฒนาทางการเมือง เป็นการสร้างประชาธิปไตย โดยมีตัวแปรที่จะชี้ความเป็นประชาธิปไตย เช่น การแข่งขันในการเลือกตั้ง ความสนใจและการเข้าร่วมทางการเมืองในรูปของการออกเสียงเลือกตั้ง การให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน ตลอดจนเสรีภาพ การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของสังคม เป็นต้น สภาพการเมืองในสังคมนั้นมา ขึ้นกับสภาพตัวแปรเป็นอย่างไร เช่น ศึกษาว่ามีการแข่งขันในการเลือกตั้งทางการเมืองเพียงใด จำนวนผู้มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากน้อยเพียงใด หรือมุ่งศึกษากระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากภาวะการเมืองหนึ่งไปสู่อีกภาวะการเมืองหนึ่ง เป็นต้นว่ารัฐบาลอาจจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา อุดมการณ์ และวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างประชาธิปไตยในสังคม

แนวทางการวิเคราะห์การพัฒนาทางการเมืองอาจศึกษาจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีลักษณะ เป็นการพัฒนามาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือเบี่ยงเบนไปสู่ภาวะที่เสื่อมโทรม (political decay) กว่าเดิม โดยการศึกษาจากตัวแปรที่กำหนดขึ้นในขั้นแรก เช่น รัฐบาลมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบเสรีนิยมเพื่อให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้นจะมีผลต่อการศึกษาของประชาชนในอัตราสูง ความรู้สึกลงทางการเมืองย่อมตามมา และการเข้าร่วมทางการเมืองจะสูงขึ้นด้วย ซึ่งเป็นวิถีทางของการสร้างประชาธิปไตย

การพัฒนาทางการเมืองจึงมีความหมายหลากหลาย Huntington (1968) ได้แยกแยะความหมายตามแนวการวิเคราะห์ไว้ดังนี้คือ

วิเคราะห์แบบอย่างที่เราได้รับมา โดยอาศัยความหวังทางการเมืองที่จะตามมาจากผลของการทำให้เป็นสมัยใหม่ การทำให้เป็นสมัยใหม่ หมายถึง การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การขยายชุมชนชน การขยายการศึกษา และการขยายการสื่อสาร ความเจริญทางเศรษฐกิจ และการเป็นสังคมเปิดโดยทางชนชั้นและอาชีพ การพัฒนาทางการเมืองอาจมีความหมายเช่นเดียวกับการทำให้เป็นสมัยใหม่เช่น การ

ศึกษาของ Maine, Weber, Tonnies, Durkheim และ Redfield เป็นต้น (ดู Redfield, 1947) โดยเริ่มศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมดั้งเดิม (Traditional society) สังคมเกษตร (Agrarian society) จนถึงสังคมอุตสาหกรรม (Industrial society)

วิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมาย โดยเน้นทางด้านการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นต้นว่า เพื่อสร้างประชาธิปไตย ความมั่นคง การสนับสนุนรัฐบาล การเข้าร่วมทางการเมือง การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง สร้างสถาบันทางการเมือง ความเท่าเทียมกันในสังคม การรวมตัวกันเป็นชาติ การกระจายผลประโยชน์เพื่อประชาชน ความปลอดภัย ความยุติธรรม ความเสมอภาค และสวัสดิการของประชาชน ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้อาจจะเป็นจุดหมายของการทำให้เป็นสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน แต่การพัฒนาทางการเมืองจะเน้นในเรื่องการสร้างสถาบันขององค์การทางการเมือง และกระบวนการทางการเมือง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ หรือสังคมดั้งเดิมได้เช่นกัน

วิเคราะห์ตามองค์ประกอบหน้าที่ การพัฒนาทางการเมืองค่าเน้นไปสู่การสร้างสังคมการเมือง ที่ทันสมัยเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งยึดหลักแบบอย่างขององค์ประกอบของกระบวนการทางการเมือง คุณค่าของสังคม ผู้นำ และสถาบันทางการเมือง ของสังคมอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ เช่น สังคมที่ยังไม่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมจะไม่มีระบบพรรคการเมือง แต่ประเทศอุตสาหกรรมจะมีระบบพรรคการเมืองที่มั่นคง จึงอาจจะสรุปได้ว่าพรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมอุตสาหกรรม ดังนั้นการพัฒนาพรรคการเมืองจึงขึ้นอยู่กับ การพัฒนาทางการเมือง ตามการวิเคราะห์นี้อาจชี้ให้เห็นความแตกต่างของการพัฒนาการเมืองกับการทำให้เป็นสมัยใหม่ โดยยึดหลักว่า พรรคการเมืองจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมสมัยใหม่ แต่กระบวนการของการทำให้เป็นสมัยใหม่อาจจะ เป็นอุปสรรคของการพัฒนาพรรคการเมือง แต่จำเป็นสำหรับสังคมสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า การพัฒนามาถึง ความเจริญก้าวหน้า การเติบโต ความงอกงาม เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง มีเป้าหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่ดีกว่าเดิมหรือเป็นวิวัฒนาการในทางที่ดีกว่าเดิม หรือเพื่อเป้าหมายที่ตั้งขึ้นไว้อย่างจริงจังเป็นสำคัญ การพัฒนาทางการเมือง ในที่นี้จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาทางการเมือง หมายถึงแบบแผนของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะในทางที่ดีกว่าเดิม ด้วยสาเหตุเฉพาะอย่างเพื่อจุดหมายแท้จริงอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ทางสังคมและทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะ

นักรัฐศาสตร์ได้พยายามค้นคว้าศึกษาการพัฒนาทางการเมืองไว้อย่างมากมากในขอบเขตของทฤษฎีที่มีเหตุผล มีการทดสอบข้อมูลจากข้อเท็จจริง ดังจะได้หยิบยกทฤษฎีสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองมากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

Lucian Pye (1966) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องของการจัดระเบียบทางการเมือง ซึ่งจำเป็นต่อระบบเศรษฐกิจ นักเศรษฐศาสตร์เห็นว่า สภาพทางการเมืองและสังคมที่มั่นคงจะส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ นักรัฐศาสตร์เห็นว่า สภาพทางการเมืองและสังคมที่มั่นคงจะส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสังคม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการเมืองก็ขึ้นอยู่กับปัญหาทางเศรษฐกิจเช่นกัน ในประเทศกำลังพัฒนาจะมุ่งสร้างความเจริญทางวัตถุ

และแยกการพัฒนาทางการเมืองออกจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองจึงมีกฎกละเลยไปจากการพัฒนาเศรษฐกิจ

2. เป็นเรื่องของลักษณะการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม คือ การบริหารจะต้องมีระเบียบและเป็นกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นไปอย่างมีกำหนดกฎเกณฑ์ กลไกของรัฐบาลสามารถแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างดีด้วย

3. เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้เป็นสมัยใหม่

สมัยใหม่ หมายถึง ระบบการเมืองของประเทศอุตสาหกรรม ได้แก่ ประเทศในยุโรปตะวันตก และสหรัฐอเมริกา ลักษณะของความเป็นสมัยใหม่ คือ การเข้าร่วมในทางการเมือง ความเสมอภาคภายใต้กฎหมายอันเดียวกัน ยกย่องความยุติธรรม เคารพในคุณธรรมและความเป็นประชาชน

4. เป็นเรื่องของการดำเนินงานของชาติ-รัฐ ในการสร้างชาติ-รัฐจะต้องสร้างสถาบันทางการเมือง และจัดการบริหารงานให้เป็นสมัยใหม่ คือ มีประสิทธิภาพสามารถรักษาระเบียบของสังคม สามารถระดมทรัพยากรเพื่อการสร้างชาติ การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของการสร้างปัจจัยทางสาธาณูปโภค ที่จะเอื้ออำนวยต่อการสร้างชาติ-รัฐ ตลอดจนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมในรูปของความรู้สึกชาตินิยม

5. เป็นเรื่องของการบริหารและระบบกฎหมาย การพัฒนาของการบริหาร หมายถึงระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ และมีระบบกฎหมายที่เที่ยงธรรม

6. เป็นเรื่องของการระดมประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง การพัฒนาทางการเมืองจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง สำหรับประเทศที่อยู่ภายใต้การปกครองของชาติอื่น การพัฒนาการเมืองก็คือ ทำให้ประชาชนคนด้าที่จะเข้าร่วมในทางการเมือง สำหรับประเทศที่ได้เอกราชแล้ว การพัฒนาการเมืองจึงหมายถึงการขยายสิทธิของการเข้าร่วมในทางการเมืองให้มากขึ้น

7. เป็นเรื่องของการสร้างระบบประชาธิปไตย การพัฒนาการเมืองในประเทศนั้นหมายถึงการสร้างอุดมการณ์โดยตั้งอยู่บนรากฐานของคุณค่าในสังคม ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบประชาธิปไตย ระบอบคอมมิวนิสต์ หรือระบบเผด็จการก็ตาม

8. เป็นเรื่องการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบ เสถียรภาพทางการเมือง มีความหมายทั้งทางดี (ปฏิฐาน) และทางเสีย (นิเสธ) เสถียรภาพจึงอาจมีความหมายถึงการติดอยู่กับที่ที่ไม่เคลื่อนไหวซึ่งเป็นทางเสีย ส่วนทางดีเสถียรภาพ หมายถึง สภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

9. เป็นเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ นโยบายและระเบียบของสังคมให้ดีขึ้น

10. เป็นเรื่องการระดมพลังและทรัพยากร สิ่งสำคัญคือ การสร้างประสิทธิภาพในการทำงานให้ได้ผลมากที่สุด โดยสิ้นเปลืองและใช้เวลาให้น้อยที่สุด

Huntington (1968) ได้ให้แนวความคิดที่แตกต่างไปจากนักรัฐศาสตร์อื่นๆ โดยเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเมืองให้ทันสมัย และการพัฒนาทางการเมือง

การพัฒนาทางด้านการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างระเบียบทางการเมือง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีสถาบันทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ มีอิสระ มีการแบ่งแยกงานและร่วมกันเป็นกลุ่มก่อนที่จะทำให้สถาบันทางการเมืองดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงการเมืองให้ทันสมัย มี 3 กระบวนการคือ การกำหนดอำนาจหน้าที่ และการแบ่งแยกความรับผิดชอบของสถาบันและโครงสร้าง และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ ในสังคม

กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ อาจจะสร้างระบบการเมืองให้ทันสมัย หรือทำให้ระบบการเมืองเสื่อมลงได้เช่นกัน เช่น การปกครองแบบเผด็จการ การปฏิวัติรัฐประหาร ความรุนแรงขัดแย้งมากกว่าจะส่งเสริมแนวทางของประชาธิปไตย

การพัฒนาทางด้านการเมืองยังคงเป็นเวทีรวมทักษะ แนวความคิดในหลายทางที่จะตอบปัญหาและชี้แนวทางออกของปัญหาซึ่งได้จากแผนงานการค้นคว้าศึกษาจำนวนมากมาย การศึกษาการพัฒนาทางการเมืองควรนำเอาการศึกษาและแนวความคิดที่สามารถตอบปัญหา และชี้แนวทางออกของปัญหามาพิจารณาประกอบเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

4. คำนิยาม

จากแนวความคิดในการพัฒนาที่กล่าวว่า ศักยภาพทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง ประเทศที่มีศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสูงจะเป็นเงื่อนไขการพัฒนาที่สำคัญของสังคมประชาธิปไตย ท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงก็จะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมนั้น อย่างไรก็ตามความสับสนของคำแปรทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองก็ยังไม่ชัดเจนแน่นอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยดังกล่าวมาแล้วว่าแม้ว่ามีการพัฒนา เศรษฐกิจและการพัฒนาทางสังคมสูงขึ้น แต่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น

การพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติในสังคมไทยจึงต้องอาศัยคำแปรทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับมหภาคและจุลภาค การศึกษาข้อมูลระดับของการพัฒนาในระดับอำเภอ จำนวน 682 อำเภอ เพื่ออธิบายศักยภาพของสังคมที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติของไทย ปัจจุบันดังกล่าวประกอบด้วยคำแปรทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง คำแปรทางเศรษฐกิจและสังคมถูกกำหนดให้เป็นคำแปรอิสระและคำแปรตามคือการพัฒนาทางการเมือง

4.1 ศักยภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถ พลัง และความพร้อมของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ ในการศึกษานี้จะมุ่งศึกษาปัจจัย 3 ประการคือด้านทรัพยากร การพัฒนาอุตสาหกรรม และสาธารณูปโภค ประการแรกในด้านทรัพยากรที่สำคัญต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนระดับอำเภอ ได้แก่ ป่าไม้ น้ำ และที่ดิน

ป่าไม้ที่มีความสำคัญคือ ป่าอนุรักษ์ ซึ่งรวมทั้งพื้นที่ป่าสงวน อุทยาน และป่ารักษา นอกจากนี้พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และพื้นที่ป่าไม้ที่มีความสำคัญต่อประชาชนในชุมชนอย่างยิ่ง

น้ำ เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชนไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทั้งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย แหล่งน้ำใช้ในการเกษตรจึงเป็นทรัพยากรที่จะสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจ

ที่ดิน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจให้แก่สังคม ซึ่งได้แก่ ที่ดินที่มีการครอบครองโดยมีเอกสารสิทธิและไม่มีเอกสารสิทธิ และพื้นที่ทำการเกษตรในชุมชนระดับอำเภอ

ประการที่สอง การพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี โดยศึกษาจากอาชีพผู้ประกอบการด้านเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ โรงงานอุตสาหกรรม และหน่วยงานด้านการบริการ เช่น ธนาคาร และโรงแรม เป็นต้น

ประการที่สาม การพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำ และโทรศัพท์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจ

4.2 ศักยภาพทางสังคม

ศักยภาพทางสังคม หมายถึง ความสามารถ พลัง และความพร้อมของปัจจัยทางสังคม ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ ในการศึกษานี้จะมุ่งศึกษาปัจจัยทางการศึกษา และสาธารณสุขซึ่งจะพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้ดีขึ้น และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป

4.3 ศักยภาพทางการเมือง

ศักยภาพทางการเมืองในการศึกษานี้จะเน้นความพร้อม และความสามารถจากระดับศักยภาพการปกครองกล่าวคือ ระดับชั้นอำเภอ รูปแบบการปกครองแบบเทศบาล หรือสุขาภิบาล งบประมาณอำเภอ เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในท้องถิ่นน้ำซึ่งมีผลต่อการเข้าร่วมและพฤติกรรมทางการเมือง นอกจากนี้กลุ่มพลังมวลชน เช่น กลุ่มเยาวชนและสตรี ซึ่งรัฐเป็นผู้จัดตั้งแต่มีบทบาทในการระดมประชาชนเพื่อเข้าร่วมมากขึ้น เป็นตัวดัชนีชี้ถึงศักยภาพทางการเมืองเช่นกัน

4.4 การพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ

สถาบันนิติบัญญัติจะพัฒนา ได้หลายวิธีการ เช่น ปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างของสถาบัน อำนาจหน้าที่ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารที่ให้แก่สมาชิกสถาบันนิติบัญญัติ เป็นต้น

ข้อมูลที่เกี่ยวกับศักยภาพของจังหวัด ในระดับอำเภอมีความสำคัญอย่างยิ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชนบทได้ดียิ่งขึ้น

ข้อมูลในระดับอำเภอในการศึกษานี้จะชี้ให้เห็นศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในภาพรวมทั้งประเทศ และในแต่ละภาค โดยจะวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างดังกล่าวในการศึกษานี้

ศักยภาพดังกล่าวกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายการพัฒนาประเทศ อันนำไปสู่การเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้า และการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก่อให้เกิดปัญหาและมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชนบท วัฒนธรรม และพฤติกรรมของคนในชุมชนเหล่านั้น รวมทั้งพฤติกรรม การเข้าร่วมทางการเมือง เช่น การแสดงความคิดเห็น การเดินขบวนประท้วง การลงคะแนนเสียง

เลือกตั้ง เป็นต้น พฤติกรรมทางการเมืองในการศึกษานี้จะ เน้นที่พฤติกรรมของประชาชนในการเลือกพรรคการเมือง หรือเลือกตัวบุคคล เป็นต้น

ในสังคมที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง รวมทั้งประชาชนให้ความสำคัญต่อพรรคการเมือง และนโยบายของพรรคการเมืองมากกว่าเลือกตัวบุคคล จะนำไปสู่การสร้างเสถียรภาพให้กับสถาบันนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติทางหนึ่ง

4.5 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการศึกษานี้หมายถึง การแสดงออกทางการเมืองโดยการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน วัดจากร้อยละของประชาชนที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยอาศัยข้อมูลของกระทรวงมหาดไทยในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2536 หากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่า ร้อยละ 60 จะเป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง หากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่ำกว่า ร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ การจัดกลุ่มดังกล่าวพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและการกระจายของข้อมูล

4.6 พฤติกรรมการเลือกตั้งหมายถึง การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งว่ามีแนวโน้มจะเลือกพรรคการเมือง หรือ เลือกตัวบุคคล โดยวัดจากพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในกรณีที่ผลการเลือกตั้งของผู้สมัครจากพรรคการเมืองหนึ่งได้รับการเลือกตั้งมาทั้งหมด พฤติกรรมการเลือกตั้งดังกล่าวจะชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในอำเภอนั้นมีแนวโน้มเลือกพรรคการเมือง ในทางตรงกันข้ามหากผู้ได้รับการเลือกตั้งมาจากต่างพรรคการเมือง พฤติกรรมการเลือกตั้งดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประชาชนในอำเภอ นั้นมีแนวโน้มเลือกตัวบุคคล หากผู้ได้รับการเลือกตั้งจากพรรคการเมืองหนึ่งได้จำนวน 2 ใน 3 จะชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในอำเภอ นั้นมีแนวโน้มเอียงให้ความสำคัญแก่การเลือกพรรคการเมืองมากกว่า

การศึกษาอาศัยข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทยในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2536

5. ตัวแปรที่ศึกษาและใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปรอิสระ

1. ศักยภาพทางเศรษฐกิจ
2. ศักยภาพทางสังคม
3. ศักยภาพทางการเมือง

ตัวแปรตาม

1. การพัฒนาทางการเมือง
 การมีส่วนร่วมทางการเมือง
 พฤติกรรมการเลือกตั้ง

6.ฐานข้อมูลการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระดับอำเภอ

ประกอบด้วยข้อมูลในการวิเคราะห์ดังนี้

6.1 ข้อมูลป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ (ไร่)

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ไร่)

พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (ไร่)

6.2 ข้อมูลทรัพยากรที่ดิน

จำนวนราย ที่มีการถือครองที่ดินเป็นโฉนด

คิดเป็นพื้นที่รวม (ไร่)

จำนวนรายที่ไม่มีเอกสารสิทธิ

คิดเป็นพื้นที่รวม (ไร่)

พื้นที่อำเภอ (ตร.กม.)

พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)

6.3 ข้อมูลทรัพยากรน้ำ

จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำใช้

จำนวนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

6.4 ข้อมูลอุตสาหกรรมและอาชีพของประชาชน

การเกษตรขนาดใหญ่ (โรง)

ขนาดกลาง (โรง)

ขนาดเล็ก (โรง)

อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (โรง)

ขนาดกลาง (โรง)

ขนาดเล็ก (โรง)

อาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ)

อาชีพบริการ (ร้อยละ)

จำนวนธนาคาร (แห่ง)

จำนวนโรงแรม (แห่ง)

6.5 ข้อมูลสาธารณประโยชน์ขั้นพื้นฐาน

จำนวนหมู่บ้านที่ใช้ประปาหมู่บ้าน (หมู่บ้าน)

จำนวนรายที่ใช้

จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ (เลขหมาย)

จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ (ครัวเรือน)

6.6 ข้อมูลบริการการศึกษาและสาธารณสุข

จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ (คน)
ร้อยละผู้ไม่รู้หนังสือ
จำนวนโรงเรียนระดับก่อนประถม (แห่ง)
จำนวนนักเรียน (คน)
จำนวนโรงเรียนระดับประถม (แห่ง)
จำนวนนักเรียน (คน)
จำนวนโรงเรียนระดับมัธยม (แห่ง)
จำนวนนักเรียน (คน)
จำนวนโรงพยาบาล (แห่ง)
สถานอนามัย (แห่ง)
สาธารณสุขชุมชน (แห่ง)
จำนวนแพทย์ (คน)
จำนวนพยาบาล (คน)
จำนวนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (คน)
ร้อยละของครัวเรือนที่มีส้วมราดน้ำ

6.7 ข้อมูลการเมืองและการเลือกตั้ง

องค์กรประชาชนและพลังมวลชน

กลุ่มเยาวชน/สตรี (กลุ่ม)
การเลือกตั้ง
จำนวนหน่วยเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ผ่านมา
จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ผ่านมา
จำนวนผู้ไปใช้สิทธิ
ร้อยละผู้ไปใช้สิทธิ

6.8 ข้อมูลประชากรและการปกครอง

ประชากร
ชาย (คน)
หญิง (คน)
ครัวเรือน
บ้าน (หลัง)
ชั้นอำเภอ
จำนวนตำบล

จำนวนหมู่บ้าน

จำนวนเทศบาล

จำนวนสมาชิกบาล

6.9 ข้อมูลพัฒนาของกระทรวงต่างๆ ในระดับอำเภอ งพัฒนาอำเภอ (ล้านบาท)

7. วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 วิธีการเก็บข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลด้านศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (ตามรายละเอียดของฐานข้อมูลใน ข้อ 6) เก็บจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบในฐานข้อมูลโปรแกรม SPSS/PC+ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ต่อไป

สำหรับข้อมูลปฐมภูมิในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชน และความสัมพันธเชิงอุปถัมภ์กับพฤติกรรมทางการเมืองนั้น ได้รวบรวมจากการวิจัยแบบสำรวจโดยการสัมภาษณ์ สังเกตผู้นำชุมชน และกรรมการหมู่บ้านในชุมชนต่างๆ รวม 639 คน จาก 8 จังหวัด คือกาญจนบุรี เพชรบุรี เป็นตัวแทนจากภาคกลาง รวม 150 คน แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ จากภาคเหนือ รวม 150 คน อุดรธานี ยโสธร จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 150 คน และ นครศรีธรรมราช พัทลุง จากภาคใต้ รวม 189 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละภาคทั่วประเทศ โดยเลือกจังหวัดที่มีขนาดเขตเลือกตั้งแตกต่างกันเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกจังหวัดที่ใช้ศึกษา

อีกส่วนหนึ่งของข้อมูลปฐมภูมิ คือ การศึกษาทัศนคติของผู้นำภาครัฐและภาคเอกชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในระดับจังหวัด โดยการจัดสัมมนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ(กรอ.) ใน 4 ภูมิภาค ภาคเหนือได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดนครราชสีมา ภาคกลางคือ จังหวัดระยอง ภาคใต้คือ จังหวัดตรัง ซึ่งมีตัวแทนจากภาครัฐบาลและเอกชนเข้าร่วมภาคละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน ข้อมูลจากการสัมมนาได้นำมาสรุปไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับศักยภาพทางเศรษฐกิจ

7.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ SPSS/PC+ ในการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 5 และ 6 ข้อมูลที่เกี่ยวกับศักยภาพทางเศรษฐกิจสังคม และการเมือง จะนำมาจัดกลุ่มโดยนำตัวแปรมาหาความถี่เพื่อศึกษาการกระจายของข้อมูลและค่าเฉลี่ยเพื่อใช้เป็นฐานในการจัดระดับ สูง กลาง ต่ำ ของข้อมูล หาค่าความสัมพันธ์และความเข้มข้นของตัวแปรโดยใช้ Chi square และ Cramer's V

7.3 จัดเก็บระบบฐานข้อมูลเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

จัดทำระบบฐานข้อมูลดังกล่าวของ 862 อำเภอ บนแผ่น Diskette และจัดทำ code book คู่มือการใช้งาน

บทที่ 2

สภาพปัญหาการพัฒนาทางการเมือง

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพปัญหาในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองไทยอันเกิดจากวัฒนธรรมทางการเมืองและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองไทย

1. วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ หัสนคติของประชาชนในสังคม วัฒนธรรมของแต่ละสังคมจึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการกำหนดพฤติกรรมและแนวทางการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นแบบแผน วิถีชีวิต ความเชื่อของประชาชนต่อระบบการเมืองซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ต่อระบบการเมือง ความรู้สึกผูกพันที่มีต่อระบบการเมือง และการตัดสินใจทางการเมือง (Gabriel A Almond and G.Bingham Powell, 1968:50, Lucian W.Pye and Sidney Verba, 1969:7; ปรีชา หงษ์ไกรฤกษ์, 2517) วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นคำแปรสาคัญในการอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประชาชน เป็นคำแปรอธิบายวิธีการทางการเมืองเป้าหมายของพฤติกรรมทางการเมือง ปทัสถาน การเข้าร่วม และการสื่อสารทางการเมือง นักรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่เชื่อว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกร่วมสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย และดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เพราะวัฒนธรรมแบบนี้เป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่ประชาชนให้ความสนใจและมีความต้องการเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าแบบอื่น ประชาชนมีความเชื่อว่าการปกครอง การบริหารประเทศ และนโยบายของรัฐต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

Almond ได้วิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 แบบกว้างๆ คือ ประเภทแรกเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคัมภีร์ (Parochial Political Culture) ประชาชนขาดความสนใจทางการเมือง ขาดความรู้เกี่ยวกับชาติ ผู้นำ นโยบาย สิทธิและหน้าที่ของประชาชนทางการเมืองมักมีมากในสังคมที่ด้อยหรือกำลังพัฒนา ประเภทต่อไปเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject) ลักษณะสำคัญคือประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับชาติ กฎหมาย และผลประโยชน์ของตน มีความสนใจทางการเมืองพอสมควร ประเภทที่สามพวกที่สนใจการเมืองมาก (Participant) มีความสนใจ กระตือรือร้น มีความรู้เกี่ยวกับชาติ นโยบาย ผู้นำ การดำเนินงานของรัฐบาล สิทธิ หน้าที่ของประชาชน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักมีอยู่ในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองมานานแล้ว

สำหรับประเทศไทย นักวิทยาศาสตร์หลายท่านให้ความเห็นในเชิงนิเสธว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสถาบันประชาธิปไตย เช่นงานของทินตันซ์ นาคะตะ (2533) เรื่องปัญหาประชาธิปไตยในประเทศไทย สุจิต บุญบงการ (2534) เรื่องนิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองไทย และกมล สมวิเชียร (2516) เรื่องปัจจัยเกื้อหนุนประชาธิปไตยและการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย หรือนักวิทยาศาสตร์ชาวต่างประเทศ เช่น Fred W. Riggs, (1966) Clark D. Neher (1977) เป็นอาทิ ลักษณะสำคัญคือวัฒนธรรมทางการเมืองไทยเป็นวัฒนธรรมอำนาจนิยมภายใต้ระบอบราชการ การเมืองไทยเป็นของคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น การช่วงชิงอำนาจไม่ใช่เป็นเรื่องของประชาชนระดับล่างแต่เป็นเรื่องของชนชั้นนำ

โครงสร้างหลักของสังคมไทย คือ ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งมีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองและส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ระบบอุปถัมภ์ทำให้การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง และพฤติกรรมในการเลือกตั้งถูกชี้นำโดยกลไกของระบบอุปถัมภ์ ผู้นำกลุ่มอุปถัมภ์ในหมู่บ้านต่างจะเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัคร ส.ส. การเข้าร่วมทางการเมืองจึงเป็นลักษณะการระดมประชาชนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยปราศจากการตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งอย่างแท้จริง การศึกษาของนักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ต่อการพัฒนาทางการเมืองของไทย เช่น Neher (1977) องค์การกลาง (2535) คณะพัฒนาสังคม (2538) สมบัติ จันทรวงศ์ (2530 และ 2536)

Neher (1977) ได้ทำวิจัยในภาคเหนือของไทย โดยได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบเจ้านายกับลูกน้องเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบการเมืองไทย และจากผลการวิจัยพบว่าร้อยละ 84.0 ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ยอมรับว่าความสัมพันธ์ส่วนตัวสำคัญกว่า ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ อันที่จะทำงานสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จลุล่วง และร้อยละ 78.0 เห็นว่า ถ้าผู้ต่ำกว่าขายเหลือเจ้านายของเขาแล้ว ก็เป็นเรื่องจำเป็นที่เจ้านายต้องให้การตอบแทนในรูปใดรูปหนึ่ง ข้าราชการบางคนถือราชภัฏบังหลวงเพื่อให้รางวัลกับลูกน้องของตน และเมื่อใครคนหนึ่งได้เป็นใหญ่เหนือคนอื่น เขามักจะใช้ฐานะนั้นของเขาเพื่อประโยชน์ให้กับตนเอง และนับว่าสำคัญมากที่จะต้องมอบรางวัลให้ลูกน้อง ถ้าต้องการให้ลูกน้องซื่อสัตย์ และจงรักภักดี

ในสังคมการเมืองไทยจากการศึกษาขององค์การกลางได้สรุปให้เห็นว่าในระดับของประชาชนผู้เลือกตั้งในชนบทที่ห่างไกลนั้น ยังไม่เป็นตัวของตัวเองแต่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ที่เหนือกว่าทางด้านความคิด สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และพึ่งพิงได้เมื่อมีปัญหา ด้วยสาเหตุนี้ประชาชนจึงนิยมที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามแต่ที่ผู้นำในระดับใกล้เคียงจะสั่งการ ในสังคมไทยชาวชนบทที่ค่อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงมากจึงเป็นการเลือกด้วยบุคคลหรือพวก ไม่ใช่เลือกพรรคการเมืองและเลือกเพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้า (องค์การกลาง, 2535:119)

กลุ่มผู้นำที่สำคัญ คือ ข้าราชการได้ใช้อำนาจราชการซึ่งอาจมีผลต่อการเลือกตั้งจะเห็นได้จากการศึกษาขององค์การกลาง ข้าราชการในตำแหน่งสำคัญสามารถใช้อำนาจหน้าที่ให้คะแนนหรือให้โทษแก่

ผู้สมัครได้ เช่น ในการแบ่งเขตเลือกตั้ง การให้รางวัลแก่หมู่บ้านหรือตำบลที่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสูงสุด เป็นต้น เป็นการระดมคนมาใช้สิทธิซึ่งหากกระทำโดยขาดความเป็นกลางก็อาจเกิดปัญหาและมีผลกระทบต่อ การเลือกตั้งได้ (องค์การกลาง 2535:107)

ผลการศึกษาของคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สรุปแบบแผนพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของสังคมไทยว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำมีพฤติกรรมกวาดต้อนใจต่ำ ไปเลือกตั้งเพราะถูกร้องขอเลือกเพราะผู้สมัครหาประโยชน์ให้แก่ชุมชนและนิยมเลือกเป็นรายบุคคลมากกว่า (คณะพัฒนาสังคม, 2536:41)

มีการตั้งข้อสังเกตว่าเหตุใดประชาชนในเมืองหลวง เช่น กรุงเทพมหานคร และในเมืองใหญ่ จึงไปใช้สิทธิน้อยกว่าประชาชนในชนบท คำตอบที่ค่อนข้างตรงกันก็คือคนในชนบทเป็นผู้ที่สามารถระดมให้ไปลงคะแนนได้ง่ายกว่า รวมทั้งการจ้างวานก็ทำได้ง่ายกว่า ดังนั้นคนไทยชนบทจำนวนไม่น้อยที่ไปลงคะแนนเสียง จึงไม่ใช่เพราะสนใจในการเลือกตั้งหรือเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งเสียทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่จะไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกร้องขอ ถูกระดมรวมทั้งถูกจ้างวานหรือเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี หากใช่เป็นผู้ที่มีความตระหนักความสำคัญทางการเมืองแต่อย่างใด นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาเรื่องนี้ เช่น สุจิต บุญบงการ และคณะ (2535) กระมล ทองธรรมชาติ (2531) สุจิต บุญบงการและพรศักดิ์ ม่องแผ้ว (2522) ธนัน อนุมานราชธน และณัฐ ชพานนท์ (2537) เป็นต้น

จากรายงานการวิจัยของ สุจิต บุญบงการ และคณะ ในเรื่องพฤติกรรมกวาดต้อนลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยพบว่า ส่วนผู้เลือกตั้งในชนบทนั้นไปลงคะแนนเสียงเป็นอัตราส่วนมากกว่าคนในกรุงเทพฯ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะคนไทยในชนบท เป็นตัวของตัวเองน้อยกว่าคนในกรุงเทพฯ จึงมีโอกาสถูกชักจูงหรือระดมไปลงคะแนนเสียงได้มากกว่า (สุจิต บุญบงการ และคณะ 2525:231)

ในการศึกษาเรื่อง การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล กระมล ทองธรรมชาติ ได้เสนอความเห็นว่าการเมืองและพรรคการเมืองบางส่วนนั้น ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะเอาชนะคู่แข่งอื่นในการเลือกตั้ง ทั้งใช้ข้อเท็จจริงจากทางราชการ การใช้กลวิธีทางลาภพินัน กลวิธีทำลายคู่แข่งอื่น การใช้เงินซื้อคะแนนเสียง เป็นต้น (กระมล ทองธรรมชาติ 2531)

สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแผ้ว ได้ชี้ให้เห็นว่า ในเรื่องของการซื้อเสียงนั้นประชาชนจะถูกชักจูงและถูกซื้อโดยพรรคการเมืองและพรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนที่เป็นนักธุรกิจโดยจะใช้วิธีการที่ไม่ต่างไปจากการทำธุรกิจโดยใช้เงินซื้อเสียงอย่างกว้างขวางผ่านบรรดาหัวคะแนนซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นโดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งก็เป็นนักธุรกิจในชุมชนหมู่บ้านเช่นกัน (สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ม่องแผ้ว 2522)

ธนัน อนุมานราชธน และณัฐ ชพานนท์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการซื้อสิทธิและขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพบว่า การซื้อเสียงจะมีความสัมพันธ์ปานกลางกับผลการเลือกตั้ง โอกาสในการได้รับการเลือกตั้งของผู้สมัครที่ใช้วิธีการซื้อเสียงจะมีมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ซื้อเสียงในอัตราส่วนร้อยละ 75:25 (ธนัน อนุมานราชธน และณัฐ ชพานนท์ 2532)

สุจิต บุญบงการ (2534) การวิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยว่า

1. วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยเป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยอยู่ในระดับที่ต่ำ

1.1 ประชาชนเชื่อว่าการเมืองการบริหารประเทศเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม การข้างอิงทางการเมืองจึงเป็นเรื่องระดับบน (ผู้นำ) ประชาชนไม่เกี่ยว เป็นสังคมแบบจารีตประเพณี

1.2 การเมืองสกปรก ผลประโยชน์ และการซื้อเสียง ทำให้ขาดศรัทธาในระบบการเมือง นักการเมืองและพรรคการเมือง เช่น แบ่งเป็นพรรคเทพ พรรคมาร

1.3 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมผูกพันกับระบบราชการ

1.4 หลักสูตรการศึกษาไม่ได้ปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตย

2. ผลกระทบของปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมีผลต่อ

2.1 การพัฒนาสถาบันประชาธิปไตยทั้งมวล การพัฒนาระบบรัฐสภาและพรรคการเมือง

2.2 การพัฒนานักการเมืองอาชีพ

2.3 การพัฒนาคุณธรรมทางการเมือง

2.4 จริยธรรม และขอบธรรมทางการเมือง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการพัฒนาการเมืองไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยได้ส่งผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองไทยที่ผ่านมาพอสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงของผู้นำในระบบราชการ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลักษณะตกทอด เช่น การปฏิบัติ รัฐประหาร เกิดจากปัญหาความล้มเหลวของระบบพรรคการเมือง และความไม่อดทนของระบบราชการ

2. พรรคการเมืองไทยไม่มีเสถียรภาพ มีพรรคการเมืองมาก มีการรวมตัวเป็นแบบหลวมๆ อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวและไม่มีความสัมพันธ์กับผู้เลือกตั้ง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลเหนือพรรคการเมือง

3. เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 17 พฤษภาคม 2534 แสดงให้เห็นพลังของประชาชนที่ถูกระดมเป็นพลังทางการเมืองที่มีขนาดและระดับของความรุนแรงที่สามารถเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองได้

4. ความตื่นตัวทางการเมืองโดยเฉพาะหลัง 17 พฤษภาคม 2534 จากคนชั้นกลางที่เรียกว่า "มือบมือถือ" ได้พัฒนาจากการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ เป็นพลังหลักค้ำที่จะนำไปสู่การพัฒนาสถาบันทางการเมืองในอนาคต

5. บทบาทของทหารต่อระบบการเมืองไทย หลัง 17 พฤษภาคม 2534 เริ่มพัฒนาในรูปแบบที่ส่งเสริมการพัฒนาสถาบันประชาธิปไตยมากขึ้น ทหารเริ่มพัฒนาเป็น "ระบบอาชีพ" มากยิ่งขึ้น การเข้าร่วมทางสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นแนวทางที่ทหารอาชีพเลือกเค้นมากขึ้นกว่าการเข้าร่วมทางการเมืองโดยการปฏิบัติ รัฐประหาร

6. ประสิทธิภาพขององค์กร องค์กรมวลชนของกลุ่มข้าราชการ เช่น ทหารที่จัดตั้งมีลักษณะที่
เกื้อกูล การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบระดม ขณะที่ระบบพรรคการเมืองยังคงใช้การมีส่วนร่วมทางการเมือง
แบบแบบสมัครใจทำให้ความเป็นสถาบันของระบบการเมืองไทยไม่มีเสถียรภาพ

7. การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนในการออกเสียงเลือกตั้ง ยังไม่ใช่เป็นการเข้า
ร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นการระดมและชักนำมากกว่าเข้าร่วมทางการเมืองด้วยจิต
สำนึกของประชาชนในระดับล่างอย่างมีอิสระ

8. การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนระดับล่าง โดยการเดินขบวนประท้วง มักเป็น
การรวมกลุ่มเฉพาะผลประโยชน์ รูปธรรมเฉพาะหน้า ยังไม่มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อผล
ประโยชน์เชิงนโยบายระยะยาว การเข้าร่วมทางการเมืองโดยการเดินขบวนการคัดค้าน การประท้วง
ในทางการเมือง จึงไม่ใช่การเข้าร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง

3. พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

นับตั้งแต่การเลือกตั้งโดยตรงที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2480 มีผู้ลงคะแนนเสียงโดย
เฉลี่ยประมาณ 42.73 มีการเลือกตั้งทั่วไป 14 ครั้ง มีลักษณะดังนี้

1. การเข้าร่วมทางการเมืองของคนไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับการออกเสียงเลือกตั้งนั้น ไม่ได้
เพิ่มขึ้นตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความทันสมัยของสังคม กล่าวคือในเขตกรุงเทพมหานคร
ไปลงคะแนนเสียงน้อยกว่าเขตชนบท มีเหตุผลหลายประการคือ คนในชนบทเข้าร่วมทางการเมืองโดย
การระดม ทำให้การซื้อคะแนนเสียงมีสูง คนชนบทเป็นข้าของตัวเองน้อยกว่าคนในกรุงเทพ จึงมีโอกาส
ถูกชักจูงหรือระดมไปลงคะแนนเสียงได้มากกว่า

2. นโยบายของรัฐไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของผู้ที่ไปใช้สิทธิ ผู้ที่ลงคะแนนเสียง
ให้กับพรรคที่ร่วมรัฐบาลมีทั้งผู้พอใจและไม่พอใจนโยบายของรัฐ

3. ความขัดแย้งของปัญหาทางการเมือง ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์และทำให้มีการเข้าร่วม
ทางการเมืองมากขึ้น แต่เป็นการเรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่เป็นรูปธรรมระยะสั้นมากกว่าระยะ
ยาวในเชิงนโยบาย กรณีศึกษาหลายกรณีเช่นปัญหาความแออัดใน 4 จังหวัดภาคใต้ซึ่งเป็นปัญหาค้นศาสนา
ปัญหาสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยมกับภาครัฐ ความรุนแรงและปัญหา
ที่ดินทำกินของเกษตรกรภาคอีสาน ปัญหา คจก. ปัญหาความยากจนในภาคเหนือนำไปสู่ปัญหาโสเภณีเด็ก
หรือปัญหาคกเซียที่พ่อแม่ขายลูกเป็นอาทิ ปัญหาในภาคกลางคือทรัพยากรน้ำที่ขาดแคลนจนเป็นวิกฤติ
เป็นต้น

4. จากพฤติกรรมทางการเมืองที่ผ่านมา ผู้มีการศึกษาสูงระดับมหาวิทยาลัย ฐานะเศรษฐกิจ
ปานกลาง อาศัยในเขตชุมชน นครหลวง จะเลือกพรรคมากกว่าบุคคล ในเขตชนบท ฐานะเศรษฐกิจต่ำ
การศึกษาต่ำจะเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรคทำให้พรรคการเมืองขาดฐานการสนับสนุนเพราะเงื่อนไข
เหล่านี้

4. พฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชน

ในการศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนนั้น เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ จากการสัมภาษณ์กรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มต่างๆ ตลอดจนการสังเกตในชุมชน และถว้ถามประมุขสำคัญของผู้นำชุมชน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสองจังหวัดในแต่ละภาค ที่มีขนาดเขตเลือกตั้งแตกต่างกัน ซึ่งได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี จากภาคกลาง แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ จากภาคเหนือ อุตรธานี ยโสธร จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครศรีธรรมราช และพัทลุง จากภาคใต้ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากทุกอำเภอ รวมทั้งสิ้น 639 คน กล่าวคือ จากภาคกลาง 150 คน ภาคเหนือ 150 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 150 คน และภาคใต้ 189 คน

จากการศึกษา สรุปได้ว่า มีปัจจัยทางวัฒนธรรมทางการเมืองหลายประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนชาวไทย กล่าวคือ

1. การนิยมเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรค ทำให้การพัฒนาทางการเมืองไม่ก้าวหน้า เมื่อผู้นำทางการเมืองเปลี่ยนแปลง พรรคการเมืองก็เสื่อมสลายตามไปด้วย

2. ระบบหัวคะแนนนักการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชน

บุคคลที่จะได้รับความไว้วางใจจากนักการเมืองให้เป็นหัวคะแนนนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่นักการเมืองเหล่านั้นมั่นใจแล้วว่าสามารถทำให้ได้คะแนนเสียงมาก ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคารพภักดีของชาวบ้าน ซึ่งได้แก่ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนผู้ที่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้เมื่อชาวบ้านเดือดร้อน จากการศึกษาผู้เป็นหัวคะแนนพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้ที่เคารพภักดีของชาวบ้านเป็นหัวคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 24.6 รองลงมาไปเป็นภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 23.9 ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 13.7 และภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 12.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

3. ผู้อาวุโสในหมู่บ้านและตำบล

เมื่อชาวบ้านจะไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง บุคคลที่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะขอคำแนะนำในการเลือกตั้งในแต่ละครั้งได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนข้าราชการและผู้ที่เป็นที่เคารพภักดีในหมู่บ้าน ซึ่งจากการวิจัยสำรวจพบว่าชาวบ้านจะถามผู้ที่เคารพภักดีก่อนนั้น สูงที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยคิดเป็นร้อยละ 83.8 รองลงไปได้แก่ ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 75 ภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 60 และภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 56.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

4. ผู้มีบุญคุณ

ในการตัดสินใจของชาวบ้านในการเลือกตั้ง ในบางครั้งได้รับอิทธิพลจากทั้งหัวคะแนนและผู้มีบุญคุณ คนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนและในขณะเดียวกันบางครั้งหัวคะแนนและผู้มีบุญคุณ อาจจะเป็นคนคนเดียวก็ได้ ซึ่งจากศึกษาพบว่า ชาวบ้านตัดสินใจเลือกตั้งเพราะหัวคะแนนหรือผู้มีบุญคุณสูงที่สุด ได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงไปคือภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 18.1 ภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 15.7 และภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 9.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

5. การซื้อเสียง

การซื้อเสียงเป็นปัจจัยสำคัญในการชนะเลือกตั้ง การซื้อเสียงมีความสัมพันธ์กับระบบอุปถัมภ์โดยเมื่อชาวบ้านได้รับเงินจากตัวแทนผู้สมัคร (หัวคะแนน) หรือจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะยึดถือเรื่องบุญคุณต้องทดแทนคือ เมื่อรับเงินแล้วจะต้องเลือกผู้สมัครหมายเลขนั้น จากการศึกษาพบว่า ภาคที่มีการซื้อเสียงมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็นร้อยละ 36.9 รองลงไปได้แก่ ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 28.7 ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 22.7 และภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 20.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 1

ระบบหัวคะแนนจำนวนตามภาค

ภาค	ผู้ที่เคารพนับถือของชาวบ้านเป็นหัวคะแนน (ร้อยละ)
เหนือ	13.7
กลาง	12.9
ตะวันออกเฉียงเหนือ	24.8
ใต้	23.9

N=639

ตารางที่ 2

ผู้อาวุโสในหมู่บ้านตามจำนวนตามภาค

ภาค	เมื่อชาวบ้านจะเลือกตั้งจะถามผู้เคารพนับถือก่อน (ร้อยละ)
เหนือ	75
กลาง	60
ตะวันออกเฉียงเหนือ	83.8
ใต้	58.8

N=639

ตารางที่ 3

หัวคะแนน/ผู้มีบุญคุณจำนวนตามภาค

ภาค	ชาวบ้านเคยตัดสินใจเลือกตั้งเพราะหัวคะแนนหรือผู้มีบุญคุณ (ร้อยละ)
เหนือ	9.9
กลาง	15.7
ตะวันออกเฉียงเหนือ	42.8
ใต้	16.1

N=639

ตารางที่ 4
การซื้อเสียงจำแนกตามภาค

ภาค	ในชุมชนมีการซื้อเสียง (ร้อยละ)
เหนือ	22.7
กลาง	20.7
ตะวันออกเฉียงเหนือ	36.9
ใต้	28.7

N=639

5. ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับพฤติกรรมทางการเมือง

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับพฤติกรรมทางการเมือง เป็นการวิจัยแบบสำรวจ โดยการสัมภาษณ์ กรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มต่างๆ ตลอดจนการสังเกตในชุมชน และการประชุมของผู้นำชุมชน เช่นเดียวกับการศึกษาใน ข้อ 4 ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชน

1. ความสัมพันธ์กับนักการเมือง

ในด้านความสัมพันธ์กับนักการเมือง เช่นการปรึกษาหารือขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากนักการเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับในแต่ละภาคจะเห็นได้ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปรึกษาหารือขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 66.8 ภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 10.7 และภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 10.5 ปัจจัยเชิงอุปถัมภ์นี้ ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนในด้านพฤติกรรมทางการเมือง เพราะเมื่อขอความช่วยเหลือแล้วก็จำเป็นต้องตอบแทนบุญคุณ หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อพึ่งพาผู้แทนราษฎรได้ก็จะเลือกบุคคลนั้น อันเป็นลักษณะในเชิงอุปถัมภ์ ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีลักษณะเช่นนี้สูงกว่าภาคอื่น(ตารางที่ 5)

2. ความสัมพันธ์กับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ

ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจก็คือ ผู้ที่ปล่อยเงินกู้ในหมู่บ้าน หรือผู้ที่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านในด้านการเงินได้เมื่อชาวบ้านเดือดร้อน ตลอดจนสามารถสนับสนุนเงินในการพัฒนาหมู่บ้าน วัด โรงเรียน ฯลฯ ซึ่งหากชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือหรือเงินทองจากผู้มีฐานะดีแล้ว ถ้าผู้มีฐานะดีขอร้องให้ชาวบ้านเลือกใครคนใดคนหนึ่งในการออกเสียงเลือกตั้ง ก็มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อชาวบ้านได้ ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบแล้ว(ตารางที่ 6) ภาคกลางผู้มีฐานะดีมีบทบาทในการกำหนดให้ชาวบ้านออกเสียงเลือกตั้งมีสูงที่สุดถึงร้อยละ 52.1 รองลงไปเป็นภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 40.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็นร้อยละ 32.4 และภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 30.2 จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจก็เป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ที่จะกำหนดพฤติกรรมในทางการเมืองในลักษณะที่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต้องการให้เป็นในทิศทางที่ต้องการ

3. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ระบบอุปถัมภ์ในครอบครัว มีส่วนที่จะกำหนดให้เกิดพฤติกรรมทางการเมือง ญาติ พี่น้อง บิดา มารดา ตลอดจนเพื่อนสนิทมีส่วนสำคัญในการที่จะกำหนดพฤติกรรมในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย จะทำให้ญาติหรือเพื่อนมีบทบาทต่อการขึ้นสู่ในการเลือกตั้งสูงจากการศึกษาแสดงในตารางที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีลักษณะเชิงอุปถัมภ์ คือญาติหรือเพื่อนมีบทบาทต่อการขึ้นสู่ในการเลือกตั้งสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 85.2 รองลงไปได้แก่ภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 75 ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 68.7 และภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 60 เหตุที่เป็นเช่นนี้สาเหตุหนึ่งก็คือความเป็นสังคมชนบทยังคงมีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ความสัมพันธ์ในเชิงอาวุโส

ความสัมพันธ์ในเชิงอาวุโสในตำบลหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะให้ความเคารพนับถือข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและพระ ซึ่งสามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้เมื่อชาวบ้านเดือดร้อน ในส่วนของพระนั้น ก็คงเป็นที่พึ่งทางใจไม่มีส่วนในการที่จะกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งในกรณีนี้ไม่มีข้อยกเว้น เพราะพระสงฆ์ในพุทธศาสนาไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางโลก แต่ในส่วนของการข้าราชการ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนไปขอความช่วยเหลือแล้วอาจจะมิพคุณ ทำให้เกิดลักษณะของการอุปถัมภ์จนไปมีผลต่อการเลือกตั้งได้ ความแบบสอยกามไม่ได้โยงไปถึงพระสงฆ์คงโยงไปถึงเพียงข้าราชการ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เท่านั้น และจากการศึกษาแสดงในตารางที่ 8 พบว่าผู้ที่เคารพนับถือของชาวบ้านสามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้สูงสุดได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็นร้อยละ 95.5 รองลงไปได้แก่ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 86.9 ภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 78.7 และภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 75

ตารางความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับพฤติกรรมทางการเมือง

ตารางที่ 5

ความสัมพันธ์กับนักการเมืองจำนวนตามภาค

ภาค	การปรึกษาหารือขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง (ร้อยละ)
เหนือ	10.5
กลาง	10.7
ตะวันออกเฉียงเหนือ	68.8
ใต้	18.8

N=639

ตารางที่ 6

ผู้มีฐานะคิมีบทบาทต่อการออกเสียงเลือกตั้งของชาวบ้านจําแนกตามภาค

ภาค	ผู้มีฐานะคิมีบทบาทต่อการออกเสียงเลือกตั้งของชาวบ้านจําแนกตามภาค (ร้อยละ)
เหนือ	30.2
กลาง	52.1
ตะวันออกเฉียงเหนือ	32.4
ใต้	40.6

N=639

ตารางที่ 7

ความสัมพันธ์ในครอบครัวจําแนกตามภาค

ภาค	เชื่อว่าญาติหรือเพื่อนมีบทบาทต่อการชี้นำในการเลือกตั้ง (ร้อยละ)
เหนือ	68.7
กลาง	60.0
ตะวันออกเฉียงเหนือ	85.2
ใต้	75.0

N=639

ตารางที่ 8

ความสัมพันธ์เชิงอาวุโสจําแนกตามภาค

ภาค	ผู้ที่เคารพรักนับถือของชาวบ้านสามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้ (ร้อยละ)
เหนือ	86.9
กลาง	75
ตะวันออกเฉียงเหนือ	95.5
ใต้	78.7

N=639

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

จากตารางเปรียบเทียบและข้อมูลต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเลือกตั้งในระบบอุปถัมภ์ของแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน ตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน คือ อำนาจอธิปไตยการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแปรที่สำคัญอีกด้านหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือลักษณะสังคม เช่น ระดับการศึกษา รายได้และตัวแปรทางด้านจิตวิทยา เช่น ความต้องการ แรงจูงใจ ฯลฯ จะเห็นว่าภาคกลางซึ่งเป็นภาคที่ระดับการศึกษาและสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนสูงทำให้มีลักษณะการอุปถัมภ์ต่ำกว่าภาคอื่นๆ

การจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม และสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (องค์การกลาง) ทำให้ลักษณะของระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นการรวมตัวกันในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์มีความสำคัญน้อยลง การรวมตัวกันได้มีจุดเริ่มต้นจากการที่บุคคลมีนโยบายหรืออุดมการณ์ แต่จากลักษณะที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปอย่างใกล้ชิดโดยอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรม และความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นสำคัญ ในสังคมไทยผู้ให้ความอุปถัมภ์มักกลายเป็นผู้มีศีลธรรม มีจิตใจกรุณา โอบอ้อมอารีเป็นที่เคารพรักของชาวบ้านอาทิ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และข้าราชการ ซึ่งมีแนวโน้มในการชี้แนะให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือชาวบ้านเมื่อชาวบ้านเดือดร้อน ตลอดจนชี้แนะให้ชาวบ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้งอีกด้วย ภาคที่มีระดับของลักษณะของความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์สูงที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงไป ได้แก่ ภาคใต้ ภาคเหนือและภาคกลางตามลำดับ

ผลจากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระหว่างภูมิภาคมีความแตกต่างกัน ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับพฤติกรรมการเมืองและการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนขึ้นกับตัวแปรสำคัญได้แก่

1. ความสัมพันธ์กับนักการเมือง
2. ความสัมพันธ์กับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ
3. ความสัมพันธ์ในครอบครัว
4. ความสัมพันธ์เชิงอาวุโส
5. ระบบหัวคะแนน
6. หูอาวุโสในหมู่บ้านและตำบล
7. ผู้มีบุญคุณ
8. การซื้อเสียง

เมื่อนักการเมืองประสบความสำเร็จในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ที่ทำงานรับใช้ใกล้ชิดจะได้รับการเลื่อนสถานภาพ ตำแหน่งและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมตามไปด้วย การจัดสรรทรัพยากรทางการเมือง ผลประโยชน์ทางการเมืองจะเป็นกลไกการต่อสู้ที่สำคัญในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสังคมไทย การเมืองในสังคมภายใต้ระบบอุปถัมภ์ จึงยากที่จะถูกทำลายไป

8.สรุป

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบแผน วิถีชีวิต ความเชื่อของประชาชนต่อระบบการเมืองซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ต่อระบบการเมืองความรู้สึกผูกพันที่มีต่อระบบการเมือง และการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามมีปัจจัยซึ่งมีผลต่อการเมืองไทย ที่สำคัญคือระบบอุปถัมภ์ ทั้งในด้านที่ปรึกษาการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆของนักการเมือง ความผูกพันในระบบเครือญาติ เพื่อนและความมีอาวุโสล้วนมีความสำคัญในระบบการเมืองไทย หากวิเคราะห์ในระดับภาคจะเห็นความแตกต่างของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมือง กล่าวคือ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ระบบอุปถัมภ์จะเป็นกลไกที่สำคัญทางการเมือง รองลงมาคือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ปัจจัยเหล่านี้คือตัวแปรสำคัญของการพัฒนาการเมืองไทย

บทที่ 3

ศักยภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ในบทนี้เป็นการศึกษาศักยภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมของศักยภาพดังกล่าวที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม

1. ศักยภาพทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยสำคัญที่ชี้ให้เห็นศักยภาพทางเศรษฐกิจ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาอุตสาหกรรม และสาธารณูปโภค

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับชุมชนในชนบทคือ ป่าไม้ น้ำ และที่ดิน ทรัพยากรเหล่านี้ทำให้มีผลผลิตทางการเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร สร้างงานในชนบท ช่วยลดการอพยพของชาวชนบทสู่เมือง เป็นแหล่งป้อนอุตสาหกรรมสำคัญต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมยาง น้ำตาล และกระดาษ เป็นต้น ทั้งยังทำให้เกิดความชุ่มชื้น ลดความร้อนและช่วยสร้างออกซิเจน ล้วนมาจากทรัพยากรทั้งสามดังกล่าวข้างต้น

ทรัพยากรเหล่านี้คือปัจจัยทางมหภาคที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสร้างเสริมความกินดีอยู่ดีของประชาชน ดังนั้นผลกระทบด้านศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะนำไปสู่ปัญหาหลายประการ อันมีผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในชนบทเหล่านั้น

1.1.1 ป่าไม้

ศักยภาพในด้านป่าไม้มีสภาพอย่างไรในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และประสบปัญหาใดขณะนี้ เป็นประเด็นการวิเคราะห์ในส่วนนี้ต่อไป

ศักยภาพของป่าไม้

ในด้านศักยภาพของป่าไม้ ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 321 ล้านไร่ ในปี 2481 (ตารางที่ 1) จากการสำรวจมีพื้นที่ป่า 230.9 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 72 ของพื้นที่ทั้งหมด เมื่อที่ป่าลดลงในอัตราสูงดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 1 โดยเฉพาะในปี 2521 มีอัตราการลดของพื้นที่ป่าไม้ถึงร้อยละ 7.2 จากการสำรวจของทางราชการในปี 2535 พื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลำธารของประเทศมีเพียง 59 ล้านไร่ หรือร้อยละ 18.4 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 9
เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย พ.ศ.2481-2532

ปี	พื้นที่ป่า (ล้านไร่)	ร้อยละของพื้นที่	อัตราการลด
2481	230.9	72	-
2490	224.5	70	0.7
2497	192.4	60	4.8
2504	171.0	53	3.1
2516	138.6	43	2.7
2519	124.0	39	4.9
2521	109.5	34	7.2
2525	97.5	30	2.9
2528	93.2	29	1.6
2531	89.9	28.03	1.1
2532	89.6	27.95	-
2535	59.0	18.4	9.5

ที่มา : สถิติกรมป่าไม้, 2532 และ 2535 และ TDR I, 2531

การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้

พื้นที่ป่าในภาคเหนือตอนบน การทำป่าไม้เป็นเชิงพาณิชย์เริ่มตั้งแต่ในช่วงแรกๆ มีการให้สัมปทานทำไม้ให้กับบริษัทบอร์เนียวในปี พ.ศ.2407 แต่เนื่องจากพื้นที่เต็มไปด้วยเขาสูง เนื้อที่ป่าไม้จึงลดลงไม่มากเมื่อเทียบกับภาคอื่น

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลมีนโยบายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ คือ การสนับสนุนการปลูกพืชไร่ และการสร้างถนนเป็นการใหญ่ เพื่อใช้ในการขนส่งพืชไร่ เช่นในช่วงปีพ.ศ. 2490-2500 มีการสร้างถนนสุขุมวิท ถนนสายเอเชีย ถนนมิตรภาพ ถนนและเชิงเทรา-กบินทร์บุรี ระหว่าง พ.ศ.2504-2513 มีการสร้างถนนสายสำคัญในภาคเหนือตอนล่างเช่น ถนนพิษณุโลก-หล่มสัก กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ตาก-พิษณุโลก ในช่วงพ.ศ.2510-2525 มีการสร้างถนนจากอำเภอเมืองกาญจนบุรีถึงอำเภอสังขละบุรี และถนนสายละโว้-เชิงเทรา-ลัดทิว เป็นต้น

การสร้างถนนตัดผ่านชนบทนั้นช่วยลดค่าขนส่งพืชไร่ เช่น ค่าขนส่งข้าวโพดจากจังหวัดสระบุรี ลดลงร้อยละ 20 ขณะเดียวกันก็ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าอย่างสูงด้วย ดังจะเห็นว่าในช่วงปี 2516-2519 เป็นช่วงที่มีการตัดไม้ทำลายป่าสูงมาก (ดูตารางที่ 9)

การขยายพื้นที่ปลูกพืชไร่เริ่มต้นที่ภาคกลางต่อมาขึ้นไปภาคเหนือตอนล่าง การขยายตัวของ การปลูกพืชไร่ภาคเหนือตอนบนเกิดขึ้นช้ากว่าตอนล่างคือเกิดขึ้นราวพ.ศ.2513 ทำให้เกิดการสูญเสียป่า ในที่ลาดชันเชิงเขา ต่อมาภาคเหนือตอนบนได้กลายเป็นแหล่งผลิตพืชผลเมืองหนาวซึ่งได้ราคาสูงกว่าพืช เศรษฐกิจในที่ราบ

พื้นที่ป่าในภาคกลางนั้นมีทั้งป่าที่ลุ่มน้ำขัง ป่าโปร่ง ป่าดิบชื้น อุดมด้วยสัตว์ป่านานาชนิด สมัยรัชกาลที่ 5-7 ยังมีเนื้อส่วและเนื้อทรายอยู่โดยรอบเมืองกรุงเทพฯ สามารถล่าได้ที่ทุ่งพญาไท บางเขน และรังสิต ป่าในภาคกลางถูกบุกเบิกเร็วก่อนที่อื่นใด เนื่องจากอยู่ใกล้กรุงเทพฯ การปลูกข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจ ในช่วงแรก และการปลูกพืชไร่ที่ส่งเสริมกันมากในระยะหลังก็เริ่มที่ภาคกลางก่อนระหว่างปี พ.ศ. 2458-2504 ทำให้พื้นที่ป่าของประเทศลดลงประมาณ 59 ล้านไร่ หรือปีละประมาณร้อยละ 0.59 ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นเองพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นถึง 30.6 ล้านไร่ โดยเก็บร้อยละ 40 ของพื้นที่นาที่เพิ่มขึ้นอยู่ในภาคกลาง

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเดิมอุดมด้วยป่าเบญจพรรณเป็นแหล่งสำคัญในการทำไม้อีกแห่งหนึ่งเนื่องจาก ภาคนี้มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูง ง่ายแก่การตัดฟันชักลาก ดังนั้นอัตราการทำลายป่าในภาคนี้จึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว

การทำไม้ในภาคอีสานเริ่มในพ.ศ.2511 ป่าในอีสานหมดไปอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการปลูกพืชไร่มากขึ้น การทำลายป่ายิ่งทวีขึ้น ในช่วงปี พ.ศ.2518-2519 ป่าในภาคอีสานลดลงปีละประมาณ 2.8 ล้านไร่ และช่วงปีพ.ศ.2519-2521 ลดลงประมาณปีละ 3.2 ล้านไร่

ภาคใต้เป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันในเชิงพาณิชย์ สิ่งที่เอื้อต่อการขยายตัวของ การปลูกยางพาราในภาคใต้คือการสร้างทางรถไฟ (พ.ศ.2452-2463) ซึ่งตัดเข้าไปในป่า การตั้งสถานีทดลองถลุงแร่ (พ.ศ.2478) การตั้งองค์การสวนยาง (พ.ศ.2492) การออก พ.ร.บ.ควบคุมการปลูกยาง (พ.ศ.2517) ทำให้ชาวบ้านเข้าไปปลูกยางในเขตป่าซึ่งลับหูลับตาเจ้าหน้าที่ ผลของความเบียดเบียนดังกล่าวจึงพบว่ามีสวนยางอยู่ในเขตป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ถึงร้อยละ 35 ของพื้นที่ปลูกยางทั่วประเทศ

แม้ว่าจะมีการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ในพ.ศ.2532 อันสืบเนื่องจากกรณีโคลนถล่มที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช แต่อัตราการทำลายป่าตั้งแต่ปี 2532 ถึง 2534 ก็ยังไม่ได้ลดลงแต่ประการใด ทั้งนี้เพราะมีการคำนวณว่าถ้าประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ต่อปี จะมีผลให้พื้นที่ป่าลดลงร้อยละ 0.85 ต่อปี ทั้งนี้ที่สำคัญยังเนื่องจากการบุกรุกป่าเข้าไปปลูกพืชเศรษฐกิจ มิใช่เพื่อการเพาะปลูกแบบยังชีพ

ดังนั้นจึงประเมินว่าระหว่างพ.ศ.2533 ถึง พ.ศ.2543 อัตราที่ป่าถูกทำลายจะตกประมาณร้อยละ 0.85 ต่อปี เมื่อถึงปี พ.ศ.2553 คาดว่าจะมีป่าทั้งที่สมบูรณ์และไม่ค่อยสมบูรณ์ราวร้อยละ 23.85 ของพื้นที่ประเทศ

ปัญหาการทำลายป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว มีสาเหตุหลายประการดังนี้

1. การปลูกพืชเศรษฐกิจของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ทำให้มีการบุกเบิกป่าเพื่อทำไร่มากขึ้น ในปี 2532 พื้นที่ป่าลดลงเหลือเพียงร้อยละ 27.95 ในขณะที่การปลูกพืชเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 25 ในช่วงเวลาเดียวกัน

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่า พื้นที่ป่าไม้ได้ลดลงตั้งแต่ปี 2504 ในขณะที่พื้นที่ปลูกพืชไร่และข้าวได้เพิ่มขึ้นในทางตรงกันข้าม พื้นที่ป่าส่วนหนึ่งได้ถูกบุกรุกทำลายเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตารางที่ 10

ความสัมพันธ์ของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูก (ทั้งที่นาและที่ไร่)

และการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ (เฉพาะบางปี)

ปี	พื้นที่ป่าไม้	พื้นที่พืชไร่	พื้นที่นาข้าว
2504	171,017,812	8,070,000	38,614,000
2508	138,566,875	20,014,264	41,229,000
2519	124,010,625	21,361,170	71,316,929
2520	-	23,205,570	71,086,886
2521	109,515,000	23,759,115	73,270,474
2525	97,875,000	29,228,107	73,222,199
2528	93,158,125	31,804,899	73,902,435

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2504-2528

(หน่วย : ไร่)

2. การให้สัมปทานป่าไม้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วโดยอัตราการลดลงถึงร้อยละ 7.2 ในปี 2521 และในปี 2522 สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ประกาศปิดป่าสัมปทานร้อยละ 50 ของพื้นที่สัมปทานทั่วประเทศในขณะนั้น จำนวน 341 ป่า เนื้อที่ 150 ล้านไร่ ทำให้ยอดการทำลายป่าไม้ได้ระยะหนึ่งเท่านั้น และในปี 2527 กลุ่มพ่อค้าไม้และนักการเมืองได้ผลักดันให้เปิดป่าขึ้นอีกครั้ง การทำลายพื้นที่ป่าไม้จำนวนมากจากการให้สัมปทานป่าไม้จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. นโยบายการพัฒนาประเทศ โดยเน้นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น การไฟฟ้า เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ล้วนมีผลต่อการทำลายพื้นที่ป่าไม้จำนวนมาก ดังจะเห็นจากข้อมูลของกรมป่าไม้ ที่ชี้ให้เห็นว่า พ.ศ.2531 หน่วยงานการต่าง ๆ ขออนุมัติพื้นที่ป่าเพื่อนำไปก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจจำนวน 34,403,559,901 ไร่ หรือไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของเนื้อที่ประเทศ

4. นโยบายความมั่นคง ในปีพ.ศ.2519-2521 รัฐบาลพยายามเปิดพื้นที่ป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งหลบซ่อนของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย โดยการสร้างถนนสายยุทธศาสตร์มากมาย และส่งเสริมให้เกษตรกรถางป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกและเข้าอาศัยทำกิน

5. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้มีการสร้างสนามกอล์ฟ รีสอร์ท และบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อสร้างสถานที่พักผ่อน และแหล่งท่องเที่ยว ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ จึงทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นจำนวนมาก

1.1.2 ที่ดิน

สภาพที่ดินด้านที่ดินในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และประสบปัญหาใดขณะนี้ จะเป็นการวิเคราะห์ในส่วนนี้ต่อไป

สภาพที่ดิน

ในด้านสภาพของที่ดินในประเทศไทยซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 321 ล้านไร่ โดยมีลักษณะแต่ละภูมิภาคดังนี้

ภาคเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 108 ล้านไร่ ประกอบด้วยภาคเหนือตอนบน มีลักษณะเป็นทิวเขาสลับซับซ้อน พืชพรรณธรรมชาติอยู่ในป่าชนิดต่างๆ มีป่าเบญจพรรณ มีป่าดิบกระจายทั่วไป ส่วนพื้นที่ราบภาคเหนือตอนล่างมีราว 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งภาคลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบลูกฟูก ที่เกิดจากการกัดเซาะของแม่น้ำเช่น แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน และสาขา เป็นแหล่งปลูกพืชไร่พืชสวนที่สำคัญของภาค

ภาคกลางมีพื้นที่ 85 ล้านไร่หรือร้อยละ 20 ของพื้นที่ประเทศไทยลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มสองฝั่งเจ้าพระยาเป็นส่วนใหญ่ บริเวณอุดมสมบูรณ์มากได้แก่ที่ราบลุ่มน้ำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี ซึ่งเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก ชาวนาจะใช้คันธูเข้าขึ้นน้ำปลูกได้ผลดีตั้งแต่โบราณภายหลังจากรัฐสร้างระบบชลประทาน ชลชลคลองส่งน้ำ พื้นที่บริเวณนี้ได้เป็นแหล่งปลูกธัญญาณูปัจที่สำคัญของประเทศ

บริเวณตอนล่างลงมา ในจังหวัดปทุมธานี นครนายก เดิมเป็นป่าน้ำขัง เป็นแอ่งน้ำเค็ม ดินทรูไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ส่วนดินในบริเวณทุ่งรังสิต(ปทุมธานี)นครนายกเป็นดินเปรี้ยว ดินเขต กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนในทะเลเมื่อน้ำทะเลลดระดับลง ดินเหล่านั้นจึงเป็นดินเค็มบางแห่งยังใช้เพาะปลูกไม่ได้ ต้องปรับปรุงดินเสียก่อน

ส่วนด้านชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ ดินเป็นที่ราบลูกฟูกแคบๆ ซึ่งเกิดจากตะกอนลำน้ำส่วนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่เป็นดินตะกอนคกค้ำและตะกอนลาดเชิงเขาเนื้อดินค่อนข้างเหนียว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 105.5 ล้านไร่ หรือราวร้อยละ 30 ของพื้นที่ประเทศไทย ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงลูกฟูกล้อมรอบด้วยเทือกเขาอยู่ทางด้านตะวันตกด้านใต้ และแม่น้ำโขง

ด้านตะวันออกและด้านเหนือ ภูมิประเทศมีลักษณะเด่น 5 ประการคือ ที่ราบน้ำท่วมถึง มักอยู่บริเวณที่ลุ่มแม่น้ำชี มูล และแม่น้ำสงคราม ลานตะพักค้ำอยู่สูงขึ้นไปจากที่ราบ น้ำท่วมไม่ถึง จึงใช้เป็นที่ทำนาอย่างดี เรียกว่านาทุ่ง หรือนาป่าเขือก นับเป็นอยู่ข้าวอันน้ำ เลี้ยงภาคอีสาน จากลานตะพักค้ำค่อยาลาดขึ้นสู่ลานตะพักกลาง ซึ่งเป็นที่ลอนสูงชัน ลักษณะเป็นที่ราบน้ำไม่ท่วม เป็นดินลูกรัง ดินร่วนปนทราย หรือดินทราย ถือเป็นดินเลวให้ผลผลิตน้อย ส่วนที่สูงขึ้นไปอีกเรียก ลานตะพักสูง มีการทำนาที่สูง พื้นดินส่วนที่สูงขึ้นไปอีก เป็นทิวเขา มีป่าหลายชนิด ได้แก่ ป่าจิก ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณที่ไม่มีไม้สัก ป่าเหล่านี้เป็นแหล่งต้นน้ำซึ่งปัจจุบันถูกทำลายลงไปมาก

จากสภาพดินทั้งหมด จะเห็นว่าคุณภาพของดินในด้านเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับต่ำ เพราะลักษณะเด่นของดินส่วนใหญ่จะเป็นดินร่วน ดินปนกรวด ดินมีชั้นศิลาแลงอ่อน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีโอกาสขาดน้ำได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาการเกิดดินเค็ม เมื่อระดับความชื้นในดินต่ำลง ดังนั้นดินภาคอีสานจะต้องได้รับการจัดการอย่างดี เพื่อการพัฒนาเกษตรที่สูงขึ้น

ภาคใต้ พื้นที่ราว 44.20 ล้านไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรอยู่ระหว่างอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน ประกอบด้วยทิวเขาในแนวเหนือใต้ทั้งสองด้านคือ ทางด้านทะเลอันดามันมีทิวเขาภูเก็ตทอดยาวตั้งแต่ ชุมพรถึงพังงา ด้านอ่าวไทย มีทิวเขานครศรีธรรมราช ซึ่งเริ่มจากตอนใต้ของสุราษฎร์ธานี ผ่านนครศรีธรรมราชลงไปจนถึงสตูล และเกิดที่ราบแคบๆ ความชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน

เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเป็นมรสุมเขตร้อน ฝนตกค่อนข้างสม่ำเสมอ ทำให้น้ำดินไม่ชื้นเป็นระยะเวลายาวนานเมื่อฝนตกก็เปียกและอึดค้ำค้ำน้ำ เมื่อดินจึงเป็นดินร่วนกับดินเหนียว และเป็นดินที่มีการชะล้างสูงความอุดมสมบูรณ์ต่ำ แต่ความสม่ำเสมอของฝนตกทำให้สามารถใช้น้ำในทางเกษตรได้โดยมีการจัดการที่ดี

การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ดิน

ดังได้กล่าวข้างต้นถึงศักยภาพของป่าไม้และการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ทำให้น้ำพื้นที่ดินเพิ่มขึ้นจากการทำลายป่าดังกล่าว แม้ว่าจะมีที่ดินเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่พอเพียงกับความต้องการของประชากร เนื่องจากจำนวนผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 11

ตารางที่ 11

ประมาณการผู้มีงานทำ จำนวนตามสาขาเศรษฐกิจ ช่วงปี 2529-2544

หน่วย: พัน

ปี	ผู้มีงานทำ				สัดส่วน(%)		
	รวม	เกษตร	อุตสาหกรรม	บริการ	เกษตร	อุตสาหกรรม	บริการ
2529	26,672	17,803	2,793	6,076	67	10	23
2530	27,448	18,058	2,997	6,393	66	11	23
2531	28,218	18,293	3,211	6,714	65	11	24
2532	28,983	18,498	3,435	7,050	64	12	24
2533	29,745	18,675	3,671	7,399	63	12	25
2534	30,502	18,821	3,918	7,763	62	13	25
2535	31,255	18,937	4,177	8,141	61	13	26
2536	31,994	19,016	4,447	8,531	59	14	27
2537	32,722	19,060	4,729	8,933	58	15	27
2538	33,437	19,067	5,022	9,348	57	15	28
2539	34,140	19,040	5,326	9,774	56	16	28
2540	34,833	18,979	5,643	10,211	55	16	29
2541	35,512	18,882	5,972	10,658	53	17	30
2542	36,178	18,751	6,313	11,114	52	17	31
2543	36,833	18,588	6,666	11,579	50	18	32
2544	37,479	18,394	7,033	12,052	49	19	32

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากข้อมูลของศูนย์พัฒนาชนบทแห่งชาติ ซึ่งให้เห็นว่าในปี 2530 มีผู้ไร้ที่ดินทำกินจำนวน 572,755 ครัวเรือน และมีอีกส่วนหนึ่งที่มีที่ดินทำกินของตนเองแล้วแต่ต้องเช่าเพิ่มบางส่วน (ดูตารางที่ 12) ดังนั้นประมาณว่ามีประชากรถึง 715,000 ครัวเรือน หรือ 2,860,000 คนที่ต้องการที่ดินทำกินจากการประมาณการความต้องการที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัยในปัจจุบันคาดว่า มีเกษตรกรประมาณ 1.2-1.5 ล้านครอบครัว หรือ 12 ล้านคนในชุมชนกว่า 12,000 หมู่บ้านทั่วประเทศอาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมกว่า 30 ล้านไร่ (รัชดา ฉายสวัสดิ์, 140)

ตารางที่ 12
ข้อมูลการถือครองที่ดินในชนบททั่วประเทศ

	ภาค						รวมทั้ง
	เหนือ	กลาง	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันตก	ใต้	ประเทศ
ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเองและไม่ต้องเช่า	908,043	121,981	215,166	1,954,758	223,827	635,737	4,059,512
ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเองและต้องเช่าเพิ่มบางส่วน	224,841	75,537	65,860	217,277	86,232	101,141	770,888
ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเลยต้องเช่าทั้งหมด	209,788	58,879	62,737	148,086	49,204	44,061	572,755

ที่มา: ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านในชนบทปี 2530

เนื่องจากปัญหาความต้องการพื้นที่ดินของเกษตรกรและประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐเข้ามาแก้ปัญหาโดยจัดทำโครงการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม(คจก.) เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2533 สมัยนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ปัญหาที่ดิน

ปัญหาที่ดินของประเทศไทยขณะนี้สรุปได้ดังนี้

1. ความล้มเหลวของนโยบายการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เนื่องจากขณะนี้ดินเกษตรกรลดน้อยลง ประชาชนในชนบทถือครองที่ดินมีขนาดลดลง แต่ที่ดินเอกชนกลับขยายใหญ่ขึ้น พื้นที่เกษตรกรรมถูกเปลี่ยนเป็นโรงงานอุตสาหกรรม สถานที่พักผ่อน ที่อยู่อาศัย และสวนเกษตรอย่างรวดเร็ว แม้ที่ดินในเขตปฏิรูปจะถูกเปลี่ยนมือมีการซื้อขายเนื่องจากที่ดินมีราคาสูงขึ้น

ในปัจจุบันนี้ประชากรร้อยละ 90%ของประเทศไทยมีที่ดินเฉลี่ยไม่เกินคนละ 1 ไร่ ในขณะที่ประชากรประมาณร้อยละ 10 มีที่ดินเกินกว่า 100 ไร่ และมีพันกว่าคนเท่านั้นที่มีที่ดินเกินกว่า 1,000 ไร่ ในจำนวนนี้บางคนมีที่ดินมากถึง 5,000-10,000 ไร่ ขึ้นไป จึงเห็นข้อผิดพลาดในนโยบายที่ดินแห่งชาติที่ผ่านมา

2. คงได้กล่าวมาแล้ว ถึงความต้องการที่ดินที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีครัวเรือนเกษตรกรรมประมาณ 1.2-1.5 ล้านครอบครัว หรือประมาณ 12 ล้านคนในชุมชนกว่า 12,000 หมู่บ้านทั่วประเทศอาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมกว่า 30 ล้านไร่ ซึ่งรวมอยู่ในพื้นที่ที่กรมป่าไม้จัดให้เป็นป่าเศรษฐกิจทั้งสิ้นจำนวน 44 ล้านไร่ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายป่าเศรษฐกิจทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้บุกรุกป่าสงวน และต้องอพยพออกจากพื้นที่ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชนอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

3. ปัญหาการพังทลายของดิน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรุนแรงถึง 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด ทำให้สูญเสียหน้าดินจากพื้นที่ประมาณ 1,243 ล้านตันต่อปี เนื่องมาจากมีการตัดไม้ทำลายป่าสูง เมื่อหน้าดินสึกกร่อนจะทำให้หินทรายวัตถุและดินละเอียดถูกทำลายไป ธาตุอาหารในดินสูญหายไปจำนวนมากมีผลต่อคุณภาพของดินในการเพาะปลูก แนวโน้มการเปลี่ยนเป็นทะเลทรายมีประมาณ 6 ล้านไร่ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 3 ล้านไร่ ที่เหลือกระจายตามภาคต่างๆ นอกจากนี้ปัญหาดินเค็มกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะนี้มีประมาณ 21.7 ล้านไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินเปรี้ยวจัดมีประมาณ 5.5 ล้านไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง และบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งมีผลต่อการเกษตรกรรมอย่างยิ่ง

4. การสร้าง ความมั่นคงให้ประเทศ ทำให้มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า และขยายหน่วยงานของรัฐไปยังส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง ทั้งรัฐเองก็สนับสนุนให้ประชาชนภาคกลางไปเพาะปลูกและสร้างที่อยู่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ ทำให้พื้นที่ป่าลดลง แต่พื้นที่ดินทำการเกษตรมีเพิ่มขึ้น และชุมชนจะเกิดขึ้นบริเวณสองข้างถนน การใช้ที่ดินจะเพิ่มมากขึ้นจากชุมชน

5. เนื่องจากรัฐไม่สามารถควบคุมการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและขาดผังเมืองที่ชัดเจน ทำให้การขยายตัวเมืองเป็นไปอย่างไม่มีรูปแบบที่ดีและขาดการศึกษาวางแผนถึงผลกระทบในอนาคตจากการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสม

1.1.3 ศักยภาพน้ำ

สำหรับประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นมีลมมรสุมพัดผ่านเป็นฤดูกาล และยังมีพายุไต้ฝุ่นพัดเข้ามาเป็นระยะฝนจึงตกค่อนข้างชุก ปริมาณฝนตกในแต่ละปีเฉลี่ยราว 1,700 มิลลิเมตร ค่อยๆลดลงไปจนหมดประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 513,115 ตร.กม. จึงมีปริมาณฝนทั้งประเทศราวปีละ 800,000 ล้าน ลบ.ม. เท่ากับปริมาณน้ำลึกราว 1.7 เมตร บนพื้นที่ทั่วประเทศ

แหล่งน้ำที่สำคัญที่หล่อเลี้ยงประชากรทั่วประเทศมาจากแม่น้ำและแหล่งน้ำสำคัญ ดังนี้

ภาคเหนือ แม่น้ำกก มีปริมาณน้ำท่าประมาณ 5,500 ล้าน ลบ.ม./ปี แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ที่ไหลจากภาคเหนือสู่ภาคกลาง มีปริมาณน้ำท่ารวมประมาณ 24,200 ล้าน ลบ.ม./ปี

สำหรับน้ำใต้ดินส่วนใหญ่อยู่บริเวณที่ราบลุ่มตอนเหนือบริเวณ จ.ลำปาง เชียงใหม่ และเชียงราย ชั้นน้ำใต้ดินอยู่ไม่ลึกนักประมาณ 20 เมตร จากผิวดินมีอัตราการไหล 25 ลบ.ม./ชม. ถ้าลึกถึงระดับ 50 เมตร มีอัตราการไหล 50 ลบ.ม./ชม. และถ้าลึกลงไป 200 เมตร ทะลุดินชั้นตะกอน จะสามารถให้น้ำได้ถึง 150-200 ลบ.ม./ชม. คุณภาพน้ำใต้ดินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม่น้ำสงคราม ปริมาณน้ำท่าประมาณ 500 ล้าน ลบ.ม./ปี แม่น้ำชี และมูลมีปริมาณน้ำท่ารวมกันประมาณ 28,500 ล้าน ลบ.ม./ปี

แหล่งน้ำใต้ดินบริเวณที่ราบสูงโคราชตอนเหนือ ชั้นน้ำใต้ดินมีคุณภาพดีที่ระดับความลึกประมาณ 30-60 เมตร อัตราการไหล 5-25 ลบ.ม./ชม. ส่วนบริเวณที่ราบสูงโคราชตอนใต้ น้ำใต้ดินบริเวณที่ราบลุ่มมีน้ำรสกร่อย บริเวณที่ดีที่สุดสำหรับขุดบ่อน้ำได้แก่ บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ทางตะวันออกของภาค และแนวเขาทางตะวันตกที่มีชั้นหินปูน

ภาคกลาง แม่น้ำเจ้าพระยาที่เกิดจากการไหลรวมกันของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน จะมีปริมาณน้ำท่าประมาณ 30,000 ล้าน ลบ.ม./ปี แม่น้ำแม่กลองมีปริมาณน้ำท่า 12,300 ล้าน ลบ.ม./ปี แม่น้ำบางปะกง 3,900 ล้าน ลบ.ม./ปี

แหล่งน้ำใต้ดินโดยทั่วไปคุณภาพดี และมีปริมาณมากพอสมควรคืออยู่ในชั้นความลึกไม่เกิน 60 เมตร อัตราการไหล 10-70 ลบ.ม./ชม. แต่บริเวณตอนกลางที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา อัตราการไหลถึง 250 ลบ.ม./ชม. ส่วนทางตอนใต้ของภาค เช่น กรุงเทพมหานคร พบว่ามีระดับน้ำใต้ดินถึง 8 ชั้น ที่ระดับความลึก 120 เมตร อัตราน้ำไหล 300-400 ลบ.ม./ชม. คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี

ภาคตะวันออก แม่น้ำบางปะกง มีปริมาณน้ำท่า 3,900 ล้านลบ.ม./ปี แม่น้ำระยอง 470 ล้าน ลบ.ม./ปี และแม่น้ำคลองใหญ่ 1,560 ล้าน ลบ.ม./ปี

แหล่งน้ำใต้ดินมีสภาพค่าสุดเนื่องจากชั้นดินไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ในระดับความลึก 100 เมตร ให้น้ำในอัตรา 9-10 ลบ.ม./วัน

ภาคใต้ แม่น้ำหลังสวนมีปริมาณน้ำท่า 1,780 ล้าน ลบ.ม./ปี แม่น้ำตาปี มีปริมาณน้ำท่า 11,000 ล้าน ลบ.ม./ปี แม่น้ำตรัง 1,330 ล้าน ลบ.ม./ปี และแม่น้ำปัตตานี 2,450 ล้าน ลบ.ม./ปี

แหล่งน้ำใต้ดินในภาคใต้อยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกยาวถึง 450 กิโลเมตร อยู่ลึกที่ระดับ 50 เมตร มีอัตราการไหล 10-200 ลบ.ม./ชม.

(หนังสือชุดโลกสีเขียว "น้ำ" มูลนิธิโลกสีเขียว, 2538.)

การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรน้ำ

ฝนธรรมชาติเป็นแหล่งที่มาของปริมาณน้ำในแม่น้ำต่างท่าประเศในต่างปี 2532-2535 ฝนตกน้อยกว่าค่าเฉลี่ยที่ผ่านมามีทำให้ประชาชนประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ดังจะเห็นได้จากนโยบายการแก้ไขปัญหากัญฉ้งของกระทรวงมหาดไทยใน 68 จังหวัด 612 อำเภอ 5,373 ตำบล 22,738 หมู่บ้าน แยกเป็นหมู่บ้านแล้งวิกฤต 391 หมู่บ้าน หมู่บ้านแล้งปานกลาง 9,713 หมู่บ้าน และหมู่บ้านแล้งไม่รุนแรง 5,680 หมู่บ้าน พื้นที่การเกษตรคาดว่าจะประสบภัย 2,660,597 ไร่ เสียหายจริง 1,349,603 ไร่ ราษฎรเดือดร้อน 2,311,134 ครอบครัว

นอกจากนี้ในปี 2536 ปริมาณน้ำในเขื่อนทั้งหมด 25 เขื่อน มีจำนวน 15 เขื่อน ที่มีปริมาณน้ำใช้งานต่ำกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณความจุของอ่าง (ดูตารางที่ 13)

ตารางที่ 13

ปริมาณน้ำเก็บกักและน้ำที่สามารถนำไปใช้ของเขื่อนลำห้วยในเคื่อนภ.ย.35 และม.ค.36

(หน่วย: ล้านลบ.ม.)

เขื่อน	ปริมาณน้ำนำไปใช้				ปริมาณน้ำเก็บกัก		ความจุของอ่าง
	ภ.ย.35	%	ม.ค.36	%	ภ.ย.35	ม.ค.36	
ภูมิพล	1,935	20	3,271	34	5,775	9,672	13,462
สิริกิติ์	1,746	26	1,931	29	4,596	6,660	9,510
ศรีนครินทร์	2,562	34	2,548	34	12,827	7,480	17,745
เขาแหลม	2,268	38	1,700	29	5,280	5,848	8,880
แก่งกระจาน	153	23	153	24	220	643	710
อุบลรัตน์	411	230	371	21	913	1,361	2,263
สิรินธร	857	34	538	47	1,688	1,135	1,968
จุฬารัตน์	77	53	76	53	120	144	188
รัชชประภา	776	18	749	17	2,128	4,283	5,639
บางยาง	304	26	534	50	564	1,144	1,404

ข้อมูล จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และกรมชลประทาน

ปัญหาทรัพยากรน้ำ

ปัญหาในด้านทรัพยากรน้ำที่สำคัญคือ ปัญหาของวิกฤตน้ำ วิกฤตน้ำเกิดขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของน้ำ กล่าวคือ ปริมาณน้ำตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมาลดลงจนทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ในด้านคุณภาพน้ำจะเห็นว่าแม่น้ำหลายสายกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตเพราะน้ำเน่าเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม การทิ้งขยะ ลงในแม่น้ำลำคลอง เช่นแม่น้ำวัง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น ในขณะนี้แหล่งน้ำที่สำคัญเช่น ทะเลสาบสงขลา กำลังประสบปัญหามลภาวะเช่นกัน

ทรัพยากรของประเทศทั้งป่าไม้ ที่ดิน และน้ำ ล้วนมีความสัมพันธ์เป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง การทำลายป่าไม้ ทำให้พื้นหน้าดินถูกทำลาย ที่ดินถูกนำมาใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ และมีผลต่อปริมาณน้ำที่ลดลงอันนำไปสู่วิกฤตน้ำในปัจจุบัน

ประเทศไทยก่อนปี 2504 มีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมด แต่ศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วกว่าครึ่งหนึ่งในระยะเวลาเพียง 30 ปี และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการจัดการทรัพยากรดังกล่าวอย่างไม่เหมาะสม นำไปสู่ปัญหาทางการเมือง ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นคือ ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ที่เกิดขึ้นจากโครงการคก. คลอจนโครงการสร้างเขื่อน เช่น เขื่อนปากมูล เขื่อนเขื่อนลำน เขื่อนป่าสัก เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าไม้และที่ดินทั้งสิ้น ยิ่งที่ดินราคาสูงขึ้นปัญหความขัดแย้งดังกล่าวจะมีมากขึ้น ในขณะนี้ กรมที่ดินได้ออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ประเภท น.ส.3 ก. ให้อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และ ป่าไม้การทั้งสิ้น 150,985 แปลง เนื้อที่ 1,347,640 ไร่ กรมที่ดินได้แก้ไขหรือเพิกถอนแล้ว 2,043 แปลง เนื้อที่ 35,111 ไร่ ยังคงเป็นปัญหอีก 138,082 แปลง เนื้อที่ 1,236,489 ไร่ (พิทยา ว่องกุล, หน้า 71) ดังนั้นพื้นที่ป่าไม้บริเวณเขตป่าสงวนทั้งที่เป็นป่าอนุรักษ์และป่าเสื่อมโทรม รวมทั้งบริเวณอุทยานแห่งชาติจะมีปัญหความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชนในเรื่องที่ดิน ซึ่งจะนำไปสู่การเดินขบวนประท้วง และการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น หากมีความขัดแย้งรุนแรงและขยายตัวเพิ่มขึ้น

เช่นเดียวกับปัญหาเอกสารสิทธิที่ดิน ในชนบทที่ประชาชนครอบครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ อาจนำไปสู่ปัญหความขัดแย้งทางการเมือง และการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับหนึ่ง

1.1.4 ปัญหาที่เกิดจากโครงการของรัฐ

จากการสำรวจของกระทรวงมหาดไทยในปี 2537 เกี่ยวกับโครงการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อราษฎรในพื้นที่โดยตรง เช่น โครงการเกี่ยวกับการจัดที่ดินทำกิน โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ โครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพทางการเกษตร เป็นต้น จากการศึกษาพบปัญหาที่เกิดจากโครงการในแต่ละภาคดังนี้ จังหวัดในภาคกลางและภาคตะวันออก รวมทั้งสิ้น 26 จังหวัดมีโครงการที่กำลังเป็นปัญหากับประชาชนในพื้นที่ 11 โครงการ แยกเป็นโครงการเกี่ยวกับที่ดินทำกินและการบุกรุกป่าสงวน 4 โครงการ โครงการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ 5 โครงการ อื่นอีก 2 โครงการ (คูตารางที่ 14)

ตารางที่ 14

โครงการของรัฐในภาคกลางและภาคตะวันออกที่เป็นผู้นำ

ลักษณะโครงการ

จังหวัด	จำนวน โครงการ	ด้านที่ดินทำกิน/ บุกรุกป่าสงวน	ด้านการเกษตร	สาธารณูปโภค/ สาธารณูปการ	อื่นๆ
กาญจนบุรี	2	2	-	-	-
จันทบุรี	1	1	-	-	-
ฉะเชิงเทรา	2	-	-	1	1
ชลบุรี	-	-	-	-	-
ชัยนาท	-	-	-	-	-
ตราด	-	-	-	-	-
นครนายก	-	-	-	-	-
นครปฐม	-	-	-	-	-
นนทบุรี	-	-	-	-	-
ปทุมธานี	-	-	-	-	-
ประจวบคีรีขันธ์	2	-	-	1	1
ปราจีนบุรี	1	1	-	-	-
พระนครศรีอยุธยา	-	-	-	-	-
เพชรบุรี	1	-	-	1	-
ระยอง	-	-	-	-	-
ราชบุรี	-	-	-	-	-
ลพบุรี	1	-	-	1	-
สมุทรปราการ	-	-	-	-	-
สมุทรสงคราม	-	-	-	-	-
สมุทรสาคร	-	-	-	-	-
สระบุรี	-	-	-	-	-
สระแก้ว	-	-	-	-	-
สิงห์บุรี	-	-	-	-	-
สุพรรณบุรี	1	-	-	1	-
อ่างทอง	-	-	-	-	-
อุทัยธานี	-	-	-	-	-
รวม	11	4	-	5	2

ในจังหวัดกาญจนบุรีประชาชนได้รับผลกระทบเป็นจำนวน 3,844 ครอบครัว จากโครงการของรัฐที่ต้องอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ ประชาชนจึงเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการ 2 โครงการในจังหวัดกาญจนบุรี และมีการจับกุมราษฎรที่คัดค้านเหล่านั้น (คูทหนวก) เช่นเดียวกับโครงการของรัฐในจังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี เพชรบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี ที่ประชาชนได้แสดงออกทางการเมือง โดยการเดินขบวนคัดค้านโครงการของรัฐที่ผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง (คูทหนวก)

จังหวัดในภาคเหนือ รวมทั้งสิ้น 16 จังหวัด มีโครงการที่กำลังเป็นปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่นถึง 23 โครงการ โดยแยกเป็นโครงการที่ดินทำกิน และบุกรุกป่าสงวน 12 โครงการ และสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 11 โครงการ (ดูตารางที่ 15)

ตารางที่ 15

โครงการของรัฐในภาคเหนือที่เป็นปัญหา

จังหวัด	จำนวนโครงการ	ด้านที่ดินทำกิน/ บุกรุกป่าสงวน	ลักษณะโครงการ		
			ด้านการเกษตร	สาธารณูปโภค/ สาธารณูปการ	อื่นๆ
กำแพงเพชร	2	2	-	-	-
เชียงใหม่	6	4	-	2	-
เชียงราย	3	1	-	2	-
ตาก	1	1	-	-	-
นครสวรรค์	3	-	-	3	-
น่าน	-	-	-	-	-
พิจิตร	-	-	-	-	-
พิษณุโลก	-	-	-	-	-
เพชรบูรณ์	1	-	-	1	-
แพร่	1	-	-	1	-
พะเยา	3	3	-	-	-
แม่ฮ่องสอน	2	-	-	2	-
ลำปาง	-	-	-	-	-
ลำพูน	-	-	-	-	-
สุโขทัย	-	-	-	-	-
อุตรดิตถ์	1	1	-	-	-
รวม	23	12	-	11	-

จังหวัดที่กล่าวถึงมีปัญหาคือ จังหวัดกำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย ตาก นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน และอุตรดิตถ์ ซึ่งนำไปสู่การคัดค้านโครงการและเข้าร่วมทางการเมือง (คอบทผนวก)

ในภาคใต้มีจังหวัดทั้งสิ้น 14 จังหวัด มีโครงการที่ประชาชนคัดค้าน 14 โครงการ คือ โครงการด้านที่ทำกินและบุกรุกป่าสงวน 5 โครงการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 5 โครงการ อื่นๆ 4 โครงการ (ตารางที่ 18) จังหวัดที่ประสบปัญหาคือ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง ภูเก็ต สงขลา และสตูล (คอบทผนวก)

ตารางที่ 18
โครงการของรัฐในภาคใต้ที่เป็นปัญหา

จังหวัด	จำนวนโครงการ	ด้านที่ดินทำกิน/ บุกรุกป่าสงวน	ลักษณะโครงการ		
			ด้านการเกษตร	สาธารณูปโภค/ สาธารณูปการ	อื่นๆ
กระบี่	-	-	-	-	-
ชุมพร	1	1	-	-	-
ตรัง	2	1	-	1	-
นครศรีธรรมราช	4	-	-	2	2
นราธิวาส	-	-	-	-	-
ปัตตานี	-	-	-	-	-
พังงา	-	-	-	-	-
พัทลุง	1	-	-	1	-
ภูเก็ต	1	1	-	-	-
ยะลา	1	-	-	1	-
ระนอง	-	-	-	-	-
สงขลา	3	1	-	-	2
สุราษฎร์ธานี	-	-	-	-	-
สตูล	1	1	-	-	-
รวม	14	5	-	5	4

ตารางที่ 17

โครงการของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นปัญหา

จังหวัด	จำนวนโครงการ	ด้านที่ดินทำกิน/ บุกรุกป่าสงวน	ลักษณะโครงการ		
			ด้านการเกษตร	สาธารณูปโภค/ สาธารณูปการ	อื่นๆ
กาฬสินธุ์	5	1	3	-	1
ขอนแก่น	4	4	-	-	-
ชัยภูมิ	5	2	1	2	-
นครพนม	3	1	1	1	-
นครราชสีมา	1	-	-	1	-
บุรีรัมย์	4	3	1	-	-
มหาสารคาม	5	-	4	1	-
มุกดาหาร	1	-	1	-	-
ยโสธร	1	1	-	-	-
ร้อยเอ็ด	2	-	2	-	-
เลย	3	2	1	-	-
ศรีสะเกษ	3	1	-	2	-
สกลนคร	4	1	1	1	1
สุรินทร์	-	-	-	-	-
หนองคาย	-	-	-	-	-
หนองบัวลำภู	1	1	-	-	-
อุดรธานี	2	1	-	1	-
อุบลราชธานี	1	-	-	1	-
อำนาจเจริญ	-	-	-	-	-
รวม	45	18	15	10	2

สำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากตารางที่ 17 จะเห็นว่าใน 19 จังหวัดของภูมิภาคนี้ โครงการมีปัญหา 45 โครงการ ซึ่งมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ จัดเป็นด้านที่คืนหาภินและบุกรุก ป่าสงวน 18 โครงการ ด้านการเกษตร 15 โครงการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 10 โครงการ และอื่นๆ 2 โครงการ จังหวัดที่มีปัญหาได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนครหนองบัวลำภู อุดรธานี และอุบลราชธานี (ดูบทผนวก)

สรุปได้ว่าโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ทำให้ประชาชนต่อต้าน ถัดค้าน เค้นขบถประท้วง โครงการของรัฐอย่างต่อเนืองตลอดมา นับว่าเป็นการเข้าร่วมทางการเมืองจากพื้นฐานล่างของประชาชนในแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองได้ทางหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการแสดงออกทางการเมืองดังกล่าวเป็นการต่อรอง เรียกร้องผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมในระยะสั้นเท่านั้น มิได้มีการรวมพลังจากประชาชนระดับล่างอย่างเป็นระบบเพื่อต่อรองผลประโยชน์ในเชิงนโยบายระยะยาว เช่นเดียวกัน ผลกระทบจากโครงการเขื่อนปากมูล เขื่อนแก่งเสือเต้น การปิดป่าห้วยลานในภาคอีสาน เนื่องจากโครงการ คจก. และการปิดป่ากระ ในภาคใต้ที่ผลักดันให้ประชาชนผู้ยากจนต้องออกมาต่อสู้เพื่อต่อรองกับผลประโยชน์ที่ต้องสูญเสียไป แต่มิได้เป็นการรวมพลังของประชาชนจากเบื้องล่างเพื่อต่อรองกับรัฐในเชิงนโยบายเพื่อผลประโยชน์ระยะยาวแต่ประการใดเช่นกัน

1.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมและสาธารณูปโภค

ศักยภาพทางเศรษฐกิจ นอกจากจะขึ้นกับปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังขึ้นกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องมีแรงงานในการผลิต และให้บริการ มีโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสินค้าและมีสถาบันการให้บริการ เช่น ธนาคารเพื่อส่งเสริมและให้ความสะดวกในการประกอบธุรกิจจะช่วยสร้างเสริมศักยภาพทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

โครงสร้างพื้นฐานเช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน และโทรศัพท์ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคและชะลอการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาอุตสาหกรรมและการเตรียมโครงสร้างพื้นฐานขึ้นกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล และความพร้อมของภาคเอกชนที่จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาดังต่อไปนี้

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจาก นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เน้นการสร้างความเร็วเติบโตทางอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ นโยบายหลักที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยมีแผนพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกและชายฝั่งทะเลภาคใต้และพื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมของภาคกลางตอนบนให้เป็นฐานรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจให้กระจายไปสู่ส่วนภูมิภาค นอกจากนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อนโยบายการพัฒนา

เศรษฐกิจร่วมกับประเทศใกล้เคียง ได้แก่ ความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสี่ฝ่าย คือ ประเทศไทย ลาว พม่า และสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายคือ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย และสุดท้ายคือนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทเป็นต้น

นโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท

รัฐบาลในยุคนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศ จึงได้กำหนดนโยบายไว้ในปี 2535 ในการที่จะกระจายความเจริญกระจายโอกาส และกระจายรายได้ ไปยังภูมิภาคของประเทศไทยทั่วถึง โดยการกระจายระบบบริการพื้นฐานของเศรษฐกิจและจัดให้มีบริการพื้นฐานทางสังคม สนับสนุนโครงการประเภทต่างๆ ของเอกชนทั้งด้านอุตสาหกรรม การค้า การบริการ การท่องเที่ยว การเกษตร และกิจการต่อเนื่อง ตามศักยภาพในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการลงทุนและจ้างงาน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการกระจายการลงทุนของเอกชนด้วยมาตรการส่งเสริมการลงทุน ภาษีอากร การให้สินเชื่อ โดยสถาบันการเงินของรัฐและเอกชน เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อเป็นพื้นฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ส่งเสริมการตั้งโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมในชนบทในแหล่งเดียวกัน เพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นมากขึ้น

รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณกว่า 55,000 ล้านบาทในปี 2536 เพื่อพัฒนาชนบทและเร่งรัดความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยมีมาตรการหลัก 4 ประการคือ ส่งเสริมการลงทุน กระจายเงินทุนและระดมทุน หักกองทุนเพื่อกระจายการผลิตและจ้างงานไปสู่ภูมิภาค และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย และธนาคารพาณิชย์ต่างๆ เป็นต้น

นโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบททั้ง 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก อีสานเหนือ ภาคตะวันตก ชายฝั่งทะเลตะวันออก ภาคกลางตอนบน และภาคใต้ จึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกรอ.จังหวัด นอกจากนี้แผนความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสี่ฝ่ายในภาคเหนือและความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายในภาคใต้จะมีความสำคัญต่อบทบาทของกรอ.จังหวัดเช่นเดียวกัน

การพัฒนาภาคเหนือและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

จังหวัดในภาคเหนือประกอบด้วย 17 จังหวัด ซึ่งแบ่งเป็นภาคเหนือตอนบน 9 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และตาก ส่วนภาคเหนือตอนล่าง 8 จังหวัด ได้แก่ อุทัยธานี กำแพงเพชร สุโขทัย อุดรดิตถ์ พิษณุโลก คิชฌกูฏ เพชรบูรณ์ และนครสวรรค์

โครงสร้างทางสังคมของภาคเหนือในด้านทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นศักยภาพที่สำคัญของการพัฒนา ยังมีคุณภาพฝีมืออยู่ในระดับต่ำ มีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกภาคสูง

ส่วนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนในด้านการผลิตจะกระจายสู่สาขาอุตสาหกรรม การค้า บริการ และท่องเที่ยวมากขึ้น ภาคเหนือตอนล่าง ยังคงพึ่งการผลิตภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก

จากศักยภาพดังกล่าวของภาคเหนือ จึงมีโอกาสในการพัฒนาให้ภาคนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนานาชาติ เป็นศูนย์กลางการค้าของภาคเหนือเพื่อการส่งออกและนำเข้า โดยเฉพาะในอาณานิคมบริเวณติดต่อกับประเทศพม่าและจีนตอนใต้ และเป็นฐานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2538 : 4) โดยภาครัฐได้วางแผนปรับปรุงโครงสร้างทางหลวงแผ่นดินเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาศูนย์บริการสาธาณูปโภค และสาธาณูปการ เพิ่มบริการของรัฐด้านการให้สิทธิประโยชน์ แหล่งเงินทุน สนับสนุนการลงทุนของเอกชนในภาคเหนือ ส่งเสริมบทบาทเอกชนในการพิจารณาการผลิตและปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น

การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโครงสร้างด้านทรัพยากรมนุษย์จำนวนมากมีประชากรในวัยแรงงาน 11 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 36 ของจำนวนแรงงานทั้งประเทศ แรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในสาขาเกษตร มีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกภาคเป็นจำนวนมาก

โครงสร้างด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้มีสัดส่วนการผลิตด้านเกษตรร้อยละ 30 อุตสาหกรรมร้อยละ 10 และบริการร้อยละ 22 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : 11)

จากศักยภาพของภูมิภาคนี้ ในแผนพัฒนาฉบับที่ 7 จึงเน้นให้เป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรม เพราะมีทรัพยากรด้านการผลิต เช่น ที่ดิน แรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติอยู่มาก ที่สำคัญคือ ภาคนี้เป็นประตูการค้าสู่กลุ่มประเทศอินโดจีนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ภาครัฐได้วางแผนการพัฒนาโดยสร้างฐานอุตสาหกรรมใหม่และฟื้นฟูแหล่งอุตสาหกรรมเดิม เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตด้านเกษตรให้ลดลง วางแผนพัฒนาระบบการค้ากับกลุ่มอินโดจีน เปิดตลาดเพื่อการส่งออก และนำเข้าปัจจัยการผลิตรวมทั้งขยายวงจรกิจกรรมท่องเที่ยวสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน โดยรัฐได้พัฒนาระบบบริการพื้นฐานของเมืองให้มากขึ้น กระตุ้นการลงทุนของเอกชนโดยการให้สิทธิประโยชน์และสินเชื่อ เป็นต้น ส่งเสริมเอกชนดำเนินการลงทุนด้านการท่องเที่ยว และยกระดับฝีมือแรงงานให้สูงขึ้นโดยการอบรมและให้การศึกษามากขึ้น

การพัฒนาภาคตะวันตกและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ภาคตะวันตกประกอบด้วย 6 จังหวัด ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ตอนบน คือกาญจนบุรี พื้นที่ตอนกลางคือสุพรรณบุรี พื้นที่ตอนล่างประกอบด้วยราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรสงคราม

โครงสร้างทางสังคมด้านทรัพยากรมนุษย์ของภูมิภาคนี้ ประกอบด้วยแรงงานประมาณ 2 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตรมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากนอกภาครวมทั้งจากประเทศพม่าเข้ามาทำงานตามฤดูกาลจำนวนมาก

ในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีการผลิตในสาขาเกษตร ร้อยละ 27 อุตสาหกรรมร้อยละ 20 การค้าและบริการร้อยละ 15

ศักยภาพในภูมิภาค มีแนวโน้มที่ดีในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปผล
ผลิตการเกษตร และฐานอุตสาหกรรมใหม่ โดยรัฐพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการสื่อสาร สาธารณูปโภค สา
ธารณูปการ ให้เพียงพอและได้มาตรฐาน ส่งเสริมเอกชน พัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น

การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกและการเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจ

รัฐบาลได้วางแผนการพัฒนาบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 เป็นต้นมา
โดยครอบคลุม 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 8.3 ล้านไร่
ประชากรประมาณ 1.8 ล้านคน โดยเน้นโครงสร้างหลักของการพัฒนา คือ การพัฒนาท่าเรือน้ำลึก นิคม
อุตสาหกรรม แหล่งพลังงาน โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเพื่อชุมชน ซึ่งจะช่วยให้
บริเวณดังกล่าวเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือโดย
ไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ

การพัฒนาดังกล่าวนำไปสู่การเติบโตของอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในประเทศเป็นสำคัญ อุตสาห
กรรมการส่งออก อุตสาหกรรมต่อเนื่อง อุตสาหกรรมแปรรูปเคมีคอล อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร
และการท่องเที่ยว ทำให้เกิดโครงการลงทุนเป็นลูกโซ่คิดความมาประมาณ 3 แสนล้านบาท และมีผลทำให้
มีการสร้างงานเพิ่มขึ้นโดยตรงประมาณ 50,000 ราย และโดยทางอ้อมประมาณ 115,000 ราย จนถึง
ปี พ.ศ. 2534 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538:33) และคาดว่า
ประมาณปี 2543 จะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น 35,900 คน (สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม, 2528:8-15) ทำ
ให้เกิดชุมชนในเขตพื้นที่พัฒนาเหล่านี้ โดยรัฐได้จัดบริการสาธารณูปโภค การศึกษา อนามัย ความปลอด
ภัย ให้กับประชาชน และรองรับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมกับมีการวางแผนพัฒนาระบบการบริการพื้น
ฐานและระบบชุมชนแนวใหม่ก็ตามผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านโครง
สร้างประชากร จะมีการอพยพแรงงานมายังพื้นที่ดังกล่าว พื้นที่เกษตรกรรมจะลดลงเพื่อการอุตสาหกรรม
ที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเกษตรลดลงจากร้อยละ 21 ในปี 2524 เหลือเพียงร้อย
ละ 12 ในปี 2532 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2538:33) แรงงาน
เกษตรจะอพยพออกหรือ เปลี่ยนเป็นอาชีพรับจ้างแทน ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดปัญห
มลภาวะเช่นเดียวกับปัญหามลภาวะจากโรงงาน เป็นต้น

การพัฒนาพื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบนและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

พื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบนได้แก่ บริเวณพื้นที่ศูนย์กลางอุตสาหกรรมเมืองสระบุรี
แก่งคอย ท่าเรือ/ท่ากลางและหนองแค ซึ่งมุ่งให้เป็นฐานรองรับการกระจายอุตสาหกรรมออกจากกรุง
เทมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเป็นจุดเชื่อมโยงการขนส่งผลิตผลการเกษตรเพื่อการส่งออก เข้ากับท่า
เรือพาณิชย์แหลมฉบัง โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร โครงข่ายเชื่อมโยงหลักระหว่างพื้นที่ศูนย์กลางอุตสาหกรรม

สาทรกรรมสระบุรีกับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาจะส่งผลให้บริเวณพื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมสระบุรีเป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งจะทำให้มีการลงทุนสร้างอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ขณะนี้บริเวณดังกล่าวมีปัญหาที่ต้องรับการแก้ไขและป้องกันอย่างรีบด่วนคือมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางสังคม ด้านทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในชนบท แรงงานในภูมิภาคนี้มีประมาณ 4 ล้านคนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร

ส่วนโครงสร้างด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ จากการผลิตในสาขาเกษตรกรรมมีสูงร้อยละ 31 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม ในสาขาอุตสาหกรรมมีร้อยละ 8 เท่านั้น

ศักยภาพในการพัฒนาคือ อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการท่องเที่ยวโดยรัฐได้วางแนวทางเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ พื้นที่เศรษฐกิจคอกกอยของจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดการสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นต้น

รัฐบาลได้ริเริ่มโครงการตั้งแต่ พ.ศ.2528 มีระยะเวลาโครงการจนถึงปี พ.ศ.2543 โดยมุ่งที่จะกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจากส่วนกลางออกไปสู่ส่วนภูมิภาค พื้นที่ในโครงการประกอบด้วยจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง โครงการได้รับการส่งเสริมหลายรูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาเชื่อมโยงฝั่งตะวันออก-ตะวันตก ระบบท่าเรือ การพัฒนาเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรมและพลังงาน แหล่งน้ำและการเกษตร การพัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนา โครงการพัฒนาบริการขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ระดับภาคและระดับประเทศจะรองรับความเติบโตของอุตสาหกรรม

การพัฒนาดังกล่าวนำไปสู่การสร้างสังคมเมืองของภาคใต้ตอนบน ประชากรของภาคใต้ตอนบนจำนวน 130,000 คน ในปีพ.ศ.2523 จะเพิ่มเป็น 390,000 คน ในปี 2543 โดยมีสัดส่วนการเพิ่มของประชากรเมืองต่อประชากรทั้งหมดในภาคใต้ตอนบน จะเพิ่มจากร้อยละ 12 ในปี 2523 เป็นร้อยละ 21 ในปี 2543 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2528:8) โครงสร้างของประชากรจะเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมซึ่งต้องการแรงงานมากขึ้นเช่นกัน แหล่งอุตสาหกรรมจะเพิ่มความหนาแน่นของประชากรมากขึ้น ปัญหาที่จะตามมาคือ ชุมชนแออัด การใช้ที่ดินมลภาวะ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและอาชญากรรม เป็นต้น

ความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสี่ฝ่าย ไทย-ลาว-พม่า-จีน

นโยบายความร่วมมือในการพัฒนาเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจมีความเป็นไปได้สูงและกำลังก้าวต่อไป รัฐบาลท้องถิ่นของคุนหมิงพร้อมที่จะสนับสนุนความร่วมมือดังกล่าว รัฐบาลไทยได้สนับสนุนในภาคเอกชนไปลงทุนในยูนนาน อันเป็นเมืองหลวงของคุนหมิงซึ่งจีนมีนโยบายพัฒนาตอนใต้ของจีนเป็นศูนย์กลางของการลงทุนของต่างประเทศ แต่ปัญหาสำคัญคือ กฎระเบียบเกี่ยวกับการลงทุนและการค้าซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนอย่างยิ่ง

รัฐบาลไทยต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากเชียงรายได้ยังประเทศจีน โดยมีสายการบิน โดยตรง และมีการเดินทางโดยเรือตามลำน้ำโขง การเจรจาของรัฐบาลทั้งสองในเรื่องการตรวจคน เข้าเมืองและศุลกากรอยู่ในระหว่างการดำเนินการ

อย่างไรก็ตามประเทศลาวและพม่าไม่ค่อยให้ความสำคัญสนับสนุนต่อนโยบายความร่วมมือดังกล่าว มากนัก เพราะมีความคิดว่าจะเสียผลประโยชน์มากกว่าได้ประโยชน์

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามลุ่มแม่น้ำโขงมีความเป็นไปได้สูง เพราะมีทั้งปัจจัยด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรคน รวมทั้งพลังงานและการคมนาคม หากเป็นไปได้จะมีอีก 2 ประเทศเพิ่มขึ้นคือ เขมรและเวียดนามเป็นหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยเน้นความร่วมมือในด้านการค้า การลงทุน การคมนาคม การพลังงาน ทรัพยากรน้ำ การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม สิ่งสำคัญลำดับแรกคือการพัฒนาการคมนาคมพื้นฐานก่อน ซึ่งประเทศพม่า ลาว ไทย และจีน ให้ความสนใจที่จะร่วมพัฒนาเครือข่ายการคมนาคมร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความเติบโตทางเศรษฐกิจและความ ร่วมมือระหว่างภูมิภาคนี้ต่อไป

ความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย ไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย

นโยบายดังกล่าวเป็นความร่วมมือใหม่ในระดับอนุภาค อันจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในอนุภาคนี้น่ามากขึ้น ดังนั้นนโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ดังกล่าวมาข้างต้น จะเป็นสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงสองฝั่งทะเลคือ ทะเลอันดามันในฝั่งทะเลตะวันตกกับ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย และจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายในภาคใต้ตอน ล่างให้เชื่อมต่อการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย ซึ่งจะ เป็นประตูไปสู่การพัฒนาอินโดจีน และจีนตอนใต้ในอนาคต

นโยบายดังกล่าวต้องการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยเน้นความร่วมมือ ระดับอนุภาค และให้เอกชนเป็นแกนนำในการลงทุน ส่วนรัฐจะอำนวยความสะดวกและสนับสนุนด้านการ บริการพื้นฐานและผ่อนคลายข้อจำกัดต่างๆ โครงการที่สำคัญคือ การพัฒนาการท่องเที่ยว การประมง และอุตสาหกรรมแปรรูปประมง การพัฒนาการคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม และพลังงาน

ผลกระทบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อการเข้าร่วมทางการเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นจากนโยบายการพัฒนาของประเทศโดยเฉพาะนโยบาย พัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ตามภูมิภาคต่างๆของประเทศ และจากนโยบายความร่วมมือในการพัฒนา บริเวณสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจหรือหกเหลี่ยมเศรษฐกิจทางตอนเหนือของไทย นโยบายความร่วมมือในการพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจตอนใต้ของประเทศ และที่สำคัญคือนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค จะมีผลอย่างยิ่งต่อบทบาทภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต โดยรัฐบาลได้กำหนด แนวนโยบายให้ภาคเอกชนเป็นแกนนำในการลงทุน ภาครัฐเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวก และสนับสนุนภาค เอกชน

จากการพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค ทำให้เกิดโครงสร้างหลักของการพัฒนา และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอันนำไปสู่การใช้วัตถุดิบในประเทศเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เพิ่มการค้าและการลงทุนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่ตามมาคือ การพัฒนาเมือง โครงสร้างประชากร แหล่งพลังงาน แหล่งน้ำ การเกษตร การท่องเที่ยว วัฒนธรรมของท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการปรับปรุงองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนา

ภาครัฐได้ใช้มาตรการการส่งเสริมการลงทุน ภาษีอากร การให้สินเชื่อ ส่งเสริมการตั้งโรงงาน และนิคมอุตสาหกรรมในชนบทและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในระดับจังหวัด

จากการสัมมนาผู้นำภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญใน กรอ.จังหวัด ทั้ง 4 ภาค คือ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา ภาคกลางที่จังหวัดระยอง และภาคใต้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งสิ้น 120 คน สรุปผลจากการสัมมนาได้ดังนี้

1. การพิจารณาหานักธุรกิจและนักการเมือง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค ทำให้ภาคเอกชนมีความตื่นตัวอย่างยิ่งต่อการลงทุน และการค้าที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะภาคเอกชนจากส่วนกลาง ที่มีธุรกิจขนาดใหญ่จะตอบสนองการลงทุนและการค้าตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจจากส่วนกลางในภูมิภาคต่างๆ ได้อย่างดี ทำให้มีผู้ลงทุนจากนอกท้องถิ่นเข้าไปทำธุรกิจมากขึ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดจึงเกิดขึ้นโดยการประสานงานจากส่วนกลางกับผู้ลงทุนจากส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ นักธุรกิจระดับใหญ่เหล่านั้นมักจะติดต่อประสานกับนักการเมืองโดยตรงเพื่อความรวดเร็วและความสะดวกในการดำเนินธุรกิจในภูมิภาค การพิจารณาหานักธุรกิจและนักการเมืองจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในยุคการพัฒนาเศรษฐกิจปัจจุบัน

เช่นเดียวกันในระดับท้องถิ่น นักธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้นักธุรกิจในท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาศักยภาพได้สูงขึ้น แต่การแข่งขันทางธุรกิจมีสูงขึ้นเช่นกัน ดังนั้นการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมจะเป็นกลไกที่ช่วยคุ้มครองและสนับสนุนผลประโยชน์ทางธุรกิจได้เป็นอย่างดี การพิจารณาหานักธุรกิจทั้งระดับใหญ่และเล็กในท้องถิ่นกับนักการเมืองจึงมีความสำคัญมากขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ จึงเกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ประกอบกับวัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่เอื้ออำนวยต่อระบอบอุปถัมภ์ ทำให้นักธุรกิจและนักการเมืองในระบบการเมืองไทยซัดเซวนมากขึ้น กลุ่มผลประโยชน์จะมีบทบาทในการต่อรองการประสานผลประโยชน์ในการเมืองไทยมากขึ้นนับว่าเป็นแนวทางการพัฒนาการเมืองที่ดี

2. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น ปัญหาอันเกิดจากกระบวนการดังกล่าวจะยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในแนวกว้างและลึก ทั้งในด้านสังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากปัญหามลภาวะที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มีโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศในขณะนี้ ปัญหาโสเภณีเด็กและแรงงานเด็ก ปัญหาความขัดแย้งการจัดการที่ดินของเกษตรกรผู้ยากจนกับรัฐ ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม

สมและไม่มียประสิทธิภาพ เป็นต้น ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์หลากหลายขึ้นในสังคมไทย และเกิดกระบวนการเข้าร่วมทางการเมือง อันเป็นกระบวนการส่งเสริมในระบอบประชาธิปไตย ที่จะเรียกร้องให้รัฐได้เข้ามาแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยจากประชาชนเบื้องล่าง

3. ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของรัฐในระดับจังหวัด ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น รัฐบาลพยายามผลักดันในคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด(กพจ.) และคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับจังหวัด(กรอ.จังหวัด) มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดให้มากขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า มีปัญหาด้านนโยบายกล่าวคือ กรอ.จังหวัด จัดตั้งเพื่อตอบสนองนโยบายของฝ่ายการเมืองในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด โดยขาดการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดต่าง ๆ ทั้งในแง่โครงสร้าง การจัดการ ทุนและทรัพยากรที่จะรองรับแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้เชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ในสภาพความเป็นจริงจังหวัดแต่ละแห่งมีจุดอ่อน จุดแข็ง ความพร้อมและศักยภาพไม่เท่ากัน จังหวัดที่มีขนาดใหญ่มีการพัฒนาทรัพยากร จะเป็นจังหวัดที่อาจสนองต่อนโยบายการจัดตั้ง กรอ.จังหวัด ได้ดีกว่าจังหวัดที่มีขนาดเล็ก และศักยภาพในการพัฒนาที่ด้อยกว่า

ในแต่ละจังหวัด ศักยภาพขององค์กรที่จะมารองรับการทำงานของ กรอ.จังหวัด มีไม่เท่ากัน การดำเนินงานที่เป็นจุดแข็งในระยะแรกเริ่มมีเพียงกระทรวงมหาดไทยและทรัพยากรบุคคลของกระทรวงเท่านั้น การทำงานจึงต้องขึ้นกับระบบราชการ และงานที่ดำเนินการของสำนักงานจังหวัด ส่วนองค์กรเอกชนอื่น ๆ เช่น หอการค้ายังอยู่ในระหว่างการพัฒนา จึงไม่สามารถเป็นกำลังที่สำคัญในระยะแรกของการจัดตั้ง กรอ.จังหวัดได้

ปัญหาด้านปรัชญา และแนวทางการบริหาร จะพบว่าปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงระดับโลก ความเข้าใจในปรัชญาการบริหารแบบนี้จะมีอยู่ในส่วนกลางและระดับบนเท่านั้น ยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจแนวคิดดังกล่าวได้ในระดับจังหวัด ดังนั้นเมื่อมีการดำเนินงานในระดับจังหวัด จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในการทำงานเสมอระหว่างผู้นำจากระบบราชการ และผู้นำจากภาคเอกชน

ในระยะแรกที่สังคมของภาครัฐ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน จำกัดอยู่ที่บทบาทเพียงสองประการซึ่งปรากฏในนโยบาย และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง กรอ.จังหวัดคือให้เอกชน และตัวแทนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นที่เรียกกันว่าบทบาทในฐานะ กรอ.สนทนากับกรอ.แก้ปัญหาเท่านั้น แต่ความเข้าใจของภาคเอกชนหรือในมุมมองของเอกชน การเข้าร่วมเป็นกรรมการ กรอ.จังหวัดเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของเอกชนด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ค่อนข้างชัดเจนว่าเกิดความขัดแย้งกับภาครัฐการ ที่มองว่ากรอ.จังหวัดเป็นเรื่องของประโยชน์สาธารณะมากกว่า

ปัญหาโครงสร้างของ กรอ.จังหวัดเป็นปัญหาสำคัญ กล่าวคือโครงสร้างของ กรอ.จังหวัด จัดตั้งในรูปของคณะกรรมการตามคำสั่งแต่งตั้งของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมีองค์ประกอบที่ไม่ได้สัดส่วน คือ ภาครัฐจะมีส่วนร่วมเป็นกรรมการมากกว่าภาคเอกชน ขนาดของคณะกรรมการตั้งโดยพิจารณาจากถกการมี

ส่วนร่วม มากกว่าหลักการบริหาร ทำให้ กรอ.จังหวัด ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาด้านทัศนคติของผู้นำในการบริหารงาน ทั้งในสภามหาวิทยาลัย และภาคเอกชน กรอ.จังหวัดจะประสบผลในการทำงานขึ้นอยู่กับประชาชน หรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเข้าใจกรอ.จังหวัดเพียงใด ในลักษณะของการปกครองของเมืองไทยที่มีการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง ในขณะที่กรอ.จังหวัดมีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจ และทรัพยากรทางการบริหารไปยังท้องถิ่น ทำให้การทำงานในทางปฏิบัติมีปัญหา ระบบราชการจึงเป็นกลไกสำคัญที่ต้องปรับปรุงศักยภาพให้สามารถรองรับแนวคิดแบบทันสมัยนี้ได้

ประการต่อไปองค์ประกอบของ กรอ.จังหวัดยังไม่พร้อมในการดำเนินงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเลขานุการ กรอ.จังหวัด ซึ่งปัจจุบันยังเป็นการกิจที่สำนักงานจังหวัดต้องรับผิดชอบ ปัญหานี้เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการบริหาร ตั้งแต่อัตราค่าจ้าง คุณภาพ งบประมาณ และความคล่องตัวทางการบริหารในภาครัฐบาล ส่วนภาคเอกชนความพร้อมของหอการค้า ซึ่งเป็นองค์การหลักขึ้นกับความสามารถของผู้นำภาคเอกชนเป็นหลัก เพราะทรัพยากรทางการบริหารของภาคเอกชนโดยทั่วไป ไม่ได้ดีไปกว่าภาครัฐมากนัก

การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อจัดทำโครงการพัฒนา เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น หรือ กรอ.ร่วมพัฒนา ในทางปฏิบัติประสบความสำเร็จน้อย เนื่องจากความขัดแย้งในเรื่องการประนีประนอมผลประโยชน์ในธุรกิจระหว่างภาคเอกชนที่เข้าร่วมกับผู้นำภาคราชการ เนื่องจากความไม่ชัดเจนในบทบาท และความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของ กรอ.จังหวัด ทำให้โครงการร่วมพัฒนายังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

สำหรับกลไกของภาครัฐบาลที่สำคัญ คือ กทล. ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดแผนลงทุนจังหวัด แผนลงทุนจังหวัดมีความสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ แผนลงทุนเป็นกลไกพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐที่สำคัญเพราะแผนที่จัดทำขึ้นในจังหวัด จะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ในการลงทุนของเอกชน และสถาบันทางการเงิน ที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการลงทุน ความแนบนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคของรัฐบาล นอกจากนั้นแผนลงทุนอาจจะนำมาใช้เป็นกรอบการตัดสินใจของฝ่ายบริหารในการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจ เพื่อรองรับการลงทุนของภาคเอกชนในอนาคต

ประการต่อมาแผนลงทุนเป็นแผนแม่บทสู่การลงทุนของจังหวัดมีเครือข่ายครอบคลุมกิจกรรมการผลิตในสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่ด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การเกษตร และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับศักยภาพในการพัฒนาของแต่ละจังหวัดที่ไม่เหมือนกัน แผนแม่บทจะสามารถชี้ความแตกต่างในศักยภาพการพัฒนาของแต่ละจังหวัด และช่วยให้ผู้บริหารมี วิสัยทัศน์ มีกลยุทธ์ ในการเลือกแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาจังหวัด

จากความสำเร็จดังกล่าวมาข้างต้น แหนลงทุนจังหวัดจึงมีหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนเข้า
 รับผิดชอบมากมายทั้งหน่วยงานจากส่วนกลางและระดับจังหวัด เช่น คณะอนุกรรมการกระจายความเจริญ
 ไปสู่ภูมิภาค (กจก.) กว่กับดูแลด้านนโยบายการจัดทำแผนลงทุนจังหวัดและกลุ่มจังหวัด กระทรวงมหาดไทย
 เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบงานกว่กับดูแล ติดตามผลงานและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงาน
 เลขาธิการคณะอนุกรรมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค (สจกจก.) ทำหน้าที่ประสานงานทางเทคนิค
 ในการจัดทำแผนลงทุนจังหวัดกับส่วนกลาง ในระดับจังหวัดมีคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) ทำหน้าที่
 ที่สั่งการ กว่กับดูแลให้การจัดทำแผนลงทุนเป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการ กจก. และทำหน้าที่
 ตรวจสอบมอบหมายผลการศึกษาแผนลงทุนจังหวัด

สรุปได้ว่า แม้รัฐบาลจะพยายามส่งเสริม และกระจายความเจริญสู่ชนบท แต่กลไกของรัฐใน
 ระดับจังหวัด ประสบปัญหาหลายประการดังกล่าวนวมาแล้ว จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระดับจังหวัดเป็น
 อย่างยิ่ง

2. ศักยภาพทางสังคม

ศักยภาพทางสังคมที่จะส่งเสริมการพัฒนาประเทศได้คือ คุณภาพของมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่
 สำคัญในการพัฒนา การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ และในชนบทการให้
 บริการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขแก่ทรัพยากรคนเหล่านั้นจะช่วยให้ประชากรมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 18

ประชากรอายุ 8 ปีขึ้นไปอ่านออกเขียนได้ จำแนกตามเพศ ภาคและเขตการปกครอง

(หน่วยเป็นพัน)

การอ่านออกเขียนได้	หัวราชอาณาจักร	กรุงเทพฯ	ภาคกลาง(ไม่ รวมกรุงเทพฯ)	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ	ภาคใต้
ยอดรวม	49,078.1	5,448.5	11,003.8	9,808.9	18,881.9	8,155.2
อ่านออกเขียนได้	45,454.8	5,300.8	10,341.7	8,408.5	15,844.4	5,581.6
ร้อยละ 1_/	93.0	97.8	94.4	87.8	94.4	90.8
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	3,420.8	132.4	809.3	1,187.0	948.6	583.5
ไม่ทราบ	200.5	13.5	52.8	35.4	88.9	30.1

1_/ ไม่รวมไม่ทราบ

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2533

การอ่านออกเขียนได้ในสามะโนประชากรและเคณะ พ.ศ. 2533 หมายถึง ความสามารถอ่านออกและเขียนได้ซึ่งจะเป็นภาษาใด ก็ได้ทั้งสิ้น โดยอ่านและเขียนข้อความง่าย ๆ ได้ ถ้าอ่านออกเพียงอย่างเดียวแต่เขียนไม่ได้ ก็ถือว่าเป็นผู้ที่อ่านเขียนไม่ได้

จำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้ มีจำนวนทั้งสิ้น 45,454,800 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 93 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป (ตารางที่ 18) มีเพียงร้อยละ 7 เท่านั้นที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

เมื่อพิจารณาระหว่างภาค จะเห็นว่าประชากรของทุกภาคอ่านออกเขียนได้มากกว่าร้อยละ 90 ยกเว้นภาคเหนือซึ่งประชากรอ่านออกเขียนได้ประมาณร้อยละ 87.8

ตารางที่ 19

อัตราร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ และภาค

ภาค	ประชากร1_ / ไม่มี		ระดับการศึกษาที่สำเร็จ				
	อายุ 6 ปี ขึ้นไป	การศึกษา	มีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา	ระดับมัธยมศึกษา	ระดับมหาวิทยาลัย	การศึกษาอื่น
หัวราชอาณาจักร	100.0	10.8	89.2	70.1	13.8	5.2	0.1
ชาย	100.0	8.8	91.4	89.7	16.1	5.3	0.3
หญิง	100.0	12.9	87.1	70.5	11.5	5.1	0.0
ในเขตเทศบาล	100.0	7.3	92.7	47.7	28.7	18.1	0.2
นอกเขตเทศบาล	100.0	11.6	88.4	75.4	10.3	2.6	0.1
กรุงเทพมหานคร	100.0	6.7	93.3	45.9	29.1	18.1	0.2
ภาคกลาง							
(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	100.0	9.5	90.5	89.0	16.5	4.9	0.1
ภาคเหนือ	100.0	16.0	84.0	69.9	10.7	3.3	0.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	100.0	8.8	91.2	80.2	8.4	2.5	0.1
ภาคใต้	100.0	14.3	85.7	65.8	15.3	4.5	0.1

1_ / ไม่รวมผู้ที่ไม่ทราบว่ามีการศึกษาหรือไม่

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื, 2533

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่าประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง จำนวน 43,479,100 คน คิดเป็นร้อยละ 89.2 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ผู้ไม่มีการศึกษามีจำนวน 5,269,000 คน หรือร้อยละ 10.8

หากเปรียบเทียบระหว่างภาคพบว่า กรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 47.2 และต่ำสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 10.9 แต่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงสุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 80.2 ต่ำสุดคือ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 45.9

ตารางที่ 20

จำนวนสถานพยาบาล (ที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน) และเตียงผู้ป่วยจำแนกตามแหล่งสังกัด

พ.ศ.2533-2534

แหล่งสังกัด	2533				2537			
	ทั่วประเทศ		กรุงเทพมหานคร		ทั่วประเทศ		กรุงเทพมหานคร	
	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง
1.รัฐบาล	769	75,883	27	12,338	788	77,672	28	12,789
1.1 กระทรวงสาธารณสุข	702	60,916	12	5,147	718	62,250	12	5,242
1.2 กระทรวงอื่น	67	14,967	15	7,191	70	15,422	16	7,547
2.รัฐวิสาหกิจ	6	569	5	564	5	358	4	353
3.เทศบาล	7	2,119	6	2,089	8	2,125	7	2,095
4.เอกชน	255	10,481	64	4,231	257	11,877	66	5,139
5.องค์การอิสระ	6	1,688	2	1,279	6	1,820	2	1,328

แหล่งข้อมูล : กองสถิติสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

จากสถิติในตารางที่ 20 จะเห็นว่าจำนวนสถานพยาบาลของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งประเทศยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร ได้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 1,812 แห่ง ในปี พ.ศ.2533 เป็น 1,852 แห่ง ในปี พ.ศ.2534 และจำนวนเตียงผู้ป่วยในสถานพยาบาลของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 166,623 เตียง ในปี พ.ศ.2533 เป็น 171,524 เตียง ในปี พ.ศ.2534 จำนวนสถานพยาบาลเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2 ส่วนจำนวนเตียงเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้น ซึ่งยังไม่พอเพียงต่อความต้องการบริการของประชาชนในภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศ

3. ศักยภาพทางการเมือง

ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วจะมีกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มพลังทางการเมืองเกิดขึ้นหลากหลายในระดับท้องถิ่นซึ่งจะเป็นตัววัดศักยภาพทางการเมืองทางหนึ่ง ยังมีกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองมาก การเข้าร่วมทางการเมืองจะมีมากขึ้น เพราะเป็นกลไกที่สามารถต่อรองและรักษาประโยชน์ประชาชนให้แก่กลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้น

อย่างไรก็ตามในสังคมไทย กลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่นมักจะเกิดขึ้นจากการระดมพลังโดยภาครัฐ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน (ลสชบ.) จึงมักจะเป็นกลไกของรัฐในการพัฒนาสังคมมากกว่าการเมือง อย่างไรก็ตามในการเลือกตั้งทั่วประเทศที่ผ่านมา กลุ่มสตรีและกลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้านในบางพื้นที่ได้มีบทบาทในการระดมประชาชนในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะในภาคเหนือทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนแทนกันและกันในหมู่บ้านเป็นต้น

ศักยภาพทางการเมืองในระดับท้องถิ่น สามารถศึกษาจากการจัดแบ่งระดับชั้นอำเภอ เทศบาล และสุขาภิบาล เพราะเป็นการจัดแบ่งตามศักยภาพทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนเหล่านั้น ชุมชนที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจดีจะมีประชากรหนาแน่น มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาก มีรายได้ดี จะกำหนดระดับชั้นการปกครอง งบประมาณอำเภอจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชี้ให้เห็น ระดับศักยภาพทางการเมืองยังมีทรัพยากรมาก่อหน้าหน้าที่ในการบริหาร การจัดการ และ ให้บริการแก่ประชาชนจะมีสูงขึ้น

ปัจจัยด้านศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะสัมพันธ์กับศักยภาพทางการเมืองดังนี้

ศักยภาพทางเศรษฐกิจ	----->>	การพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ
ศักยภาพทางการเมือง	----->>	การเข้าร่วมทางการเมือง
ศักยภาพทางสังคม	----->>	พฤติกรรมทางการเมือง
		- การตัดสินใจนโยบาย
		- การวางแผนการพัฒนา

4.สรุป

ศักยภาพทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านทรัพยากรธรรมชาติกำลังถูกทำลาย เสื่อมโทรม และบางท้องที่กำลังถึงจุดวิกฤต ซึ่งมีผลต่อผลผลิตทางการเกษตร รายได้ การสร้างงานในชนบท และอุตสาหกรรมต่างๆ ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมกับ การขยายตัวด้านสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจทุกภูมิภาคตามนโยบายของรัฐบาลชุด ปัจจุบัน รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดทำโครงการของรัฐแต่กลับเป็นภาระที่รัฐบาลต้องตามแก้ปัญหา อันเกิดจากผลของโครงการทุกภูมิภาครวม 93 โครงการ ทั้งในด้านที่ดินทำกิน การบุกรุกป่าสงวน ด้าน การเกษตร สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และอื่นๆ ซึ่งทำให้เกิดจุดเริ่มต้นของการเข้าร่วมทางการเมืองจากประชาชนเบื้องล่าง แต่เป็นเพียงการเรียกร้องทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มที่เป็น รูปธรรมในระยะสั้นเท่านั้นจึงมิใช่การเข้าร่วมทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ระยะยาวในเชิงนโยบาย อย่างแท้จริง

ศักยภาพทางสังคมและการเมืองมีการพัฒนาค่อนข้างช้ากว่าศักยภาพทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็น ด้านการศึกษา การสาธารณสุข การจัดสรรทรัพยากรงบประมาณให้กับอำเภอ อย่างไรก็ตามศักยภาพดังกล่าวล้วนมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาทางการเมืองทั้งสิ้นในระดับมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

บทที่ 4

ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอ เปรียบเทียบรายภาค

บทนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาในด้านศักยภาพทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับอำเภอ โดยแยกเปรียบเทียบเป็นรายภาคเพื่อให้เห็นความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของศักยภาพดังกล่าว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง

1. ศักยภาพและความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษา พบว่า อำเภอในภูมิภาคต่างๆของประเทศ มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ค่อนข้างแตกต่างกัน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ กล่าวคือส่วนใหญ่มีป่าไม้ต่ำกว่าร้อยละ .10 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทรัพยากรป่าไม้ของประเทศได้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนามาก จนทำให้ทรัพยากรป่าไม้ที่จะนำมาใช้รองรับการพัฒนาในอนาคตมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ อีกทั้งสัดส่วนของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในแต่ละอำเภอส่วนใหญ่ยังมีสัดส่วนค่อนข้างน้อยด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการรักษาความสมดุลย์ของระบบนิเวศน์ได้ในอนาคต เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรดังกล่าวในรายภาค สรุปได้ดังนี้

ภาคกลาง ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้ในภาคกลางมีค่อนข้างต่ำ มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมีน้อย เนื่องจากอำเภอส่วนใหญ่มีพื้นที่ป่าไม้ค่อนข้างต่ำอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำโดยมีอำเภอร้อยละ 59.0 มีพื้นที่ป่าไม้มีน้อยกว่าร้อยละ .10 ของพื้นที่ และพื้นที่ป่าไม้อนุรักษ์โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 71.4 มีพื้นที่ป่าไม้อนุรักษ์อยู่ระหว่างร้อยละ .10 ถึง .19 ขณะที่อำเภอร้อยละ 58.5 มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมต่ำกว่าร้อยละ .02 (ดูตารางที่ 21)

ภาคเหนือ ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้ภาคเหนืออยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในระดับที่น่าพอใจ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมีน้อย เพราะอำเภอส่วนใหญ่มีสัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ค่อนข้างต่ำของอำเภอ อยู่ในระดับปานกลางกล่าวคือ อำเภอร้อยละ 58.4 มีพื้นที่ป่าอยู่ระหว่างร้อยละ .10 ถึงร้อยละ 4 และอำเภอร้อยละ 40.4 มีพื้นที่ป่าไม้มีน้อยกว่าร้อยละ .10 อย่างไรก็ตาม อำเภอในภาคเหนือยังคงมีสัดส่วนพื้นที่ป่าอนุรักษ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูงและปานกลาง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 35.3 มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตั้งแต่ร้อยละ .20 ขึ้นไปและอำเภอร้อยละ 35.3 มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์อยู่ระหว่างร้อยละ .10 ถึง .19 เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม พบว่าอำเภอในภาคเหนือส่วนใหญ่ หรือประมาณร้อยละ 85.7 มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมไม่ถึงร้อยละ .02 ของพื้นที่เท่านั้น (ดูตารางที่ 21)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับต่ำทั้งมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าเสื่อมโทรมมีน้อย เนื่องจาก อำเภอส่วนใหญ่มีพื้นที่ป่าค่อนข้างน้อย กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 68.0 มีพื้นที่ป่าไม้มีน้อยกว่าร้อยละ .10 ส่วนพื้นที่ป่าไม้อนุรักษ์ของอำเภอในภาคอีสานมีค่า คือร้อยละ 58.3 มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่ำกว่าร้อยละ .10 ขณะที่พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมีไม่มากนัก กล่าวคือ ร้อยละ 55.8 ของอำเภอทั้งหมด มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมน้อยกว่าร้อยละ .02 (ดูตารางที่ 21)

ภาคใต้ ศักยภาพทรัพยากรป่าไม้ในภาคใต้ อยู่ในระดับต่ำ มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์น้อยและป่าเสื่อมโทรมมาก เพราะ อ่างเก็บกักน้ำในภาคใต้มีพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ อ่างเก็บกักน้ำร้อยละ 87.5 และร้อยละ 83.2 มีพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ทั้งหมด น้อยกว่าร้อยละ .10 และเป็นที่น่าสนใจคือ อ่างเก็บกักน้ำในภาคใต้มีสัดส่วนของพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมต่อพื้นที่อ่างเก็บกักน้ำสูง โดยมีอ่างเก็บกักน้ำร้อยละ 89.9 มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมตั้งแต่ร้อยละ .05 ขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลของการทำลายป่าไม้ในภาคใต้มีค่อนข้างรุนแรง (ดูตารางที่ 21)

ภาคตะวันออก ศักยภาพป่าไม้ในภาคตะวันออกอยู่ในระดับต่ำ ป่าอนุรักษ์มีน้อย แต่ป่าเสื่อมโทรมมีมาก เช่นเดียวกับภาคใต้ เนื่องจากอ่างเก็บกักน้ำในภาคนี้ไม่มีลักษณะคล้ายคลึงกับภาคใต้ กล่าวคือ มีพื้นที่ป่าไม้และป่าเชิงอนุรักษ์ในสัดส่วนค่อนข้างน้อย โดยอ่างเก็บกักน้ำร้อยละ 68.8 มีพื้นที่ป่าไม้ต่ำกว่าร้อยละ .10 ของพื้นที่และอ่างเก็บกักน้ำร้อยละ 75 มีสัดส่วนของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่ำกว่าร้อยละ .10 สำหรับพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมีอ่างเก็บกักน้ำร้อยละ 84.6 มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมตั้งแต่ร้อยละ .05 ขึ้นไป

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับทุกภาคแล้วจะเห็นว่าทุกภาค ยกเว้น ภาคเหนือ มีศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้ในระดับต่ำ โดยเฉพาะภาคใต้และตะวันออก ซึ่งมีป่าอนุรักษ์น้อยและป่าเสื่อมโทรมมีมาก

ตารางที่ 21

ศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ระดับอำเภอ จำนวนตารางภาค

ระดับศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้		ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *				
		1	2	3	4	5
		C	N	NE	S	E
1. พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)						
ระดับสูง	ร้อยละ .20 ขึ้นไป	14.3	35.3	18.8	5.3	-
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง .19	71.4	35.3	25.0	31.8	25.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	14.3	29.4	56.3	63.2	75.0
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(7)	(17)	(16)	(19)	(4)
2. พื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)						
ระดับสูง	ร้อยละ 4 ขึ้นไป	3.3	1.1	6.4	3.9	-
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง 4	37.7	58.4	25.6	28.6	31.3
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	59.0	40.4	68.0	67.5	68.8
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(61)	(89)	(172)	(77)	(16)

ตารางที่ 21 (ต่อ)

3. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ .02	58.5	85.7	55.8	2.0	7.7
ระดับกลาง	ร้อยละ .02 ถึง .04	21.7	17.1	20.6	8.2	7.7
ระดับต่ำ	ร้อยละ .05 ขึ้นไป	21.7	17.7	23.8	89.8	84.6
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(23)	(35)	(63)	(49)	(13)

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง
2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

2. สภาพภาคพื้นดินและการถือครองที่ดิน

สภาพภาคพื้นดินนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์โอกาสในการพัฒนาของอำเภอในอนาคต ทั้งนี้เพราะว่า เป็นทรัพยากรที่สามารถนำมาพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของอำเภอและจังหวัด ปัญหาของประชาชนในระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะปัญหาไม่มีที่ดินทำกิน มักเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการเสถียรภาพทางการเมืองมาตลอดทุกยุคสมัย การวิเคราะห์เป็นรายภาค สรุปได้ดังนี้

ภาคกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มักมีการถือครองโดยนายทุนต่างกัน และแต่ละอำเภอมีสถานภาพการถือครองที่ดินมากน้อยแตกต่างกัน มีบางส่วนที่มีการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ แม้ว่าคิดเป็นพื้นที่แล้วจะมีจำนวนไม่มากนักก็ตาม

จากการศึกษาในตารางที่ 22 พบว่า อำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 52.8 มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนด ร้อยละ 10 ถึง 39 ต่อประชากรในอำเภอ กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง แต่เมื่อพิจารณาเป็นพื้นที่กลับพบว่ามีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันภายในภาค โดยอำเภอร้อยละ 34.4 มีพื้นที่การถือครองเป็นโฉนดตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปของพื้นที่ทั้งหมด อำเภอร้อยละ 31.3 มีพื้นที่ดังกล่าวอยู่ระหว่างร้อยละ 10 ถึง 49.99 ของพื้นที่ทั้งหมด และอำเภออีกร้อยละ 34.4 มีพื้นที่ดังกล่าวต่ำกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด สำหรับปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิของประชาชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่อยู่อาศัยบนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิกล่าวคือ อำเภอร้อยละ 50 มีผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิน้อยกว่า ร้อยละ 3 ต่อประชากรทั้งหมด อำเภอร้อยละ 30 มีผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิอยู่ระหว่างร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 9 อำเภอส่วนน้อยที่มีพื้นที่ทางการเกษตรในสัดส่วนที่สูง คือ อำเภอร้อยละ 22.8 ที่มีพื้นที่การเกษตรมากกว่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

ภาคเหนือ ประชาชนในภาคเหนือส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีโฉนด เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา ส่วนปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิมีไม่มากนัก ขณะที่พื้นที่การเกษตรในอำเภอต่างอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาในตารางที่ 22 พบว่า อำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 52.7 มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดร้อยละ 10 ถึง 39 ต่อประชากรในอำเภอ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง สำหรับปัญหาการไม่มีเอกสารสิทธิที่ดินของประชาชน พบว่าอำเภอร้อยละ 43.8 มีผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิน้อยกว่าร้อยละ 3 ต่อประชากรทั้งหมด สำหรับพื้นที่ทางการเกษตร พบว่า อำเภอในภาคเหนือจำนวนไม่มากนัก ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือมีเพียงร้อยละ 8.5 เท่านั้นที่มีพื้นที่การเกษตรมากกว่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิยังมีไม่มากนัก และขนาดพื้นที่การทำการเกษตรอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

ผลจากการศึกษาในตารางที่ 22 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง โดยมีอำเภอร้อยละ 9 เท่านั้นที่มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดตั้งแต่ร้อยละ 40 ขึ้นไป และร้อยละ 44.8 มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อประชากร ส่วนปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิของประชาชน พบว่า มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ประชาชนมีการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ คือ อำเภอร้อยละ 5.1 เท่านั้นที่มีผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป สำหรับพื้นที่ทางการเกษตร พบว่าอำเภอส่วนใหญ่มีพื้นที่การเกษตรในระดับปานกลางเท่านั้น กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 74 มีพื้นที่การเกษตรอยู่ระหว่างร้อยละ 25 ถึงร้อยละ 85 และมีเพียงร้อยละ 14.3 มีพื้นที่การเกษตรมากกว่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

ภาคใต้ ประชาชนในท้องถิ่นภาคใต้ส่วนใหญ่ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และส่วนใหญ่มีพื้นที่การถือครองที่ดินเป็นของตนเองไม่ถึงร้อยละ 10 อีกทั้งปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิมีความรุนแรงมากกว่าภาคอื่นๆ ขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ไปในการทำการเกษตรในระดับปานกลางเท่านั้น

จากการศึกษาในตารางที่ 22 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง กล่าวคือ อำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดน้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อประชากร และมีร้อยละ 4.8 เท่านั้นที่มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดตั้งแต่ร้อยละ 40 ขึ้นไป สำหรับปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิของประชาชนพบว่าประชาชนในภาคใต้มีการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิค่อนข้างสูง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 38.9 มีผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป สำหรับพื้นที่ทางการเกษตร พบว่า อำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 75.3 มีพื้นที่การเกษตรอยู่ระหว่างร้อยละ 25 ถึงร้อยละ 85 และมีเพียงร้อยละ 9.3 เท่านั้นที่มีพื้นที่การเกษตรมากกว่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

ภาคตะวันออก ประชาชนในภาคตะวันออกมีที่ดินเป็นของตนเองระดับปานกลางและปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิมีไม่มากนัก และพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในกิจกรรมการเกษตรในระดับปานกลางเท่านั้น

จากการศึกษาในตารางที่ 22 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 50 มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดร้อยละ 10 ถึง 39 ต่อประชากร ร้อยละ 50 มีผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดน้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อประชากร สำหรับปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิของประชาชน พบว่าทุกอำเภอ มีผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิน้อยกว่าร้อยละ 3 ต่อประชากรทั้งหมด สำหรับพื้นที่ทางการเกษตร พบว่าอำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 75 มีพื้นที่การเกษตรอยู่ระหว่างร้อยละ 25 ถึงร้อยละ 85 และมีเพียงร้อยละ 7.1 เท่านั้นที่มีพื้นที่การเกษตรมากกว่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

ตารางที่ 22

สภาพการถือครองที่ดินของประชาชนระดับอำเภอ จ.น่าน

ระดับสภาพการถือครองที่ดินของประชาชน		ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *				
		1	2	3	4	5
		C	N	NE	S	E
1. ร้อยละผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดต่อจำนวนประชากร						
ระดับสูง	ร้อยละ 40 ขึ้นไป	5.8	10.9	9.0	4.8	-
ระดับกลาง	ร้อยละ 10 ถึง 39	52.8	52.7	46.3	28.8	50.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 10	41.7	38.4	44.8	66.7	50.0
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(36)	(55)	(67)	(21)	(8)
2. ร้อยละของผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิต่อจำนวนประชากร						
ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 3	50.0	43.8	53.8	50.0	100.0
ระดับกลาง	ร้อยละ 3 ถึง 9	30.0	34.4	41.0	11.1	-
ระดับต่ำ	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	20.0	21.9	5.1	38.9	-
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(20)	(32)	(39)	(18)	(1)
3. ร้อยละพื้นที่ทำการเกษตร ต่อพื้นที่ทั้งหมด						
ระดับสูง	ร้อยละ 86 ขึ้นไป	22.8	8.5	14.3	9.3	7.1
ระดับกลาง	ร้อยละ 25 ถึง 85	65.8	41.0	74.4	75.3	75.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 85	11.4	50.4	11.2	15.5	17.9
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(149)	(117)	(223)	(97)	(28)

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับภาคต่างๆ พบว่า ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองในปริมาณสูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ ภาคใต้จะมีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ นอกจากนี้ภาคต่างๆมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการทำเกษตรปาล์มกลาง ยกเว้นภาคเหนือ ซึ่งมีสัดส่วนพื้นที่การเกษตร คำนวณว่าภาคอื่นๆ

รัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิโดยเฉพาะในภาคใต้มาตั้งแต่เริ่มบริหารประเทศในระยะแรก ๆ ก่อนภาคอื่นๆและนำไปสู่การออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ในจังหวัดภูเก็ต และระนอง ในขณะนี้

3. การพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพของประชาชน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญต่างๆที่แสดงให้เห็นถึงระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของอำเภอ และการประกอบอาชีพของประชาชน ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันค่อนข้างสูง อำเภอส่วนใหญ่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมทางการเกษตรและการอุตสาหกรรมในระดับค่อนข้างต่ำ ยกเว้นในบางภาคที่มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ เช่น ภาคตะวันออกและชายฝั่งทะเล อย่างไรก็ตามขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรม การเกษตรยังไม่ได้พัฒนาในระดับที่สูง แต่การเติบโตของภาคบริการ และการท่องเที่ยว กลับมีการเติบโตค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างอาชีพของประชาชน จะเห็นว่า ประชาชนส่วนมากมีการประกอบอาชีพประเภทบริการในแต่ละอำเภอ มากกว่าร้อยละ 10 ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ขณะที่อาชีพการเกษตรของประชาชนในอำเภอส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ระหว่างร้อยละ 62 ถึง 89 ส่วนรายละเอียดยังคงมีความแตกต่างกันในรายภาค ดังนี้

ภาคกลาง ศึกษาภาพด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมและอาชีพของประชาชนในภาคกลางพบว่า การกระจายแหล่งอุตสาหกรรม เช่น โรงงานไปยังอำเภอต่างๆ อยู่ในระดับต่ำ แต่มีองค์กรด้านบริการเช่น ธนาคาร โรงแรม รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างดี ประชาชนประกอบอาชีพด้านบริการเพิ่มมากขึ้น และอาชีพเกษตรกรรมลดลง

จากการศึกษาในตารางที่ 23 พบว่า มีโรงงานกระจายตามอำเภอต่างำน้อย กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 50.4 มีโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรน้อยกว่า 6 โรง และมีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้นที่มีโรงงานตั้งแต่ 100 โรงงานขึ้นไป ซึ่งคล้ายคลึงกับโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีอำเภอร้อยละ 54.5 มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่ถึง 6 โรง ส่วนสถาบันทางการเงิน เช่น ธนาคาร มีความแตกต่างกันในอำเภอต่างๆในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยอำเภอร้อยละ 32.9 มีธนาคารในอำเภอน้อยกว่า 4 แห่ง และร้อยละ 36.5 มีธนาคารอยู่ระหว่าง 4 ถึง 9 แห่ง ร้อยละ 30.5 มีธนาคารมากกว่า 10 แห่งขึ้นไปสำหรับการเติบโตของบริการโรงแรม อำเภอร้อยละ 57.5 มีโรงแรมมากกว่า 21 แห่งขึ้นไป ในด้านอาชีพของประชาชน อำเภอร้อยละ 58.9 มีประชาชนประกอบอาชีพบริการ ตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป และร้อยละ 59.3 ของอำเภอทั้งหมด ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ร้อยละ 62 ถึง 89

ภาคเหนือ ศักยภาพทางอุตสาหกรรมในภาคเหนือ มีการกระจายโรงงานอุตสาหกรรมไปในพื้นที่ต่างอำเภอในระดับต่ำ สถาบันด้านบริการ เช่น ธนาคาร ยังมีน้อย แต่โรงงานเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีมาก ประชาชนประกอบอาชีพด้านบริการมากขึ้น ขณะที่อาชีพเกษตรกรรมลดลง

จากการศึกษาในตารางที่ 23 พบว่า การพัฒนาของอุตสาหกรรมและการเกษตรของอำเภอในภาคนี้ ร้อยละ 53.1 มีโรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตรไม่ถึง 6 แห่ง ขณะที่ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมทั่วไป ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ อำเภอร้อยละ 68.4 มีโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอไม่ถึง 6 แห่ง สถาบันทางการเงินในอำเภอยังคงมีความเชื่อมโยงกันโดยอำเภอร้อยละ 47 มีธนาคารน้อยกว่า 4 แห่ง ขณะที่อำเภออีกร้อยละ 31.3 มีธนาคารมากกว่า 10 แห่งขึ้นไป และอำเภอในภาคเหนือส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 61.2 มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว โดยมีโรงแรมในอำเภอมากกว่า 21 แห่งขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 23.1 เท่านั้นที่มีโรงแรมในอำเภอน้อยกว่า 4 แห่ง อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพของประชาชนยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรมพอสมควร โดยอำเภอร้อยละ 32.8 มีประชาชนประกอบอาชีพมากกว่าร้อยละ 90 และร้อยละ 56.0 มีประชาชนทำการเกษตรอยู่ระหว่างร้อยละ 62 ถึง 89 ขณะที่ในภาคบริการ อำเภอร้อยละ 50.7 มีประชาชนประกอบอาชีพบริการตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป และร้อยละ 27.6 ของอำเภอในภาคนี้มีประชาชนประกอบอาชีพบริการอยู่ระหว่างร้อยละ 3 ถึง ร้อยละ 9

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคนี้ มีโรงงานกระจายตามอำเภอต่างๆ ในระดับต่ำ ในภาคบริการมีโรงแรมรองรับการท่องเที่ยวสูง แต่สถาบันทางการเงินยังมีน้อย โครงสร้างด้านอาชีพภาคเกษตรกรรมมีค่อนข้างสูง ส่วนด้านบริการมีน้อยกว่าภาคอื่นๆ

จากการศึกษาในตารางที่ 23 พบว่า มีความเชื่อมโยงในการพัฒนาอุตสาหกรรมและการเกษตรและอุตสาหกรรม กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 52.8 และ 60.1 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตรและอุตสาหกรรม ไม่ถึง 6 โรงงาน ตามลำดับ แต่มีบางอำเภอร้อยละ 22.6 และ 20.3 กลับมีโรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตรและอุตสาหกรรม มากกว่า 100 โรงงานขึ้นไป นอกจากนี้ ขณะที่อำเภอร้อยละ 49.2 มีธนาคารซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น น้อยกว่า 4 แห่ง กลับมีอำเภอร้อยละ 38.7 มีธนาคารในอำเภอมากกว่า 10 แห่งขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ภาคอีสานกลับมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง โดยอำเภอร้อยละ 72.9 มีโรงแรมมากกว่า 21 แห่งขึ้นไป สำหรับโครงสร้างอาชีพของประชาชน พบว่า อำเภอในภาคนี้ยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรมค่อนข้างสูงและมีอาชีพในภาคบริการไม่มากนัก โดยอำเภอร้อยละ 41.7 และ 55.4 มีประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 90 และอยู่ระหว่างร้อยละ 62 ถึง 89 ตามลำดับขณะที่อำเภอร้อยละ 42.9 มีคนประกอบอาชีพบริการตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป

ภาคใต้ การกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมมีค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกับสถาบันทางการเงินที่มีในระดับต่ำ ขณะที่โรงแรมเพื่อบริการการท่องเที่ยวสูง โครงสร้างอาชีพของเกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคเกษตร ขณะที่ภาคบริการกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาในตารางที่ 23 พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมบริการในอำเภอต่างๆ มีค่อนข้างต่ำโดยอำเภอร้อยละ 53.3 และ 67.1 มีโรงงานอุตสาหกรรมบริการและการเกษตร และอุตสาหกรรมทั่วไปน้อยกว่า 8 แห่งในพื้นที่ ส่วนการกระจายตัวของสถาบันทางการเงินมีความคล้ายคลึงกับภาคอีสาน กล่าวคือ มีอำเภอร้อยละ 44 มีธนาคารในพื้นที่น้อยกว่า 4 แห่ง ขณะที่ร้อยละ 38.5 กลับมีธนาคารมากกว่า 10 แห่งขึ้นไป ซึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญและศักยภาพของอำเภอต่างๆ ในการพัฒนาความสำคัญแตกต่างกันภายในภูมิภาค สำหรับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว มีอำเภอร้อยละ 69.7 มีโรงแรมมากกว่า 21 แห่งขึ้นไป ส่วนโครงสร้างอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร ขณะที่ภาคบริการมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 55 และ 34.9 มีประชาชนประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ระหว่างร้อยละ 62 ถึง 89 และ ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป ขณะเดียวกัน มีอำเภอถึงร้อยละ 50.5 มีประชาชนประกอบอาชีพบริการตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป

ภาคตะวันออก มีการกระจายของภาคอุตสาหกรรมไปยังอำเภอต่างๆ มากกว่า ภาคอื่น เช่นเดียวกับ สถาบันด้านการธนาคาร ส่วนการท่องเที่ยวมีโรงแรมที่กำลังขยายตัวไปยังอำเภอต่างๆ มากขึ้นดังจะเห็นได้จาก อาชีพของประชากรที่หันมาประกอบอาชีพด้านการบริการสูงกว่าภาคอื่นๆ และอาชีพการเกษตรลดลงต่ำกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเจริญเติบโตด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมและด้านการบริการในขณะนี้

จากการศึกษาในตารางที่ 23 พบว่า มีการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมทั่วไป อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 42.9 และ 19.0 มีโรงงานอุตสาหกรรมบริการอยู่ระหว่าง 6 ถึง 99 โรงงาน และตั้งแต่ 100 โรงงาน ขึ้นไป ตามลำดับในพื้นที่ นอกจากนี้อำเภอร้อยละ 33.3 มีโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปตั้งแต่ 100 โรงงานขึ้นไปในพื้นที่ ส่วนสถาบันทางการเงิน พบว่าอำเภอร้อยละ 31.3 มีธนาคารตั้งแต่ 10 แห่งขึ้นไป ขณะที่อีกร้อยละ 34.4 และ 34.4 มีธนาคารอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 4 ถึง 9 แห่ง และน้อยกว่า 4 แห่ง ตามลำดับ อย่างไรก็ตามศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวในภาคนี้ยังมีค่อนข้างน้อย โดยมีอำเภอร้อยละ 31.3 มีโรงแรมต่ำกว่า 4 แห่ง ส่วนโครงสร้างอาชีพของประชาชนจะมีการทำเกษตรค่อนข้างน้อย โดยอำเภอร้อยละ 18.8 เท่านั้นที่มีประชาชนประกอบอาชีพการเกษตรตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป ขณะที่อำเภอร้อยละ 59.4 มีประชาชนประกอบอาชีพบริการตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป

ตารางที่ 23

ศักยภาพของการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพระดับอำเภอ จานนทราภพ

ระดับศักยภาพ		ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *				
การพัฒนาอุตสาหกรรม และโครงสร้างอาชีพของประชาชน		1	2	3	4	5
		C	N	NE	S	E
1. โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร (โรง)						
ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	8.0	11.1	22.6	8.3	19.0
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	41.6	35.8	24.5	38.3	42.9
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	50.4	53.1	52.8	53.3	38.1
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(113)	(81)	(106)	(60)	(21)
2. โรงงานอุตสาหกรรม (โรง)						
ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	8.3	8.4	20.3	10.1	33.3
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	37.1	23.2	19.6	22.8	29.2
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	54.5	68.4	60.1	67.1	37.5
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(132)	(95)	(148)	(79)	(24)
3. ธนาคาร (แห่ง)						
ระดับสูง	10 แห่งขึ้นไป	30.5	31.3	36.7	38.5	31.3
ระดับกลาง	3 ถึง 9 แห่ง	36.5	21.6	14.2	17.4	34.4
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 3 แห่ง	32.9	47.0	49.2	44.0	34.4
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(167)	(134)	(240)	(109)	(32)
4. โรงแรม (แห่ง)						
ระดับสูง	21 แห่งขึ้นไป	57.5	61.2	72.9	69.7	43.8
ระดับกลาง	4 ถึง 20 แห่ง	19.8	15.7	7.5	13.8	25.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	22.8	23.1	19.6	16.5	31.3
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(167)	(134)	(240)	(109)	(32)

ตารางที่ 23 (ต่อ)

5. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตร

ระดับสูง	ร้อยละ 90 ขึ้นไป	29.3	32.8	41.7	34.9	18.8
ระดับกลาง	ร้อยละ 61 ถึง 89	59.3	56.0	55.4	55.0	56.3
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 60	11.4	11.2	2.9	10.1	25.0
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(167)	(134)	(240)	(109)	(32)

6. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพบริการ

ระดับสูง	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	56.9	50.7	42.9	50.5	59.4
ระดับกลาง	ร้อยละ 3 ถึง 9	27.5	27.6	27.5	31.2	28.1
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 3	15.6	21.6	29.6	18.3	12.5
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(167)	(134)	(240)	(109)	(32)

*หมายเหตุ:

1 = ภาคกลาง

2 = ภาคเหนือ

3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4 = ภาคใต้

5 = ภาคตะวันออก

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาคต่างๆ จะพบว่า ลักษณะด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม กำลังเกิดขึ้นทุกภาค โดยเฉพาะในภาคตะวันออก และรองลงมาคือภาคกลาง ที่มีแหล่งอุตสาหกรรม และการกระจายของแหล่งอุตสาหกรรม รวมทั้งสถาบันการบริการ และการท่องเที่ยว ในอำเภอต่างๆในระดับสูง รวมทั้งโครงสร้างอาชีพของประชากรจะเห็นว่าด้านบริการมีสูงทั้งในภาคตะวันออกและภาคกลาง ส่วนอาชีพการเกษตรลดลงอย่างมากในทั้งสองภาคเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ส่วนภาคเหนือและภาคใต้ มีลักษณะด้านการพัฒนาเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน ทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม และการให้บริการ เช่นเดียวกับโครงสร้างด้านอาชีพของประชากรมีการเปลี่ยนแปลงที่ใกล้เคียงกันมาก โดยภาพรวมมีลักษณะน้อยกว่าสองภาคแรกที่กล่าวมาข้างต้น และสำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม อยู่ระหว่าง สองกลุ่มภูมิภาค แต่มีความแตกต่างของสถาบันการให้บริการในอำเภอต่างๆมากกว่าภาคอื่นๆ อาชีพของประชากรยังอยู่ในภาคเกษตรมากกว่าภาคอื่นๆ และอาชีพบริการมีน้อยกว่าภาคอื่นๆ เช่นกัน

4. ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของท้องถิ่น นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยศักยภาพดังกล่าวจะศึกษาจากปัจจัยทางด้านโทรคมนาคม การพลังงานไฟฟ้าและน้ำในการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนเพื่อการเกษตรเป็นสำคัญ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของอำเภอในภูมิภาคต่างๆ

ภาคกลาง ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคของภาคกลางในด้านโทรคมนาคมไฟฟ้าและน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

จากการศึกษาในตารางที่ 24 พบว่า อำเภอโดยส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในด้านโทรคมนาคมและการไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลางและค่อนข้างสูง โดยอำเภอร้อยละ 55.4 มีหมายเลขโทรศัพท์ที่อยู่ระหว่าง 3 ถึง 19 เลขหมายต่อประชากร 1,000 คน และร้อยละ 20.5 มีเลขหมายโทรศัพท์ตั้งแต่ 20 เลขหมายขึ้นไปต่อประชากร 1,000 คน นอกจากนี้อำเภอร้อยละ 45.8 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้อยู่ระหว่าง 25 ถึง 99 ราย ต่อประชากร 1,000 คน ขณะที่ด้านทรัพยากรน้ำ ยังอยู่ในระดับปานกลาง และค่อนข้างต่ำโดยมีอำเภอร้อยละ 50 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้อยู่ระหว่าง 100 ถึง 799 ครัวเรือน ต่อ 1,000 ครัวเรือน ขณะที่มีอำเภอร้อยละ 41.3 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้น้อยกว่า 100 ครัวเรือน จาก 1,000 ครัวเรือน ส่วนแหล่งน้ำทางการเกษตรมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 60.4 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรระหว่าง 50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่ และมีร้อยละ 33.7 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรซึ่งมีมากกว่า 200,000 ไร่

ภาคเหนือ ศักยภาพด้านโทรคมนาคมไม่มากนัก แต่ในด้านไฟฟ้า และน้ำในการทำเกษตรมีศักยภาพอยู่ในระดับน่าพอใจ

ตารางที่ 24 ชี้ให้เห็นว่าอำเภอ โดยส่วนใหญ่จะศักยภาพในด้านโทรคมนาคมปานกลาง ค่อนข้างต่ำ โดยอำเภอร้อยละ 59.8 มีหมายเลขโทรศัพท์น้อยกว่า 3 เลขหมายต่อประชากร 1,000 คน ร้อยละ 30.9 อยู่ระหว่าง 3 ถึง 19 เลขหมายต่อประชากร 1,000 คน และไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลาง และค่อนข้างสูงโดยอำเภอร้อยละ 50 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าน้อยกว่า 25 ต่อประชากร 1,000 คน และร้อยละ 41.1 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้อยู่ระหว่าง 25 ถึง 99 รายต่อประชากร 1,000 คน ขณะที่ด้านทรัพยากรน้ำ ยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีอำเภอร้อยละ 66.7 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้อยู่ระหว่าง 100 ถึง 799 ครัวเรือน ต่อ 1,000 ครัวเรือน ขณะที่มีอำเภอร้อยละ 20.8 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้น้อยกว่า 100 ครัวเรือน จาก 1,000 ครัวเรือน นอกจากนี้แหล่งน้ำการเกษตรในภาคเหนือมีศักยภาพในระดับปานกลางและสูง โดยอำเภอร้อยละ 48.7 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรระหว่าง 50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่ และมีร้อยละ 46.1 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรซึ่งมีน้อยกว่า 50,000 ไร่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศักยภาพในด้านสาธารณูปโภคอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านโทรคมนาคมที่มีระดับต่ำ

ตารางที่ 24 นี้ให้เห็นว่าอำเภอ โดยส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในด้านโทรคมนาคม ค่อนข้างต่ำ โดยอำเภอร้อยละ 77.2 มีหมายเลขโทรศัพท์น้อยกว่า 3 เลขหมายต่อประชากร 1,000 คน ส่วนด้านไฟฟ้ากลับอยู่ในระดับค่อนข้างสูงโดยอำเภอร้อยละ 84.4 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าน้อยกว่า 25 ต่อประชากร 1,000 คน ขณะที่ียวกันด้านทรัพยากรน้ำ ยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีอำเภอร้อยละ 59.9 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้อยู่ระหว่าง 100 ถึง 799 ครัวเรือน ต่อ 1,000 ครัวเรือน ขณะที่อำเภอร้อยละ 24.5 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้น้อยกว่า 100 ครัวเรือน จาก 1,000 ครัวเรือน สำหรับด้านแหล่งน้ำในการเกษตรส่วนใหญ่ยังมีอยู่ปานกลาง โดยอำเภอร้อยละ 63.9 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรระหว่าง 50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่ และมีร้อยละ 25.4 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรซึ่งมีน้อยกว่า 50,000 ไร่

ภาคใต้ มีศักยภาพด้านสาธารณูปโภคในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น

ตารางที่ 24 นี้ให้เห็นว่า อำเภอโดยส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในด้านโทรคมนาคม ในระดับปานกลางและค่อนข้างสูง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 28.9 มีโทรศัพท์อยู่ระหว่าง 3 ถึง 19 เลขหมายต่อประชากร 1,000 คน และมีถึงร้อยละ 16.9 มีเลขหมายโทรศัพท์ตั้งแต่ 20 เลขหมายขึ้นไปส่วนด้านไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลางและมีบางส่วนที่อยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 29.4 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้น้อยกว่า 25 รายต่อประชากร 1,000 คน ร้อยละ 39.2 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้อยู่ระหว่าง 25 ถึง 99 รายต่อประชากร 1,000 คน ขณะที่อำเภออีกร้อยละ 31.4 ที่ยังคงมีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ตั้งแต่ 100 รายขึ้นไปต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งยังคงเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับภาคอื่น ขณะที่ียวกันด้านทรัพยากรน้ำ ยังอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ โดยมีอำเภอร้อยละ 73.2 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้อยู่ระหว่าง 100 ถึง 799 ครัวเรือน ต่อ 1,000 ครัวเรือน ขณะที่อำเภอร้อยละ 19.6 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้น้อยกว่า 100 ครัวเรือน จาก 1,000 ครัวเรือน ส่วนด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมีศักยภาพปานกลางและค่อนข้างสูงโดยอำเภอร้อยละ 47 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรระหว่าง 50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่ และมีร้อยละ 43.9 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรซึ่งมีน้อยกว่า 50,000 ไร่

ภาคตะวันออก มีศักยภาพด้านสาธารณูปโภคโดยภาพรวมในระดับค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 24 พบว่า อำเภอโดยส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในด้านโทรคมนาคม ในระดับปานกลางและค่อนข้างสูง โดยมีอำเภอร้อยละ 40 มีเลขหมายโทรศัพท์อยู่ระหว่าง 3 ถึง 19 เลขหมายต่อประชากร 1,000 คน และมีถึงร้อยละ 25 มีเลขหมายโทรศัพท์ตั้งแต่ 20 เลขหมายขึ้นไปต่อประชากร 1,000 คน ส่วนด้านไฟฟ้ากลับอยู่ในระดับปานกลางและมีบางส่วนที่อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 16.7 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้น้อยกว่า 25 รายต่อประชากร 1,000 คน ร้อยละ 66.7 มีประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้อยู่ระหว่าง 25 ถึง 99 รายต่อประชากร 1,000 คน สำหรับทรัพยากรน้ำ มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ โดยมีอำเภอร้อยละ 78.6 มีครัวเรือนที่มีน้ำใช้อยู่ระหว่าง 100 ถึง 799 ครัวเรือนต่อ 1,000 ครัวเรือน สำหรับแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง โดยอำเภอร้อยละ 52 มีแหล่งน้ำ 1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตรซึ่งมีน้อยกว่า 50,000 ไร่

ตารางที่ 24

ศักยภาพของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานระดับอำเภอ จำนวนรายการภาค

ระดับศักยภาพสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *

1	2	3	4	5
C	N	NE	S	E

1. เลขหมายโทรศัพท์ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	20	เลขหมายขึ้นไป	20.5	9.3	2.8	18.9	25.0
ระดับกลาง	3	ถึง 19 เลขหมาย	55.4	30.9	20.2	28.9	40.0
ระดับต่ำ		น้อยกว่า 3 เลขหมาย	24.1	59.8	77.2	54.2	35.0
รวม			100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
			(112)	(97)	(193)	(83)	(20)

2. ประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	ต่ำกว่า 25	ราย	38.6	50.0	64.4	29.4	16.7
ระดับกลาง	25	ถึง 99 ราย	45.6	41.1	29.8	39.2	66.7
ระดับต่ำ	100	รายขึ้นไป	15.8	8.9	5.8	31.4	16.7
รวม			100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
			(57)	(56)	(104)	(51)	(8)

3. คร่าวเรือนที่มีน้ำใช้ ต่อ 1,000 คร่าวเรือน

ระดับสูง	800	คร่าวเรือนขึ้นไป	8.8	12.5	15.6	7.1	14.3
ระดับกลาง	100	ถึง 799 คร่าวเรือน	50.0	66.7	59.9	73.2	78.6
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 100	คร่าวเรือน	41.3	20.8	24.5	19.6	7.1
รวม			100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
			(80)	(72)	(147)	(56)	(14)

ตารางที่ 24 (ต่อ)

4. ศักยภาพของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตร, ไร่)

ระดับสูง	ต่ำกว่า 50,000 ไร่	5.9	46.1	25.4	43.8	52.0
ระดับกลาง	50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่	60.4	48.7	63.9	47.0	36.0
ระดับต่ำ	200,000 ไร่ ขึ้นไป	33.7	5.3	10.7	9.1	12.0
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(101)	(76)	(169)	(66)	(25)

- *หมายเหตุ:
- 1 = ภาคกลาง
 - 2 = ภาคเหนือ
 - 3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - 4 = ภาคใต้
 - 5 = ภาคตะวันออก

ดังนั้น หากเปรียบเทียบทุกภาคในด้านศักยภาพของสาธารณูปโภคแล้ว พบว่า ในภาคตะวันออกมีศักยภาพสูงกว่าภาคอื่นๆ รองลงมาคือ ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพต่ำกว่าภาคอื่นๆ

5. ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุข

ปัจจัยด้านการศึกษาและการสาธารณสุขนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น จากข้อมูลภาพรวมในระดับอำเภอ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีอัตราของผู้รู้หนังสืออยู่ในระดับสูง อันแสดงถึงศักยภาพของบุคคลในการรองรับการพัฒนา ในท้องถิ่นในอนาคตได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามความสามารถในการให้บริการการศึกษาของภาครัฐยังอยู่ในระดับปานกลางและต้องแบกรับภาระปริมาณนักเรียนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณโรงเรียนที่มีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับการสาธารณสุขของประชาชน ความสามารถในการให้บริการของภาครัฐในด้านสาธารณสุขยังคงอยู่ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ โดยสัดส่วนของสถานบริการทางการแพทย์และบุคลากรยังมีค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในท้องถิ่น ซึ่งรายละเอียดเป็นรายภาค มีดังนี้

ภาคกลาง ศักยภาพทางในการให้บริการการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าจะมีสัดส่วนผู้รู้หนังสือเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุขมีค่อนข้างต่ำ และมีบุคลากรทางการแพทย์อยู่ในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 25 พบว่า อำเภอร้อยละ 96.4 มีประชากรที่ไม่รู้หนังสือต่ำกว่าร้อยละ 1 นอก จากนี้อำเภอร้อยละ 48.8 โรงเรียนมัธยม 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากร จำนวนระ หว่าง 8,000 คน ถึง 29,999 คน และอำเภอร้อยละ 43.9 โรงเรียนมัธยม 1 แห่งรับภาระในการ ให้บริการต่อประชากรต่ำกว่า 8,000 คน เท่านั้น ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าภาคกลางมีประชากรที่มีการ ศึกษาและมีความสามารถในการให้บริการทางการศึกษาในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับการสาธารณสุข อำเภอส่วนใหญ่ในภาคกลางมีความสามารถในการให้บริการสาธารณสุข ของรัฐยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดย อำเภอร้อยละ 48.8 มีความสามารถในการให้บริการต่อ ประชาชน 1,000 คน และอำเภอร้อยละ 43.9 ยังมีความสามารถในการให้บริการค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ อำเภอร้อยละ 50.3 มีบุคลากรทางการแพทย์อยู่ระหว่าง 1-2 คน ต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งอยู่ใน ระดับปานกลาง

ภาคเหนือ สักยภาพในด้านการให้บริการการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางขณะที่ศักยภาพในการ ให้บริการสาธารณสุขกลับอยู่ในระดับต่ำ และมีบุคลากรทางการแพทย์อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 25 ชี้ให้เห็นว่า อำเภอร้อยละ 80.6 มีประชากรที่ไม่รู้หนังสือต่ำกว่าร้อยละ 1 และมีร้อยละ 12.7 ที่มีประชากรไม่รู้หนังสือตั้งแต่ร้อยละ 5 ขึ้นไป นอกจากนี้ อำเภอร้อยละ 64.5 โรงเรียนมัธยม 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากรจำนวนระหว่าง 8,000 คน ถึง 29,999 คน และมีอำเภอเพียงร้อยละ 8.9 เท่านั้นที่มีโรงเรียนมัธยม 1 แห่งรับภาระในการให้บริการ ต่อประชากรต่ำกว่า 8,000 คน

สำหรับการสาธารณสุข อำเภอส่วนใหญ่ในภาคนี้ มีความสามารถในการให้บริการ สาธารณสุขของรัฐยังอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดย อำเภอร้อยละ 38.3 มีความสามารถในการ ให้บริการต่อประชาชน 1,000 คน ในระดับปานกลาง และอำเภอร้อยละ 47.6 ยังมีความสามารถใน การให้บริการค่อนข้างต่ำและมีเพียงร้อยละ 16.1 มีความสามารถในระดับสูง นอกจากนี้อำเภอร้อยละ 55.2 มีบุคลากรทางการแพทย์อยู่ระหว่าง 1-2 คน ต่อประชากร 1,000 คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สักยภาพในการให้บริการการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยัง อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนด้านการสาธารณสุข พบว่า มีศักยภาพในการให้บริการค่อนข้างต่ำ

ตารางที่ 25 ชี้ให้เห็นว่า อำเภอร้อยละ 94.6 มีประชากรที่ไม่รู้หนังสือต่ำกว่าร้อยละ 1 และ มีร้อยละ 4.2 เท่านั้น ที่มีประชากรไม่รู้หนังสือตั้งแต่ร้อยละ 5 ขึ้นไป นอกจากนี้ อำเภอร้อยละ 63.4 โรงเรียนมัธยม 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากร จำนวนระหว่าง 8,000 คนถึง 29,999 คน และมีอำเภอร้อยละ 31.7 โรงเรียน 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากร มากกว่า 30,000 คนขึ้นไป

สำหรับการสาธารณสุข อำเภอส่วนใหญ่ในภาคนี้ มีความสามารถในการให้บริการ สาธารณสุขของรัฐยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยอำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 81.6 ยังมีความสามารถในการ ให้บริการค่อนข้างต่ำ และอำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 66.8 มีบุคลากรทางการแพทย์น้อยกว่า 1 คน

ภาคใต้ มีศักยภาพในการให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในระดับปานกลาง อีกทั้งยังมีศักย ภาพในการให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 25 ซึ่งให้เห็นว่า อำเภอร้อยละ 89.0 มีประชากรที่ไม่รู้หนังสือต่ำกว่าร้อยละ 1 และอำเภอร้อยละ 74 โรงเรียนมัธยม 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากร จำนวนระหว่าง 8,000 คนถึง 29,999 คน

สำหรับการสาธารณสุขอำเภอส่วนใหญ่ในภาคนี้ มีความสามารถในการให้บริการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยอำเภอร้อยละ 51.8 มีความสามารถในการให้บริการต่อประชาชนในระดับปานกลาง และอำเภอบางส่วนร้อยละ 33.7 ยังมีความสามารถในการให้บริการค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ อำเภอร้อยละ 59.4 มีบุคลากรทางการแพทย์อยู่ระหว่าง 1-2 คน ต่อประชากร 1,000 คน และร้อยละ 25.7 มีบุคลากรทางการแพทย์น้อยกว่า 1 คน

ภาคตะวันออก อำเภอในภาคตะวันออกมีศักยภาพในการให้บริการการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุขในระดับค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 25 ซึ่งให้เห็นว่า อำเภอ ร้อยละ 98.9 มีประชากรที่ไม่รู้หนังสือต่ำกว่าร้อยละ 1 และอำเภอร้อยละ 54.8 โรงเรียนมัธยม 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากร จำนวนระหว่าง 8,000 คนถึง 29,999 คน และที่สำคัญมีอำเภอเพียงถึงร้อยละ 29 ซึ่งโรงเรียน 1 แห่งต้องรับภาระในการให้บริการต่อประชากร ตั้งแต่ 30,000 คนขึ้นไป อันแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการให้บริการการศึกษาในภาคตะวันออกต่อประชากร ยังมีบางส่วนที่อยู่ในระดับต่ำ

สำหรับการสาธารณสุข อำเภอส่วนใหญ่ในภาคนี้ มีความสามารถในการให้บริการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดย อำเภอร้อยละ 46.4 มีความสามารถในการให้บริการต่อประชาชนในระดับปานกลาง และร้อยละ 14.3 มีความสามารถในระดับสูง นอกจากนี้อำเภอร้อยละ 40 มีบุคลากรทางการแพทย์อยู่ระหว่าง 1-2 คน ต่อประชากร 1,000 คน และร้อยละ 23.3 ที่มีบุคลากรทางการแพทย์ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งมีค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับภาคอื่น

ตารางที่ 25

ศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุขระดับอำเภอ จำนวนรายภาค

ระดับศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุข		ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *				
		1	2	3	4	5
		C	N	NE	S	E
1. ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือ						
ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 1	98.4	80.6	94.6	89.0	98.9
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	-	6.7	1.3	5.5	3.1
ระดับต่ำ	ร้อยละ 5 ขึ้นไป	3.6	12.7	4.2	5.5	-
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(187)	(134)	(240)	(109)	(32)

ตารางที่ 25 (ต่อ)

2. ศักยภาพในการให้บริการการศึกษาในระดับมัธยม 1 แห่งต่อจำนวนประชากร

ระดับสูง	ต่ำกว่า 8,000 คน	43.9	8.9	4.8	17.0	18.1
ระดับกลาง	8,000 คน ถึง 29,999 คน	48.6	64.5	63.4	74.0	54.8
ระดับต่ำ	30,000 คนขึ้นไป	7.4	26.6	31.7	9.0	29.0
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(148)	(124)	(227)	(100)	(31)

3. ศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุข 1 แห่ง ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	สัดส่วน .60 ขึ้นไป	7.4	18.1	0.9	14.7	14.3
ระดับกลาง	.30 ถึง .59	48.6	38.3	17.5	51.8	46.4
ระดับต่ำ	สัดส่วนต่ำกว่า .30	43.9	47.6	81.6	33.7	39.3
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(148)	(124)	(217)	(95)	(28)

4. บุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	3 คน ขึ้นไป	8.3	6.4	0.4	14.9	23.3
ระดับกลาง	1 ถึง 2 คน	57.3	55.2	32.8	59.4	40.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 1 คน	34.4	38.4	66.8	25.7	36.7
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(157)	(125)	(232)	(101)	(30)

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 = ภาคตะวันออก
2 = ภาคเหนือ 4 = ภาคใต้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างภาคต่างๆ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนผู้รับบริการมากกว่าภาคอื่นๆ ขณะที่ภาคกลาง มีศักยภาพในการให้บริการการศึกษาสูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุข พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพต่ำกว่าภาคอื่นๆมากที่สุด อีกทั้งยังมีบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรต่ำที่สุดเช่นกันเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ได้รับการพัฒนามากกว่าภาคอื่นๆ

8. ศักยภาพของกลุ่มหลังมวลชนทางสังคม

ในท้องถิ่นต่างๆ ได้มีการรวมตัวของกลุ่มทางสังคมต่างๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้ มีความสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองและสังคมในอนาคต โดยเฉพาะกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มักถูกมองว่าไม่มีบทบาทในสังคมมากนัก เช่น สตรีและเด็ก ย่อมแสดงว่าท้องถิ่นดังกล่าวมีความตื่นตัวที่จะใช้กลุ่มเป็นพลังในการดำเนินกิจกรรมและต่อรองหรือปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนได้เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองในระดับสูงต่อไป อย่างไรก็ตาม กลุ่มหลังมวลชนในสังคมการเมืองไทย เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหม่อมสาว กลุ่มอาสาสมัคร เป็นต้นเป็นกลุ่มที่ทางราชการจัดตั้งขึ้นดังกล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น มิได้เป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่รวมตัวจากอุดมการณ์ทางการเมืองหรือเป็นแกนนำในการต่อสู้หรือเรียกร้องสิทธิและความถูกต้องทางสังคมมากแต่เป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีบทบาทในการระดมประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งโดยทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนแทนเท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านในหลายพื้นที่ กลุ่มหลังมวลชนที่รัฐจัดตั้งขึ้นจึงมีบทบาทเป็นหัวคะแนนระดับล่างที่สำคัญในการเลือกตั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2535 (องค์การกลาง, 2535: 97)

ประเด็นสำคัญคือ จะพัฒนาศักยภาพทางการเมืองของกลุ่มหลังมวลชนที่เป็นกลไกในระดับล่างที่รัฐจัดตั้งขึ้น เพื่อการพัฒนาทางการเมืองได้อย่างไร

ในขณะนี้พรรคการเมืองหลายพรรคได้สร้างกลยุทธ์ทางการเมืองที่จะพัฒนาศักยภาพของหลังมวลชนให้เป็นฐานระดับล่างทางการเมืองที่สำคัญ

ศักยภาพในด้านนี้ของอำเภอต่างๆ ในประเทศ พบว่าอำเภอมากกว่าร้อยละ 50 มีการรวมกลุ่มของเยาวชนและสตรี ตั้งแต่ 80 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งแสดงว่ามีศักยภาพค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามในมิติของความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังมิใช่การเข้าร่วมทางการเมืองด้วยจิตสำนึกที่แท้จริงแต่เป็นเพียงกลไกของนักการเมืองที่สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น

ภาคกลาง มีศักยภาพของกลุ่มอาสาสมัครอยู่ในระดับสูง

จากการศึกษาในตารางที่ 26 ชี้ให้เห็นว่า อำเภอร้อยละ 59.3 มีกลุ่มของเยาวชนและสตรี ตั้งแต่ร้อยละ 80 กลุ่มขึ้นไปและร้อยละ 16.8 มีกลุ่มเยาวชนแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยอยู่ระหว่าง 10 ถึง 79 กลุ่ม อย่างไรก็ตามมีอำเภออีกร้อยละ 24 ที่มีกลุ่มดังกล่าวน้อยกว่า 10 กลุ่ม

ภาคเหนือ มีศักยภาพของกลุ่มอาสาสมัครในระดับสูงเช่นกัน และมีมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับภาคกลาง

จากการศึกษาในตารางที่ 26 พบว่า อำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 61.2 มีกลุ่มของเยาวชนและสตรี ตั้งแต่ร้อยละ 80 กลุ่มขึ้นไป และร้อยละ 27.6 มีกลุ่มเยาวชนแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยอยู่ระหว่าง 10 ถึง 79 กลุ่ม อย่างไรก็ตามมีอำเภอเพียงร้อยละ 11.2 ที่มีกลุ่มดังกล่าวน้อยกว่า 10 กลุ่ม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มีจำนวนกลุ่มอาสาสมัครอยู่ในระดับสูงเช่นกัน

จากการศึกษาในตารางที่ 26 พบว่า อำเภอร้อยละ 54.6 มีกลุ่มของเยาวชนและสตรี ตั้งแต่ ร้อยละ 80กลุ่มขึ้นไป และร้อยละ 22.1 มีกลุ่มเยาวชนแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยอยู่ระหว่าง 10 ถึง 79 กลุ่ม และมีอำเภอบางส่วนร้อยละ 23.3 ที่มีกลุ่มดังกล่าวน้อยกว่า 10 กลุ่ม

ภาคใต้ มีศักยภาพของกลุ่มอาสาสมัครอยู่ในระดับปานกลางและมีบางส่วนที่มีศักยภาพค่อนข้างต่ำ

จากการศึกษาในตารางที่ 26 พบว่า อำเภอเพียงร้อยละ 47.7 เท่านั้นที่มีกลุ่มของเยาวชนและสตรี ตั้งแต่ร้อยละ 80 กลุ่มขึ้นไป และร้อยละ 22.9 มีกลุ่มเยาวชนแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยอยู่ระหว่าง 10 ถึง 79กลุ่ม และมีอำเภอบางส่วนถึงร้อยละ 29.4 ที่มีกลุ่มดังกล่าวน้อยกว่า 10 กลุ่ม

ภาคตะวันออก ส่วนใหญ่มีศักยภาพของกลุ่มอาสาสมัครอยู่ในระดับสูง

ในตารางที่ 26 ชี้ให้เห็นว่า อำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 68.8 ที่มีกลุ่มของเยาวชนและสตรี ตั้งแต่ร้อยละ 80 กลุ่มขึ้นไป และร้อยละ 9.4 เท่านั้นที่มีกลุ่มเยาวชนแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยอยู่ระหว่าง 10 ถึง 79 กลุ่ม และมีอำเภอบางส่วนถึงร้อยละ 21.9 ที่มีกลุ่มดังกล่าวน้อยกว่า 10 กลุ่ม

ตารางที่ 26

ศักยภาพของกลุ่มหลังมวลชนระดับอำเภอ จำนวนรายภาค

ระดับศักยภาพกลุ่มหลังมวลชนในพื้นที่

ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *

1	2	3	4	5
C	N	NE	S	E

1. กลุ่มเยาวชนและสตรี (กลุ่ม)

ระดับสูง	80 กลุ่มขึ้นไป	59.3	61.2	54.6	47.7	68.8
ระดับกลาง	10 ถึง 79 กลุ่ม	16.8	27.6	22.1	22.9	9.4
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 10 กลุ่ม	24.0	11.2	23.3	29.4	21.9
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(167)	(134)	(240)	(109)	(32)

*หมายเหตุ:

1 = ภาคกลาง

2 = ภาคเหนือ

3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4 = ภาคใต้

5 = ภาคตะวันออก

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแล้ว พบว่า ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในด้านนี้มากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ โดยเฉพาะภาคใต้ มีศักยภาพด้านนี้ต่ำที่สุด

7. ศักยภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองของท้องถิ่น

พื้นที่อำเภอต่างๆของประเทศไทยมักได้รับการพิจารณาแบ่งชั้นในการปกครองและการบริหาร เพื่อสะดวกในการจัดสรรงบประมาณและพิจารณาโครงการต่างๆที่จะลงไปในพื้นที่ต่างๆได้อย่างเหมาะสม และส่วนใหญ่มักจะใช้เกณฑ์ของประชากร ความหนาแน่น และปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่นในการแบ่งชั้นของอำเภอ ดังนั้นชั้นอำเภอจึงเป็นประโยชน์ในการพิจารณาศักยภาพของแต่ละท้องถิ่นว่ามีระดับความเจริญมากน้อยเพียงใด เช่น อำเภอชั้น 1 ย่อมมีประชากรหนาแน่นและมีความเจริญในด้านต่างๆทางเศรษฐกิจสูงกว่าอำเภอชั้น 2 หรือ 3 4 5 เป็นต้น นอกจากนี้หากท้องถิ่นใดมีความเจริญในระดับหนึ่งและมีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างสูง ทางกระทรวงมหาดไทยก็จะพิจารณาจัดตั้งเป็นเทศบาลและสุขาภิบาลประเภทต่างๆ เพื่อจัดรูปแบบการบริหารให้เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ดังนั้นท้องถิ่นใด ซึ่งได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลและสุขาภิบาลมากกว่า ย่อมจะมีความเจริญและเป็นเมืองมากกว่าท้องถิ่นซึ่งไม่มีเทศบาล/สุขาภิบาลหรือมีน้อยกว่า ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวย่อมเป็นดัชนีในการวิเคราะห์ความเจริญและความเป็นเมืองของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในเขตการปกครองนั้นๆ

ภาคกลาง มีศักยภาพทางกายภาพและการปกครองในระดับสูง

จากตารางที่ 27 พบว่า มีอำเภอร้อยละ 31.8 ได้รับการจัดเป็นอำเภอชั้น 1 และร้อยละ 47.4 เป็นอำเภอชั้น 2 และ 3 มีเพียงร้อยละ 21.1 เท่านั้นที่เป็นอำเภอในชั้นที่ 4 และ 5 นอกจากนี้โดยส่วนใหญ่คืออำเภอร้อยละ 83.2 มีเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ประมาณ 1 ถึง 2 แห่ง และร้อยละ 13 ซึ่งเป็นอำเภอที่มีเทศบาลและสุขาภิบาลตั้งแต่ 3 แห่งขึ้นไป

ภาคเหนือ มีศักยภาพทางกายภาพ และการปกครองในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 27 มีอำเภอร้อยละ 25.8 ได้รับการจัดเป็นอำเภอชั้น 1 และร้อยละ 40.8 เป็นอำเภอชั้น 2 และ 3 มีถึงร้อยละ 33.6 เท่านั้นที่เป็นอำเภอในชั้นที่ 4 และ 5 นอกจากนี้โดยส่วนใหญ่คืออำเภอร้อยละ 73.1 มีเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ประมาณ 1 ถึง 2 แห่ง และร้อยละ 9 เท่านั้นซึ่งเป็นอำเภอที่มีเทศบาลและสุขาภิบาลตั้งแต่ 3 แห่งขึ้นไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพทางกายภาพและการปกครองอยู่ในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 27 ซึ่งให้เห็นว่า อำเภอร้อยละ 23.7 ได้รับการจัดเป็นอำเภอชั้น 1 และร้อยละ 38.5 เป็นอำเภอชั้น 2 และ 3 มีถึงร้อยละ 39.7 เท่านั้นที่เป็นอำเภอในชั้นที่ 4 และ 5 นอกจากนี้โดยส่วนใหญ่คืออำเภอร้อยละ 78.1 มีเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ประมาณ 1 ถึง 2 แห่ง และร้อยละ 5.5 เท่านั้นซึ่งเป็นอำเภอที่มีเทศบาลและสุขาภิบาลตั้งแต่ 3 แห่งขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมของอำเภอในภาคอีสานยังมีความเจริญไม่มากนัก

ภาคใต้ มีศักยภาพทางกายภาพ และการปกครองอยู่ในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 27 อำเภอร้อยละ 26.3 ได้รับการจัดเป็นอำเภอชั้น 1 และร้อยละ 37.9 เป็นอำเภอชั้น 2 และ 3 มีถึงร้อยละ 35.8 เป็นอำเภอในชั้นที่ 4 และ 5 นอกจากนี้โดยส่วนใหญ่ คือ

อำเภอร้อยละ 78.7 มีเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ประมาณ 1 ถึง 2 แห่ง และมีกิ่งอำเภอ 6.8 เป็นอำเภอที่มีเทศบาลและสุขาภิบาลตั้งแต่ 3 แห่งขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมของอำเภอในภาคใต้ยังมีความเจริญและเป็นเมืองไม่มากนัก

ภาคตะวันออก มีศักยภาพทางกายภาพและการปกครองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 27 พบว่า มีอำเภอถึงร้อยละ 46.2 ได้รับการจัดเป็นอำเภอชั้น 1 และ ร้อยละ 38.5 เป็นอำเภอชั้น 2 และ 3 มีถึงร้อยละ 15.4 เป็นอำเภอในชั้นที่ 4 และ 5 นอกจากนี้โดยส่วนใหญ่ คือ อำเภอร้อยละ 80.6 มีเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ประมาณ 1 ถึง 2 แห่ง และมีถึงร้อยละ 16.1 เป็นอำเภอที่มีเทศบาลและสุขาภิบาลตั้งแต่ 3 แห่งขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมของอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเจริญและเป็นเมืองค่อนข้างสูง

ตารางที่ 27

ศึกษาทางกายภาพและการปกครองระดับอำเภอ จำนวน ๓๐ อำเภอ

ระดับศึกษา		ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *				
ความเจริญเติบโตทางภาพและภาพประกอบ		1	2	3	4	5
		C	N	NE	S	E
1. ระดับชั้นอำเภอ						
ระดับสูง	อำเภอชั้น 1	31.6	25.6	23.7	26.3	46.2
ระดับกลาง	อำเภอชั้น 2 และ 3	47.4	40.8	36.5	37.9	38.5
ระดับต่ำ	อำเภอชั้น 4 และ 5	21.1	33.6	39.7	35.8	15.4
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(152)	(125)	(219)	(95)	(26)
2. เทศบาลและสุขาภิบาล (แห่ง)						
ระดับสูง	4 แห่งขึ้นไป	13.0	9.2	5.5	6.8	16.1
ระดับกลาง	1 ถึง 2 แห่ง	83.2	73.1	78.1	76.7	80.6
ระดับต่ำ	ไม่มีเทศบาลและสุขาภิบาล	3.7	17.7	16.4	16.5	3.2
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(161)	(130)	(219)	(103)	(31)

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง
2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4 = ภาคใต้
5 = ภาคตะวันออก

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างภาคต่างๆ พบว่า ภาคกลาง และภาคตะวันออก มีศักยภาพทางกายภาพ และการปกครองในระดับอำเภอสูงกว่า ภาคอื่นๆ รองลงมาคือภาคใต้ และภาคเหนือ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนอำเภอที่มีความเจริญเติบโตในด้านต่างๆค่อนข้างต่ำ มากกว่าภาคอื่นๆ ดังนั้นประชาชนในภาคกลางและตะวันออกจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สูงกว่าภาคอื่นๆด้วยเช่นกัน

8. ทรัพยากรค้ำจุนงบประมาณในการพัฒนาอำเภอ

การพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้ยังคงต้องการได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายในการลงทุนพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะภาครัฐ ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาจากงบประมาณในการพัฒนาอำเภอ อันมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโดยตรง ดังแสดงได้ดังนี้

ภาคกลาง อำเภอส่วนใหญ่ในภาคกลางได้รับการจัดสรรงบประมาณพัฒนาอำเภอในระดับปานกลางเท่านั้น จากตารางที่ 28 จะเห็นว่า อำเภอต่างๆได้รับงบประมาณในการพัฒนาแตกต่างกันไป กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 21.1 ได้รับงบประมาณตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป ร้อยละ 35.8 ได้รับงบประมาณระหว่าง 3 แสนบาทถึง 9 แสนบาท และร้อยละ 43.2 ได้รับงบประมาณต่ำกว่า 3 แสนบาทลงมา

ภาคเหนือ อำเภอส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรงบประมาณพัฒนาอำเภอในระดับปานกลาง จากตารางที่ 28 พบว่า อำเภอต่างๆได้รับงบประมาณในการพัฒนาเหลื่อมล้ำแตกต่างกัน แม้ว่าจะส่วนใหญ่จะได้รับงบประมาณค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 22.8 ได้รับงบประมาณตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป ร้อยละ 31.6 ได้รับงบประมาณระหว่าง 3 แสนบาทถึง 9 แสนบาท และร้อยละ 45.8 ได้รับงบประมาณต่ำกว่า 3 แสนบาทลงมา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณพัฒนาอำเภอในระดับปานกลาง จากตารางที่ 28 อำเภอต่างๆ ได้รับงบประมาณในการพัฒนาแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จะได้รับงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ อำเภอร้อยละ 16.3 ได้รับงบประมาณตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป ร้อยละ 45.8 ได้รับงบประมาณระหว่าง 3 แสนบาทถึง 9 แสนบาท และร้อยละ 37.9 ได้รับงบประมาณต่ำกว่า 3 แสนบาทลงมา

ภาคใต้ อำเภอส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณพัฒนาอำเภออยู่ในระดับปานกลาง จากตารางที่ 28 พบว่า อำเภอร้อยละ 24.6 ได้รับงบประมาณตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป ร้อยละ 41 ได้รับงบประมาณระหว่าง 3 แสนบาทถึง 9 แสนบาท และร้อยละ 34.4 ได้รับงบประมาณต่ำกว่า 3 แสนบาทลงมา

ภาคตะวันออก อำเภอส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณพัฒนาอำเภอในระดับปานกลาง จากตารางที่ 28 อำเภอร้อยละ 28.6 ได้รับงบประมาณตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป ร้อยละ 23.8 ได้รับงบประมาณระหว่าง 3 แสนบาทถึง 9 แสนบาท และร้อยละ 47.6 ได้รับงบประมาณต่ำกว่า 3 แสนบาทลงมา

ตารางที่ 28

ศักยภาพของงบประมาณในการพัฒนาอำเภอ จำนวนรายภาค

ระดับศักยภาพ งบประมาณในการพัฒนาอำเภอ		ร้อยละของอำเภอตามภูมิภาค *				
		1	2	3	4	5
		C	N	NE	S	E
1.งบพัฒนาอำเภอ ต่อ ประชากร 1,000 คน						
ระดับสูง	1 ล้านบาทขึ้นไป	21.1	22.8	18.3	24.8	28.6
ระดับกลาง	.30 ถึง .99 ล้านบาท	35.8	31.6	45.8	41.0	23.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า .30 ล้านบาท	43.2	45.6	37.9	34.4	47.8
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(95)	(79)	(153)	(61)	(21)

*หมายเหตุ:

- 1 = ภาคกลาง
- 2 = ภาคเหนือ
- 3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 4 = ภาคใต้
- 5 = ภาคตะวันออก

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาคต่างๆ พบว่า อำเภอใน ภาคตะวันออก และภาคใต้ ได้ งบประมาณค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ และภาคกลาง ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่อนข้างต่ำ

9.สรุป

จากการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นรายภาค สรุปผลได้ดังนี้

- 1.ภาคใต้ ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองสูงกว่าภาคอื่นๆ
- 2.ภาคใต้ มีปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์มากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ
- 3.ศักยภาพด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม กำลังกระจายไปทุกภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออก และภาคกลาง รองลงมาคือภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งมีศักยภาพด้านการพัฒนาเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน

- 4.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพด้านสาธารณสุขสูงกว่าภาคอื่นารองลงมาคือภาคกลาง และภาคใต้
- 5.ภาคกลางมีศักยภาพในการให้การศึกษาสูงกว่าภาคอื่นา
- 6.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในด้านกาให้บริการสาธารณสุขต่ำกว่าภาคอื่นา
- 7.ศักยภาพของกลุ่มหลังมวลชน กลุ่มเยาวชนและสตรี มีสูงในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียง
- 8.ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพทางกายภาพและการปกครองในระดับอำเภอสูงกว่าภาคอื่นา ส่วนอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ได้รับงบประมาณค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นา

บทที่ 5

ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่า แนวนโยบายและทิศทางของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของประชาชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงนำไปสู่การสร้างแบบแผนของการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความสนใจในปัญหาสาธารณะแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเข้าร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันไป ดังนั้นผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในอดีตและปัจจุบันจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาการเมืองไทยในอนาคต

สำหรับการศึกษานี้ ได้มุ่งวิเคราะห์ให้เห็นถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของอำเภอต่างทั่วประเทศ โดยเน้นการจำแนกให้เห็นสถานการณ์การพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับอำเภอซึ่งมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน และรูปแบบพฤติกรรมการเลือกตั้งโดยยึดถือตัวบุคคลหรือพรรคการเมืองเป็นสำคัญ ทั้งนี้ความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในเชิงปริมาณย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในอำเภอนั้นๆ อันจะนำไปสู่การเข้าร่วมการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองแตกต่างกัน ในที่นี้จะวิเคราะห์ในภาพรวม และเป็นรายภาค ดังนี้

1. ศักยภาพและความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ที่มียุทธศาสตร์ป่าไม้จะมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นมาก เนื่องจากการแย่งชิงทรัพยากรอันมีจำกัด อาจจะมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง แต่จากการศึกษาในภาพรวมพบว่าศักยภาพ และความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ดูตารางที่ 29)

ตารางที่ 29

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ของอำเภอ กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความสัมพันธ์และเลือนโทรมของทรัพยากรป่าไม้
ในระดับอำเภอ

ร้อยละของประชาชน
ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม
(ค่าเฉลี่ย)

1. พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	ร้อยละ .20 ขึ้นไป	72.7	27.3
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง .19	68.2	31.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	70.0	30.0

$$X^2 = 0.0726 \quad \text{Cramer's } V = 0.0339 \quad N = 60$$

2. พื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	ร้อยละ 4 ขึ้นไป	70.6	29.4
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง 4	69.2	30.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	67.9	32.1

$$X^2 = 0.112 \quad \text{Cramer's } V = 0.0164 \quad N = 378$$

3. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ .02	72.2	27.8
ระดับกลาง	ร้อยละ .02 ถึง .04	62.1	37.9
ระดับต่ำ	ร้อยละ .05	71.4	28.6

$$X^2 = 1.182 \quad \text{Cramer's } V = 0.0803 \quad N = 171$$

ระดับภูมิภาค

สำหรับในระดับภูมิภาค ในตารางที่ 30 ซึ่งให้เห็นว่าศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ในระดับอำเภอมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในภาคกลาง พื้นที่ป่าอนุรักษ์จะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมืองสูง อำเภอที่มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์มาก ประชาชนจะมีแนว

นิยมเข้าร่วมทางการเมืองในระดับสูงเช่นกัน ส่วนพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม จะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ในภาคเหนือ พื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แต่พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ป่าอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองปานกลาง แต่พื้นที่ป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ในภาคใต้ ทั้งพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำทั้งสิ้น

ในภาคตะวันออก พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ พื้นที่ป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีข้อมูลจำกัดจึงไม่สามารถหาความสัมพันธ์ได้

ตารางที่ 30

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของทรัพยากรป่าไม้ของอำเภอ จำนวนรายภาค
กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความสมบูรณ์และเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ในระดับอำเภอ		ร้อยละของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวนรายภาค (ค่าเฉลี่ย)				
		1	2	3	4	5*
		C	N	NE	S	E
1. พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)						
ระดับสูง	ร้อยละ .20 ขึ้นไป	53.0	82.0	87.0	57.0	-
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง .19	61.0	63.8	87.7	65.3	55.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	52.0	68.4	72.4	68.5	49.0
X ²		3.733	3.995	4.622	2.415	-
Cramer's V		0.730	0.484	0.537	0.356	-
N = 60						

ตารางที่ 30 (ต่อ)

2. พื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง	ร้อยละ 4 ขึ้นไป	53.5	68.0	64.1	67.0	-
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง 4	61.1	65.8	66.9	65.1	47.3
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	54.8	61.1	68.0	66.5	59.1
X ²		4.103	2.072	0.358	1.169	-
Cramer's V		0.259	0.152	0.045	0.123	-
Phi						0.034
N = 378						

3. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ .02	55.3	68.8	69.6	64.9	56.1
ระดับกลาง	ร้อยละ .02 ถึง .04	53.8	65.0	66.9	64.8	55.0
ระดับต่ำ	ร้อยละ .05 ขึ้นไป	63.6	68.8	70.0	65.0	54.0
X ²		1.714	0.030	4.667	2.227	2.757
Cramer's V		0.273	0.029	0.272	0.213	0.460
N = 171						

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

2. สภาพภาคด้านที่ดินและการถือครองที่ดินกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในภาพรวมพบว่าสภาพภาคด้านที่ดิน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

(ดูตารางที่ 31)

ตารางที่ 31

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของที่ดินและการถือครองระดับอำเภอ
กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

สถานภาพการถือครองที่ดินของประชาชน		ร้อยละของประชาชน ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย)	
1. ร้อยละผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดต่อจำนวนประชากร		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	ร้อยละ 40 ขึ้นไป	53.3	48.7
ระดับกลาง	ร้อยละ 10 ถึง 39	67.0	33.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 10	70.7	29.3
$X^2 = 1.772$ Cramer's V = 0.097 N=374			
2. ร้อยละของผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิต่อจำนวนประชากร		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 3	63.6	38.4
ระดับกลาง	ร้อยละ 3 ถึง 9	64.7	35.3
ระดับต่ำ	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	71.4	28.6
$X^2 = 0.420$ Cramer's V = 0.061 N=128			
3. ร้อยละพื้นที่ทำการเกษตร ต่อพื้นที่ทั้งหมด		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	ร้อยละ 85 ขึ้นไป	61.6	38.4
ระดับกลาง	ร้อยละ 25 ถึง 85	63.8	36.2
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 25	70.2	29.8
$X^2 = 2.074$ Cramer's V = 0.058 N= 96			

ระดับภูมิภาค

ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จะเห็นว่าศักยภาพการถือครองที่ดินของประชาชนในระดับอำเภอ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำมาก และในบางปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์แต่ประการใด (ดูตารางที่ 32)

ภาคตะวันออก จะพบว่าสภาพทางการถือครองที่ดินเป็นโฉนด มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ดูตารางที่ 32)

ตารางที่ 32
ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของการถือครองที่ดิน ระดับอำเภอ
จำนวนรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การถือครองที่ดินของประชาชน ในระดับอำเภอ		ร้อยละของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวนรายภาค (ค่าเฉลี่ย)				
		1	2	3	4	5*
		C	N	NE	S	E
1. ร้อยละของผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดต่อจำนวนประชากร						
ระดับสูง	ร้อยละ 40 ขึ้นไป	57.7	61.1	66.2	64.3	64.0
ระดับกลาง	ร้อยละ 10 ถึง 39	59.3	69.6	67.3	69.0	41.6
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 10	58.5	62.2	65.2	59.6	55.9
X ²		0.097	0.761	1.318	4.477	-
Cramer's V		0.051	0.117	0.140	0.481	-
Phi		0.707				
N= 374						
2. ร้อยละของผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิต่อจำนวนประชากร						
ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 3	59.3	78.0	64.5	-	-
ระดับกลาง	ร้อยละ 3 ถึง 9	50.0	66.3	63.2	60.6	63.0
ระดับต่ำ	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	52.5	65.6	64.5	68.4	65.0
X ²		0.293	0.110	1.337	3.200	-
Cramer's V		0.121	0.058	0.185	0.421	-
N= 128						

ตารางที่ 32 (ต่อ)

3. ร้อยละพื้นที่ทำการเกษตร ต่อพื้นที่ทั้งหมด

ระดับสูง	ร้อยละ 86 ขึ้นไป	51.7	67.1	65.2	60.5	54.0
ระดับกลาง	ร้อยละ 25 ถึง 85	49.0	71.0	71.4	66.4	-
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 25	51.0	54.0	75.5	63.0	-
χ^2		1.988	2.737	0.482	0.151	2.115
Cramer's V		0.116	0.154	0.047	0.040	0.274
N = 96						

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

3. การพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพของประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในภาพรวมจากตารางที่ 33 พบว่า สัมพันธ์ภาพด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม และโครงสร้างอาชีพของประชาชน มีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 33

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพ ระดับอำเภอ
กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การพัฒนาอุตสาหกรรม และโครงสร้างอาชีพของประชาชน		ร้อยละของประชาชน ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย)	
1. โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร (โรง)		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	49.0	51.0
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	54.5	45.5
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	62.8	37.2
$\chi^2 = 4.196$ Cramer's V = 0.104		N = 355	

ตารางที่ 33 (ต่อ)

2. โรงงานอุตสาหกรรม (โรง)		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	47.7	52.3
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	51.2	48.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	66.7	33.3
$X^2 = 13.473$ Cramer's V = 0.167		N=442	

3. ธนาคาร (แห่ง)		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	10 แห่งขึ้นไป	71.7	28.3
ระดับกลาง	4 ถึง 9 แห่ง	51.9	48.1
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	67.5	32.5
$X^2 = 16.918$ Cramer's V = 0.157		N= 610	

4. โรงแรม (แห่ง)		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	21 แห่งขึ้นไป	71.3	28.7
ระดับกลาง	4 ถึง 20 แห่ง	45.3	54.7
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	60.4	39.6
$X^2 = 25.491$ Cramer's V = 0.193		N= 610	

5. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตร		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ต่ำ
ระดับสูง	ร้อยละ 90 ขึ้นไป	74.3	25.7
ระดับกลาง	ร้อยละ 62 ถึง 89	61.6	38.4
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 60	55.0	45.0
$X^2 = 13.602$ Cramer's V = 0.141		N= 610	

ตารางที่ 33 (ต่อ)

8. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพบริการ ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	68.5	31.5
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	58.3	41.7
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 1	67.3	32.7

$\chi^2 = 5.956$ Cramer's V = 0.083 N= 810

ระดับภูมิภาค

จากการศึกษาในระดับภาคพบว่าในทุกภาค สักยภาพด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม และโครงสร้างอาชีพมีความสัมพันธ์ค่ากับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ดูตารางที่ 34)

ตารางที่ 34

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของภาคพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพระดับอำเภอ
จำแนกรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การพัฒนาอุตสาหกรรม และโครงสร้างอาชีพ ในระดับอำเภอ	ร้อยละของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำแนกรายภาค(ค่าเฉลี่ย)				
	1	2	3	4	5*
	C	N	NE	S	E

1. โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร (โรง)

ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	52.8	62.1	61.4	64.8	58.0
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	56.9	62.7	70.2	65.4	55.9
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	57.9	65.9	65.1	65.3	54.9

χ^2

2.076 1.266 6.273 1.855 2.114

Cramer's V

0.135 0.125 0.243 0.175 0.317

N= 355

ตารางที่ 34 (ต่อ)

2. โรงงานอุตสาหกรรม (โรง)

ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	56.1	61.4	62.7	59.9	53.6
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	56.8	63.8	62.8	60.5	54.2
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	58.2	63.9	67.7	67.3	58.6
χ^2		0.172	2.154	4.574	10.170	1.632
Cramer's V		0.038	0.150	0.175	0.358	0.280
N= 442						

3. ธนาคาร (แห่ง)

ระดับสูง	10 แห่งขึ้นไป	57.6	63.9	70.5	67.9	53.4
ระดับกลาง	4 ถึง 9 แห่ง	57.0	61.7	63.8	63.1	57.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	59.3	66.0	65.1	64.1	52.6
χ^2		3.973	1.998	5.444	2.812	0.181
Cramer's V		0.154	0.122	0.150	0.160	0.075
N= 610						

4. โรงแรม (แห่ง)

ระดับสูง	21 แห่งขึ้นไป	59.2	64.9	67.9	67.3	51.4
ระดับกลาง	4 ถึง 20 แห่ง	52.8	63.6	64.3	61.5	54.4
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	59.5	63.8	63.9	59.9	60.0
χ^2		6.990	0.058	0.090	14.650	0.685
Cramer's V		0.204	0.020	0.194	0.366	0.146
N= 610						

5. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตร

ระดับสูง	ร้อยละ 90 ขึ้นไป	61.9	63.4	68.1	67.1	49.4
ระดับกลาง	ร้อยละ 62 ถึง 89	57.1	63.9	66.1	65.3	56.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 60	53.4	68.8	62.2	59.9	53.8
χ^2		9.854	3.915	2.285	2.075	2.055
Cramer's V		0.242	0.170	0.097	0.138	0.253
N= 610						

6. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพบริการ

ระดับสูง	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	59.5	65.1	69.0	65.7	52.1
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	55.7	64.7	63.0	66.5	57.3
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 1	56.7	62.7	67.2	62.4	61.3
χ^2		2.344	1.264	8.427	3.978	1.473
Cramer's V		0.118	0.097	0.187	0.191	0.214
N= 610						

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

4. สภาพทางด้านสาธารณสุขมูลฐานกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

อิทธิพลของความเจริญเติบโตของปัจจัยสาธารณสุขมูลฐานอันพื้นฐานอาจจะมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมทางการเมืองในอีกมิติหนึ่ง ทั้งนี้เพราะว่า ปัจจัยสาธารณสุขมูลฐานอันพื้นฐานจะเป็นตัวชี้วัดความเพียงพอของบริการสาธารณะที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น และเป็นตัวชี้วัดสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นด้วย ดังนั้นความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าวของแต่ละท้องถิ่นอาจจะมีผลกระทบต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันด้วย

จากการศึกษาโดยภาพรวม ในตารางที่ 35 พบว่าสภาพทางด้านสาธารณสุขมูลฐานระดับอำเภอมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 35

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานระดับอำเภอ

กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความเจริญเติบโตของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ร้อยละของประชาชน
ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม
(ค่าเฉลี่ย)

1. เลขหมายโทรศัพท์ ต่อประชากร 1,000 คน

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	20 หมายเลขขึ้นไป	50.9	49.1
ระดับกลาง	3 ถึง 19 หมายเลข	54.6	45.4
ระดับต่ำ	น้อยกว่า 3 เลขหมาย	72.0	28.0
$X^2 = 18.516$ Cramer's V = 0.191		N = 469	

2. ประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ต่อประชากร 1,000 คน

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	ต่ำกว่า 25 ราย	63.4	36.6
ระดับกลาง	25 ถึง 99 ราย	66.0	34.0
ระดับต่ำ	100 รายขึ้นไป	62.2	37.8
$X^2 = 0.249$ Cramer's V = 0.030		N = 256	

3. คราวเรือนที่มีน้ำใช้ ต่อ 1,000 คราวเรือน

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	800 คราวเรือนขึ้นไป	63.4	36.6
ระดับกลาง	100 ถึง 799 คราวเรือน	67.2	32.8
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 100 คราวเรือน	54.2	45.8
$X^2 = 4.988$ Cramer's V = 0.116		N = 345	

4. สภาพของแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร (1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตร, ไร่) ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	ต่ำกว่า 50,000 ไร่	73.5	26.5
ระดับกลาง	50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่	59.7	40.3
ระดับต่ำ	200,000 ไร่ ขึ้นไป	62.2	37.8
$X^2 = 7.930$ Cramer's V = 0.135		N = 406	

ระดับภูมิภาค

สำหรับการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ พบว่า ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ และในบางปัจจัย ไม่มีความสัมพันธ์แต่ประการใด (ดูตารางที่ 36)

สำหรับภาคตะวันออกจะพบว่า ศักยภาพด้านไฟฟ้าเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง ปัจจัยอื่นๆ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทั้งสิ้น

ตารางที่ 36

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ระดับอำเภอ

จำแนกรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ในระดับอำเภอ		ร้อยละของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำแนกรายภาค (ค่าเฉลี่ย)				
		1	2	3	4	5*
		C	N	NE	S	E
1. เลขหมายโทรศัพท์ ต่อประชากร 1,000 คน						
ระดับสูง	20 เลขหมายขึ้นไป	55.6	63.7	60.2	61.9	54.6
ระดับกลาง	3 ถึง 19 เลขหมาย	56.9	59.4	64.4	64.5	48.3
ระดับต่ำ	น้อยกว่า 3 เลขหมาย	60.7	66.8	67.4	66.9	60.1
	X^2	2.322	2.492	5.573	4.080	0.842
	Cramer's V	0.143	0.160	0.169	0.221	0.205
	N= 469					
2. ประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ต่อประชากร 1,000 คน						
ระดับสูง	ต่ำกว่า 25 ราย	54.5	64.8	66.1	62.6	35.0
ระดับกลาง	25 ถึง 99 ราย	54.8	64.1	68.3	65.4	43.0
ระดับต่ำ	100 รายขึ้นไป	55.8	61.2	64.0	66.2	72.0
	X^2	1.571	2.114	2.588	2.411	2.625
	Cramer's V	0.166	0.194	0.157	0.217	0.661
	N= 256					

ตารางที่ 36 (ต่อ)

3.ครัวเรือนที่มีน้ำใช้ ค่ำ 1,000 ครัวเรือน

ระดับสูง	800 ครัวเรือนขึ้นไป	58.1	61.0	66.3	73.7	58.5
ระดับกลาง	100 ถึง 799 ครัวเรือน	60.1	64.8	67.6	64.8	53.1
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 100 ครัวเรือน	58.3	58.0	62.9	62.9	-
χ^2		0.671	5.257	1.184	1.893	1.564
Cramer's V		0.091	0.270	0.090	0.185	0.334
N= 345						

4.ศักยภาพของแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร (1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตร,ไร่)

ระดับสูง	ต่ำกว่า 50,000 ไร่	62.7	64.2	69.0	70.8	53.1
ระดับกลาง	50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่	58.8	61.5	65.6	62.0	58.3
ระดับต่ำ	200,000 ไร่ขึ้นไป	50.0	58.2	64.3	65.6	61.5
χ^2		9.020	3.800	0.578	9.392	2.036
Cramer's V		0.301	0.225	0.058	0.380	0.285
N= 406						

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

5.ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในภาพรวมจากการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านการศึกษาและการสาธารณสุขระดับอำเภอ ไม่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยกเว้น ศักยภาพด้านการรู้หนังสือ ที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ดูตารางที่ 37)

ตารางที่ 37

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุขระดับอำเภอ
กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเจริญเติบโตของการศึกษาและการสาธารณสุข

ร้อยละของประชาชน
ที่ใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม
(ค่าเฉลี่ย)

1. ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือ

ใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	ต่ำกว่าร้อยละ 1	64.1	35.9
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	63.2	36.8
ระดับต่ำ	ร้อยละ 5 ขึ้นไป	87.2	12.8
$\chi^2 = 8.681$ Cramer's V = 0.112 N= 601			

2. ศักยภาพในการให้บริการการศึกษา

ระดับมัธยม 1 แห่งต่อจำนวนประชากร

ใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	ต่ำกว่า 8,000 คน	74.2	25.8
ระดับกลาง	8,000 คน ถึง 29,999 คน	64.3	35.7
ระดับต่ำ	30,000 คนขึ้นไป	61.4	38.6
$\chi^2 = 3.321$ Cramer's V = 0.072 N= 578			

3. ศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุข 1 แห่ง

ต่อประชากร 1,000 คน

ใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	สัดส่วน .60 ขึ้นไป	71.4	28.6
ระดับกลาง	.30 ถึง .59	64.0	36.0
ระดับต่ำ	สัดส่วนต่ำกว่า .30	63.2	36.8
$\chi^2 = 1.277$ Cramer's V = 0.045 N= 584			

ตารางที่ 37 (ต่อ)

4. บุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 1,000 คน ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	3 คนขึ้นไป	62.5	37.5
ระดับกลาง	1 ถึง 2 คน	68.0	32.0
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 1 คน	62.1	37.9
$\chi^2 = 2.487$		Cramer's V = 0.062	N = 587

ระดับภูมิภาค

จากการศึกษาในระดับภูมิภาคพบว่า ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ และในบางปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ดูตารางที่ 38)

ตารางที่ 38

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการศึกษาและการสาธารณสุขระดับอำเภอ

จำแนกรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเจริญเติบโตของการศึกษาและการสาธารณสุข
ในระดัอำเภอ ร้อยละของประชากรที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง
จำแนกรายภาค
(ค่าเฉลี่ย)

1 2 3 4 5*
C N NE S E

1. ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือ

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 1	57.9	63.9	66.4	65.4	54.5
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	-	60.7	75.7	64.2	55.0
ระดับต่ำ	ร้อยละ 5 ขึ้นไป	59.0	71.1	71.1	64.3	-

χ^2 - 5.012 4.581 0.460 -

Cramer's V - 0.193 0.138 0.065 -

Phi 0.080 0.179

N = 610

ตารางที่ 38 (ต่อ)

2. ศักยภาพในการให้บริการการศึกษาในระดับมัธยม 1 แห่งต่อจำนวนประชากร

ระดับสูง	ต่ำกว่า 8,000 คน	58.7	65.0	78.1	66.4	51.0
ระดับกลาง	8,000 คน ถึง 29,999 คน	57.3	65.0	67.3	66.2	55.2
ระดับต่ำ	30,000 คนขึ้นไป	58.9	62.1	63.4	57.5	55.4
χ^2		3.077	2.918	5.376	3.725	1.939
Cramer's V		0.140	0.153	0.153	0.193	0.250
N= 578						

3. ศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุข 1 แห่งต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	สัดส่วน .60 ขึ้นไป	59.9	68.1	54.5	65.2	63.5
ระดับกลาง	.30 ถึง .59	59.4	67.1	68.7	66.5	50.8
ระดับต่ำ	สัดส่วนต่ำกว่า .30	55.5	60.8	66.4	64.2	56.1
χ^2		1.534	4.351	1.328	0.451	6.013
Cramer's V		0.101	0.187	0.078	0.068	0.463
N= 564						

4. บุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	3 คนขึ้นไป	57.3	71.3	94.0	64.8	56.8
ระดับกลาง	1 ถึง 2 คน	59.3	64.6	68.7	67.7	53.2
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 1 คน	55.5	62.0	65.6	61.2	56.0
χ^2		4.231	4.118	0.778	3.193	1.166
Cramer's V		0.163	0.181	0.057	0.177	0.197
N= 587						

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ
3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

8. ศักยภาพของกลุ่มหลังมวลชนทางสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการศึกษาในภาพรวม จากตารางที่ 39 พบว่า ศักยภาพด้านหลังมวลชนในพื้นที่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ประการใด

ตารางที่ 39

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของกลุ่มหลังมวลชนระดับอำเภอ
กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

กลุ่มหลังมวลชนในพื้นที่		ร้อยละของประชาชน ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย)	
1. กลุ่มเยาวชนและสตรี (กลุ่ม)		ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง	ค่า
ระดับสูง	80 กลุ่มขึ้นไป	64.0	36.0
ระดับกลาง	10 ถึง 79 กลุ่ม	66.4	33.6
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 10 กลุ่ม	68.0	32.0
$X^2 = 0.856$		Cramer's V = 0.035 N= 610	

ระดับภูมิภาค

จากการศึกษาในระดับภูมิภาค พบว่าในทุกภาคยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศักยภาพด้านกลุ่มหลังมวลชนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์แต่ประการใด

ตารางที่ 40

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของกลุ่มพลังงานระดับอำเภอ
จำแนกรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

กลุ่มพลังงานในพื้นที่ ในระดับอำเภอ		ร้อยละของประชาชนที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง จำแนกรายภาค (ค่าเฉลี่ย)				
		1	2	3	4	5*
		C	N	NE	S	E
1.กลุ่มเข่าชนและสตรี (กลุ่ม)						
ระดับสูง	80 กลุ่มขึ้น	57.3	63.8	66.2	63.9	55.0
ระดับกลาง	10 ถึง 79 กลุ่ม	55.7	65.7	69.0	64.9	57.3
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 10 กลุ่ม	61.4	64.1	65.7	67.7	52.4
χ^2		6.386	1.385	1.507	1.421	2.348
Cramer's V		0.195	0.101	0.079	0.114	0.270
N= 610						
*หมายเหตุ:		1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ				
		3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก				

7.ศักยภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองของท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการศึกษาในภาพรวม ตารางที่ 41 พบว่า ศักยภาพด้านกายภาพและการปกครองระดับ
อำเภอมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 41

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพทางกายภาพและการปกครองระดับอำเภอ
กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความเจริญเติบโตทางกายภาพและการปกครอง

ร้อยละของประชาชน
ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม
(ค่าเฉลี่ย)

1. ระดับชั้นอำเภอ

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	อำเภอชั้น 1	79.4	20.6
ระดับกลาง	อำเภอชั้น 2 และ 3	63.9	36.1
ระดับต่ำ	อำเภอชั้น 4 และ 5	49.1	50.9
$X^2 = 36.934$ Cramer's V = 0.244 N= 565			

2. เทศบาลและสุขาภิบาล (แห่ง)

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ต่ำ

ระดับสูง	4 แห่งขึ้นไป	47.4	52.6
ระดับกลาง	1 ถึง 2 แห่ง	63.3	36.7
ระดับต่ำ	ไม่มีเทศบาลและสุขาภิบาล	83.1	16.9
$X^2 = 20.194$ Cramer's V = 0.177 N= 585			

ระดับภูมิภาค

ในระดับภูมิภาค พบว่าในทุกภาคยกเว้นภาคเหนือ ศักยภาพด้านกายภาพและการปกครองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

สำหรับภาคเหนือ ไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว (ดูตารางที่ 42)

ตารางที่ 42

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของการเติบโตทางกายภาพและการปกครอง
จำแนกรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเจริญเติบโตทางกายภาพและการปกครอง ในระดับอำเภอ		ร้อยละของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำแนกรายภาค (ค่าเฉลี่ย)				
		1	2	3	4	5*
		C	N	NE	S	E
1. ระดับชั้นอำเภอ						
ระดับสูง	อำเภอชั้น 1	55.5	62.4	61.2	61.6	53.0
ระดับกลาง	อำเภอชั้น 2 และ 3	57.7	64.0	65.2	64.3	58.3
ระดับต่ำ	อำเภอชั้น 4 และ 5	61.3	68.2	70.0	71.7	58.5
	X^2	6.638	0.952	14.063	13.515	2.733
	Cramer's V	0.208	0.087	0.253	0.377	0.324
	N= 585					
2. เทศบาลและสุขาภิบาล (แห่ง)						
ระดับสูง	4 แห่งขึ้นไป	53.7	61.6	62.8	59.1	55.5
ระดับกลาง	1 ถึง 2 แห่ง	58.3	64.7	65.1	64.3	54.3
ระดับต่ำ	ไม่มีเทศบาลและสุขาภิบาล	66.5	64.2	73.8	72.0	-
	X^2	3.880	0.114	7.930	10.045	1.209
	Cramer's V	0.115	0.029	0.190	0.312	0.197
	N= 585					
*หมายเหตุ:	1 = ภาคกลาง	2 = ภาคเหนือ				
	3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4 = ภาคใต้				
		5 = ภาคตะวันออก				

8.ทรัพยากรทางการเงินในการพัฒนาอำเภอกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในภาพรวมพบว่า ศักยภาพด้านงบประมาณอำเภอไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (ดูตารางที่ 43)

ตารางที่ 43

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของงบประมาณอำเภอ
กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

งบประมาณในการพัฒนาอำเภอ

ร้อยละของประชาชน
ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาพรวม
(ค่าเฉลี่ย)

1.งบประมาณอำเภอ ต่อ ประชากร 1,000 คน

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สูง ค่า

ระดับสูง	1 ล้านบาทขึ้นไป	55.0	45.0
ระดับกลาง	.30 ถึง .99 ล้านบาท	47.1	52.9
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า .30 ล้านบาท	56.1	43.9
$X^2 = 0.4685$ Cramer's V = 0.0338 N= 559			

ระดับภูมิภาค

จากการศึกษาในระดับภูมิภาค พบว่าศักยภาพของงบประมาณอำเภอมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ และไม่มีความสัมพันธ์ในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ดูตารางที่ 44)

ตารางที่ 44

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของงบประมาณอำเภอ
จำนวนทรายภาค กับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

งบประมาณในการพัฒนาอำเภอ

ร้อยละของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
จำแนกทรายภาค
(ค่าเฉลี่ย)

		1	2	3	4	5*
		C	N	NE	S	E
1.งบประมาณอำเภอ ต่อ ประชากร 1,000 คน						
ระดับสูง	1 ล้านบาทขึ้นไป	60.5	55.8	67.5	59.8	56.0
ระดับกลาง	.30 ถึง .99 ล้านบาท	56.8	62.8	65.7	65.7	53.7
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า .30 ล้านบาท	59.5	67.0	67.5	66.2	56.0
	χ^2	0.888	3.747	1.378	1.936	4.429
	Cramer's V	0.083	0.218	0.094	0.178	0.459
	N= 559					

*หมายเหตุ: 1 = ภาคกลาง 2 = ภาคเหนือ
 3 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออก

9. สรุป

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัดอาจจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง และนำไปสู่การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนจากเบื้องล่างในรูปแบบที่แตกต่างกันไป จากการศึกษาพบว่า ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น ที่ป้อนุรักษ์จะมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับสูง และปานกลางตามลำดับ อาจวิเคราะห์ได้ว่า ประชาชนในบริเวณที่มีป้อนุรักษ์มีความสัมพันธ์ในชุมชนอย่างใกล้ชิด มีวัฒนธรรมของชุมชนที่ในการดูแลรักษาป่าที่ผูกพันชุมชนให้มีความใกล้ชิด จึงสามารถระดมให้มีการเข้าร่วมทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

ปัญหาคำนที่หักกันและที่อยู่อาศัยในภาพรวมมีผลไม่มากนักที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมทาง
การเมือง และจากการศึกษาเปรียบเทียบภาคต่างๆ พบว่า สักยภาพด้านการถือครองที่ดินไม่มีผลมากนัก
ต่อการเข้าร่วมทางการเมือง ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือวิเคราะห์ได้ว่าบริเวณที่มีการถือครองที่ดินอย่าง
ถูกต้องตามกฎหมายแล้วส่วนใหญ่มักจะเป็นบริเวณในเมืองหรือชานเมือง ซึ่งได้รับข่าวสารทางการเมือง
มากกว่า จึงทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ศักยภาพด้านอุตสาหกรรมและการบริการ โดยภาพรวมแล้วไม่มีผลต่อการเข้าร่วมทาง
เมืองของประชาชน และหากเปรียบเทียบในแต่ละภูมิภาคจะพบเช่นเดียวกันว่า ศักยภาพด้านอุตสาหกรรม
และการบริการไม่สามารถกำหนดการเข้าร่วมทางการเมืองได้มากนัก

ในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในภาพรวมไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้
เช่นเดียวกับการศึกษาเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค ยกเว้น ภาคตะวันออก ที่ศักยภาพด้านการมีไฟฟ้า
บริโภคสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

ในด้านศักยภาพทางการศึกษาและสาธารณสุขในภาพรวมพบว่าไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชนได้ เช่นเดียวกับการศึกษาเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค

กลุ่มหลังมวลชนทางสังคมในภาพรวมไม่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองแต่ประการใด
เช่นเดียวกับการศึกษาเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค

ในด้านการปกครองและความเป็นเมืองของท้องถิ่นในภาพรวมพบว่าไม่สามารถอธิบายการเข้าร่วม
ทางการเมืองของประชาชนได้มากนัก เช่นเดียวกับการเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค

ในด้านทรัพยากรทางการเงินในการพัฒนาอำเภอพบว่าทั้งในภาพรวม และระดับภูมิภาค มี
ความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

บทที่ 6

ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับอำเภอทั้งประเทศกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง กล่าวคือ ประชาชนในอำเภอที่มีศักยภาพระดับแตกต่างกันจะมีความแตกต่างในการออกเสียงเลือกตั้งโดยเลือกบุคคล หรือพรรคการเมืองเป็นหลัก

1. ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากการศึกษาในตารางที่ 45 โดยภาพรวม พบว่าศักยภาพด้านป่าไม้มีความสัมพันธ์น้อยมากกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ตารางที่ 45

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านป่าไม้ของอำเภอ กับ พฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านป่าไม้ ระดับอำเภอ

พฤติกรรมการเลือกตั้ง

บุคคล

พรรค

พรรคเด่น

2 ใน 3

1. พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง	ร้อยละ .20 ขึ้นไป	5(50.0)	1(10.0)	4(40.0)
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง .19	7(38.9)	9(50.0)	2(11.1)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	8(28.6)	13(46.4)	7(25.0)
$X^2 = 6.305$ Cramer's V = 0.237		N = 56		

2. พื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง	ร้อยละ 4 ขึ้นไป	6(42.9)	3(21.4)	5(35.7)
ระดับกลาง	ร้อยละ .10 ถึง 4	59(47.8)	37(29.8)	28(22.8)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ .10	92(41.8)	64(29.1)	64(29.1)
$X^2 = 2.55$ Cramer's V = 0.059		N = 358		

ตารางที่ 45 (ต่อ)

3. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ .02	38(37.6)	38(37.6)	25(24.8)
ระดับกลาง	ร้อยละ .02 ถึง .04	13(48.1)	8(29.6)	6(22.2)
ระดับต่ำ	ร้อยละ .05 ขึ้นไป	8(34.8)	5(21.7)	10(43.5)
$X^2 = 5.102$ Cramer's V = 0.128		N= 151		

2. สภาพด้านถือครองที่ดินกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ในภาพรวม พบว่า อิทธิพลของความแตกต่างของการพัฒนาเกี่ยวกับที่ดินมีอิทธิพลน้อยมากในการกำหนดความแตกต่างของแบบแผนพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น และโดยส่วนใหญ่ประชาชนในอำเภอต่างายังคงนิยมการเลือกตั้งแบบเน้นบุคคลมากกว่า การเลือกแบบเน้นพรรค ดังแสดงในตารางที่ 46

ตารางที่ 46

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพด้านถือครองที่ดินกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

สภาพด้านการถือครองที่ดิน

พฤติกรรมการเลือกตั้ง

บุคคล พรรค พรรคเด่น
2 ใน 3

1. ร้อยละผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดต้องำนานประชากร

ระดับสูง	ร้อยละ 40 ขึ้นไป	6(42.9)	5(35.7)	3(21.4)
ระดับกลาง	ร้อยละ 10 ถึง 39	29(38.2)	16(21.1)	31(40.8)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 10	25(38.5)	22(33.8)	18(27.7)
$X^2 = 4.954$ Cramer's V = 0.128		N= 155		

ตารางที่ 46 (ต่อ)

2. ร้อยละของผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ต่อจำนวนประชากร

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 3	27(58.7)	7(15.2)	12(26.1)
ระดับกลาง	ร้อยละ 3 ถึง 9	13(37.1)	13(37.1)	9(25.7)
ระดับต่ำ	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	8(44.4)	6(33.3)	4(22.2)
$X^2 = 6.116$ Cramer's V = 0.175		N= 99		

3. ร้อยละพื้นที่ทำการเกษตร ต่อพื้นที่ทั้งหมด

ระดับสูง	ร้อยละ 86 ขึ้นไป	35(49.3)	25(35.2)	11(15.5)
ระดับกลาง	ร้อยละ 25 ถึง 85	154(44.4)	94(27.1)	99(28.5)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 85	48(47.5)	32(31.7)	21(20.8)
$X^2 = 6.984$ Cramer's V = 0.082		N= 519		

3. ศักยภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพของประชาชนกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน ดังแสดงในตารางที่ 47

ตารางที่ 47

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพ กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพ	พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
	บุคคล	พรรค	พรรคเด่น 2 ใน 3

1. โรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตร (โรง)

ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	21(47.7)	10(22.7)	13(29.5)
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	47(43.5)	30(27.8)	31(28.7)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	79(46.5)	50(29.4)	41(24.1)
$X^2 = 1.452$ Cramer's V = 0.047		N= 322		

ตารางที่ 47 (ต่อ)

2. โรงงานอุตสาหกรรม (โรง)

ระดับสูง	100 โรงขึ้นไป	22(37.9)	19(32.8)	17(29.3)
ระดับกลาง	6 ถึง 99 โรง	51(48.8)	27(25.7)	27(25.7)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 6 โรง	109(44.9)	78(31.3)	58(23.9)
$\chi^2 = 2.435$ Cramer's V = 0.0542		N=406		

3. ธนาคาร (แห่ง)

ระดับสูง	10 แห่งขึ้นไป	89(45.2)	49(24.9)	59(29.9)
ระดับกลาง	4 ถึง 9 แห่ง	60(47.6)	41(32.5)	25(19.8)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	115(45.1)	76(29.8)	64(25.1)
$\chi^2 = 5.005$ Cramer's V = 0.065		N= 578		

4. โรงแรม (แห่ง)

ระดับสูง	21 แห่งขึ้นไป	165(43.7)	109(28.8)	104(27.5)
ระดับกลาง	4 ถึง 20 แห่ง	38(51.4)	17(23.0)	19(25.7)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 4 แห่ง	61(48.4)	40(31.7)	25(19.8)
$\chi^2 = 4.494$ Cramer's V = 0.062		N=578		

5. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตร

ระดับสูง	ร้อยละ 90 ขึ้นไป	97(47.8)	58(28.6)	48(23.6)
ระดับกลาง	ร้อยละ 62 ถึง 89	146(44.8)	94(28.8)	86(26.4)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 60	21(42.9)	14(28.6)	14(28.6)
$\chi^2 = 0.892$ Cramer's V = 0.027		N= 578		

ตารางที่ 47 (ต่อ)

8. ร้อยละของประชาชนที่ประกอบอาชีพบริการ

ระดับสูง	ร้อยละ 10 ขึ้นไป	128(44.3)	86(29.8)	75(26.0)
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	74(48.8)	45(28.5)	39(24.7)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 1	62(47.3)	35(28.7)	34(26.0)
$X^2 = 0.812$ Cramer's V = 0.023 N= 578				

4. สักยภาพด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ตารางที่ 48 ชี้ให้เห็นว่าศักยภาพด้านสาธารณูปโภคไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับอำเภอแต่ประการใด

ตารางที่ 48

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านสาธารณูปโภคกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

พฤติกรรมการเลือกตั้ง

บุคคล พรรค พรรคเด่น
2 ใน 3

1. เลขหมายโทรศัพท์ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	20	เลขหมายขึ้นไป	19(44.2)	14(32.8)	10(23.3)
ระดับกลาง	3	ถึง 19 เลขหมาย	89(48.8)	43(30.3)	30(21.1)
ระดับต่ำ	น้อยกว่า 3	เลขหมาย	120(48.6)	63(25.5)	84(25.9)
$X^2 = 2.159$ Cramer's V = 0.049 N= 432					

2. ประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	ต่ำกว่า 25	ราย	52(43.0)	31(25.8)	38(31.4)
ระดับกลาง	25	ถึง 99 ราย	40(44.4)	28(28.9)	24(26.7)
ระดับต่ำ	100	รายขึ้นไป	8(25.8)	13(41.9)	10(32.3)
$X^2 = 4.834$ Cramer's V = 0.099 N= 242					

ตารางที่ 48 (ต่อ)

3.ครัวเรือนที่มีน้ำใช้ ต่อ 1,000 ครัวเรือน

ระดับสูง	800	ครัวเรือนขึ้นไป	16(45.7)	8(22.9)	11(31.4)
ระดับกลาง	100	ถึง 799 ครัวเรือน	87(43.7)	56(28.1)	56(28.1)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า	100 ครัวเรือน	37(46.3)	20(25.0)	23(28.8)
$\chi^2 = 0.639$ Cramer's V = 0.031			N= 314		

4.ศักยภาพของแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร (1 แห่งต่อพื้นที่การเกษตร,ไร่)

ระดับสูง	ต่ำกว่า 50,000 ไร่	52(41.9)	38(30.6)	34(27.4)
ระดับกลาง	50,000 ไร่ ถึง 199,999 ไร่	102(47.7)	58(27.1)	54(25.2)
ระดับต่ำ	200,000 ไร่ ขึ้นไป	14(48.7)	4(13.3)	12(40.0)
$\chi^2 = 5.35$ Cramer's V = 0.085		N= 368		

5.ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากตารางที่ 49 ซึ่งให้เห็นว่าศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งในระดับต่ำ

ตารางที่ 49

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุข	พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
	บุคคล	พรรค	พรรคเด่น 2 ใน 3

1. ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือ

ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 1	242(46.0)	150(28.5)	134(25.5)
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4	6(33.3)	8(44.4)	4(22.2)
ระดับต่ำ	ร้อยละ 5 ขึ้นไป	16(47.1)	8(23.5)	10(29.4)
$\chi^2 = 2.779$ Cramer's V = 0.48		N= 578		

ตารางที่ 49 (ต่อ)

2. ศึกษาพฤติกรรมการให้บริการการศึกษาในระดับมัธยม 1 แห่งต่อจำนวนประชากร

ระดับสูง	ต่ำกว่า 8,000 คน	20(37.7)	25(47.2)	8(15.1)
ระดับกลาง	8,000 คน ถึง 29,999 คน	166(45.8)	108(29.1)	92(25.3)
ระดับต่ำ	30,000 คนขึ้นไป	65(52.8)	25(20.3)	33(26.8)
$\chi^2 = 13.524$ Cramer's V = 0.111		N = 540		

3. ศึกษาพฤติกรรมการให้บริการสาธารณสุข 1 แห่ง ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	สัดส่วน .60 ขึ้นไป	20(58.8)	11(32.4)	3(8.8)
ระดับกลาง	.30 ถึง .59	73(40.3)	67(37.0)	41(22.7)
ระดับต่ำ	สัดส่วนต่ำกว่า .30	148(49.0)	70(23.2)	84(27.8)
$\chi^2 = 15.688$ Cramer's V = 0.123		N = 517		

4. บุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง	3 คน ขึ้นไป	9(30.0)	12(40.0)	9(30.0)
ระดับกลาง	1 ถึง 2 คน	113(43.5)	86(33.1)	81(23.5)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 1 คน	130(51.0)	58(22.0)	69(27.1)
$\chi^2 = 11.468$ Cramer's V = 0.102		N = 545		

6. ศึกษาทางด้านกลุ่มพลังงานชนในชั้นที่กับพฤติกรรมกาเลือกตั้ง

จากการศึกษา พบว่าศึกษาทางด้านกลุ่มพลังงานชนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาเลือกตั้งแต่ประการใด ดังแสดงในตารางที่ 50

ตารางที่ 50

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพด้านกลุ่มหลังมวลชนกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

สภาพด้านกลุ่มหลังมวลชน		พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
		บุคคล	พรรค	พรรคเด่น 2 ใน 3
1. กลุ่มเยาวชนและสตรี (กลุ่ม)				
ระดับสูง	80 กลุ่มขึ้นไป	155(47.5)	88(27.0)	83(25.5)
ระดับกลาง	10 ถึง 79 กลุ่ม	62(47.7)	39(30.0)	29(22.3)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า 10 กลุ่ม	47(38.5)	39(32.0)	38(29.5)
$\chi^2 = 3.872$ Cramer's V = 0.057		N= 578		

7. สภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากการศึกษา พบว่าสภาพด้านการปกครองและความเป็นเมืองไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง ดังแสดงในตารางที่ 51

ตารางที่ 51

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพด้านการเติบโตทางกายภาพและการปกครองกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

สภาพด้านการเติบโตทางกายภาพและการปกครอง		พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
		บุคคล	พรรค	พรรคเด่น 2 ใน 3
1. ระดับชั้นอำเภอ				
ระดับสูง	อำเภอชั้น 1	80(42.0)	45(31.5)	38(28.8)
ระดับกลาง	อำเภอชั้น 2 และ 3	104(50.2)	58(28.0)	45(21.7)
ระดับต่ำ	อำเภอชั้น 4 และ 5	87(49.4)	46(28.1)	43(24.4)
$\chi^2 = 3.032$ Cramer's V = 0.053		N= 528		

ตารางที่ 51 (ต่อ)

2.เทศบาลและสุขาภิบาล (แห่ง)

ระดับสูง	4 แห่งขึ้นไป	19(35.8)	17(32.1)	17(32.1)
ระดับกลาง	1 ถึง 2 แห่ง	197(47.0)	123(29.4)	99(23.6)
ระดับต่ำ	ไม่มีเทศบาลและสุขาภิบาล	35(47.3)	20(27.0)	19(25.7)
$X^2 = 2.968$ Cramer's V = 0.052 N= 546				

8.ศักยภาพด้านงบประมาณพัฒนาอำเภอกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากการศึกษาในตารางที่ 52 พบว่าศักยภาพด้านงบประมาณพัฒนาอำเภอไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งแต่ประการใด

ตารางที่ 52

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านงบประมาณพัฒนาอำเภอกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านงบประมาณพัฒนาอำเภอ		พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
		บุคคล	พรรค	พรรคอื่น 2 ใน 3
1.งบพัฒนาอำเภอ ต่อ ประชากร 1,000 คน				
ระดับสูง	1 ล้านบาทขึ้นไป	26(40.0)	19(29.2)	20(30.8)
ระดับกลาง	.30 ถึง .99 ล้านบาท	63(46.3)	44(32.4)	28(21.3)
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า .30 ล้านบาท	68(47.6)	38(26.6)	37(25.9)
$X^2 = 3.019$ Cramer's V = 0.066 N= 344				

9. สรุป

โดยภาพรวมพบว่าศักยภาพด้านภาษี ที่ดิน การศึกษา สาธารณสุข มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับอำเภออย่างมาก

ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สาธารณูปโภค กลุ่มหลังมวลชน ด้านการปกครองและความเป็นเมือง ตลอดจนด้านการพัฒนาอำเภอ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งแต่ประการใด

บทที่ 7

ศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง เปรียบเทียบรายภาค

ศักยภาพและการพัฒนาของอำเภอในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งไม่มากนัก ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 6 ในบทนี้จะเลือกศักยภาพด้านป่าไม้ ที่ดิน การศึกษา การสาธารณสุข ที่มีความสัมพันธ์อยู่บ้างกับพฤติกรรมการเลือกตั้งมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในแต่ละภาคถึงความแตกต่างของพฤติกรรมการเลือกตั้ง กล่าวคือ ประชาชนมีแนวโน้มเลือกบุคคล หรือพรรคการเมือง เป็นสำคัญ

1. ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้กับพฤติกรรมการเลือกตั้งระดับภาค

โดยส่วนใหญ่ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าจะมีความศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้ในระดับใด จะมีแนวโน้มที่จะเลือกตั้งแบบเน้นบุคคล มากกว่าเลือกเป็นพรรค ขณะที่ภาคใต้ และภาคตะวันออก จะมีแนวโน้มเลือกตั้งเป็นพรรคมากกว่า โดยเฉพาะภาคใต้ ในทุกระดับการพัฒนา ประชาชนจะมีแบบแผนการเลือกตั้งแบบเน้นพรรค เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยของภูมิภาคมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการเลือกตั้งของประชาชนพอสมควร (ดูตารางที่ 53)

ตารางที่ 53

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านป่าไม้ จำแนกรายภาค กับ พฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านทรัพยากรป่าไม้		พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
		บุคคล	พรรค	พรรคเด่น
		2 ใน 3		
1.พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)				
ระดับสูง	ร้อยละ .20 ขึ้นไป			
	ภาคกลาง	1(100)	-	-
	ภาคเหนือ	4(88.7)	-	2(33.3)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-	1(33.3)	2(88.7)
	ภาคใต้	-	-	-
	ภาคตะวันออก	-	-	-

ตารางที่ 53 (ต่อ)

ระดับกลาง ร้อยละ .10 ถึง .19

ภาคกลาง	3(75.0)	1(25.0)	-
ภาคเหนือ	2(50.0)	2(50.0)	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1(25.0)	2(50.0)	1(25.0)
ภาคใต้	1(20.0)	4(80.0)	-
ภาคตะวันออก	-	-	1(100)

ระดับต่ำ ต่ำกว่า ร้อยละ .10

ภาคกลาง	1(100)	-	-
ภาคเหนือ	1(20.0)	2(40.0)	2(40.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5(55.6)	1(11.1)	3(33.3)
ภาคใต้	1(10.0)	9(90.0)	-
ภาคตะวันออก	-	1(33.3)	2(66.7)

2.พื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง ร้อยละ 4 ขึ้นไป

ภาคกลาง	-	-	1(100)
ภาคเหนือ	1(100)	-	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5(45.5)	3(27.3)	3(27.3)
ภาคใต้	-	-	1(100)
ภาคตะวันออก	-	-	-

ระดับกลาง ร้อยละ .10 ถึง 4

ภาคกลาง	9(52.9)	4(23.5)	4(23.5)
ภาคเหนือ	28(57.1)	13(26.5)	8(16.3)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	19(48.7)	6(15.4)	14(35.9)
ภาคใต้	3(18.8)	12(75.0)	1(6.3)
ภาคตะวันออก	-	2(66.7)	1(33.3)

ตารางที่ 53 (ต่อ)

ระดับค่า คำกว่า ร้อยละ .10

ภาคกลาง	11(39.3)	10(35.7)	7(25.0)
ภาคเหนือ	23(65.7)	8(22.9)	4(11.4)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	55(52.4)	10(9.5)	40(38.1)
ภาคใต้	3(6.7)	35(77.8)	7(15.6)
ภาคตะวันออก	-	1(14.3)	6(85.7)

3. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)

ระดับสูง คำกว่า ร้อยละ .02

ภาคกลาง	6(54.5)	1(9.1)	4(36.4)
ภาคเหนือ	16(61.9)	5(23.8)	3(14.3)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	16(51.6)	5(16.1)	10(32.3)
ภาคใต้	2(6.7)	24(80.0)	4(13.3)
ภาคตะวันออก	1(12.5)	3(37.5)	4(50.0)

ระดับกลาง ร้อยละ .02 ถึง .04

ภาคกลาง	1(25.0)	1(25.0)	2(50.0)
ภาคเหนือ	3(50.0)	3(50.0)	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8(66.7)	1(8.3)	3(25.0)
ภาคใต้	1(25.0)	3(75.0)	-
ภาคตะวันออก	-	-	1(100)

ระดับต่ำ ร้อยละ .05 ขึ้นไป

ภาคกลาง	1(33.5)	2(66.7)	-
ภาคเหนือ	2(33.3)	1(16.7)	3(50.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5(38.5)	1(7.7)	7(53.8)
ภาคใต้	-	1(100)	-
ภาคตะวันออก	-	-	-

2. ศักยภาพด้านการถือครองที่ดินกับพฤติกรรมการเลือกตั้งระดับภาค

ศักยภาพการถือครองที่ดินมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งในแต่ละภาคแตกต่างกัน คือ ในภาคกลาง ในอำเภอที่มีศักยภาพด้านที่ดินในระดับสูง ประชาชนจะเลือกพรรคการเมืองมากกว่า ส่วนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าศักยภาพจะแตกต่างกันอย่างไร ประชาชนมีแนวโน้มจะเลือกตั้งบุคคลมากกว่า ภาคใต้ มีแนวโน้มจะเลือกพรรคการเมือง และภาคตะวันออก มีแนวโน้มจะเลือกตั้งพรรคการเมืองและตัวบุคคล คูตารางที่ 54

ตารางที่ 54

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพด้านการถือครองที่ดินจำแนกรายภาค กับ พฤติกรรมการเลือกตั้ง

ศักยภาพด้านการถือครองที่ดิน	พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
	บุคคล	พรรค	พรรคเด่น 2 ใน 3
1. ร้อยละผู้ถือครองที่ดินเป็นโฉนดต่อจำนวนประชากร			
ระดับสูง ร้อยละ 40 ขึ้นไป			
ภาคกลาง	-	2(100)	-
ภาคเหนือ	4(66.7)	1(16.7)	1(16.7)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2(40.0)	1(20.0)	2(40.0)
ภาคใต้	1(100)	-	-
ภาคตะวันออก	-	-	-
ระดับกลาง ร้อยละ 10 ถึง 39			
ภาคกลาง	1(10.0)	5(50.0)	4(40.0)
ภาคเหนือ	12(42.9)	7(25.0)	9(32.1)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	16(55.2)	1(5.4)	12(41.4)
ภาคใต้	2(50.0)	3(50.0)	-
ภาคตะวันออก	-	-	3(100)

ตารางที่ 54 (ต่อ)

ระดับต่ำ คำกว่า ร้อยละ 10

ภาคกลาง	4(38.4)	4(38.4)	3(27.3)
ภาคเหนือ	11(84.7)	4(23.5)	2(11.8)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10(40.0)	5(20.0)	10(40.0)
ภาคใต้	8(72.7)	3(27.3)	-
ภาคตะวันออก	-	1(100)	-

2. ร้อยละของผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ต่อจำนวนประชากร

ระดับสูง คำกว่า ร้อยละ 3

ภาคกลาง	3(42.9)	2(28.6)	2(28.8)
ภาคเหนือ	13(100)	-	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11(81.1)	-	7(38.9)
ภาคใต้	-	5(71.4)	2(28.6)
ภาคตะวันออก	-	-	1(100)

ระดับกลาง ร้อยละ 3 ถึง 9

ภาคกลาง	-	4(88.7)	2(33.3)
ภาคเหนือ	6(54.5)	4(36.4)	1(9.1)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7(43.8)	3(18.8)	6(37.5)
ภาคใต้	-	1(100)	-
ภาคตะวันออก	-	-	-

ระดับต่ำ ร้อยละ 10 ขึ้นไป

ภาคกลาง	3(100)	-	-
ภาคเหนือ	2(28.6)	2(28.6)	3(42.9)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2(100)	-	-
ภาคใต้	1(16.7)	4(88.7)	1(16.7)
ภาคตะวันออก	-	-	-

ตารางที่ 54 (ต่อ)

3. ร้อยละพื้นที่ทำการเกษตร ต่อพื้นที่ทั้งหมด

ระดับสูง	ร้อยละ 86 ขึ้นไป			
ภาคกลาง	9(39.1)	13(58.5)	1(4.3)	
ภาคเหนือ	8(80.0)	2(20.0)	-	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18(64.3)	2(7.1)	8(28.6)	
ภาคใต้	-	7(87.5)	1(12.5)	
ภาคตะวันออก	-	1(50.0)	1(50.0)	
ระดับกลาง	ร้อยละ 25 ถึง 85			
ภาคกลาง	30(42.9)	23(32.9)	17(24.3)	
ภาคเหนือ	36(75.0)	9(18.8)	3(6.3)	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	79(52.3)	14(9.3)	58(38.4)	
ภาคใต้	7(11.5)	44(72.1)	10(16.4)	
ภาคตะวันออก	2(11.8)	4(23.5)	11(64.7)	
ระดับต่ำ	ต่ำกว่า ร้อยละ 85			
ภาคกลาง	8(53.3)	5(33.3)	2(13.3)	
ภาคเหนือ	28(52.8)	15(28.3)	10(18.9)	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11(52.4)	4(19.0)	6(28.6)	
ภาคใต้	-	7(87.5)	1(12.5)	
ภาคตะวันออก	1(25.0)	1(25.0)	2(50.0)	

3. สภาพภาคการศึกษาและสาขาสู่กับพฤติกรรม การเลือกตั้งระดับภาค

จากการศึกษา พบว่า ไม่ว่าระดับสภาพภาคการศึกษาและสาขาสู่จะแตกต่างกันอย่างไร พฤติกรรม การเลือกตั้งของแต่ละภาคแตกต่างกันดังนี้ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวโน้มเลือกตั้งบุคคล ภาคใต้ประชาชนจะมีแนวโน้มเลือกพรรคการเมือง และภาคตะวันออก มีแนวโน้มเลือกพรรคและตัวบุคคล ดังแสดงในตารางที่ 55

ตารางที่ 55

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขจําแนกรายภาค กับ พฤติกรรมการเลือกตั้ง

สภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุข		พฤติกรรมการเลือกตั้ง		
		บุคคล	พรรค	พรรคเด่น 2 ใน 3
1. ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือ				
ระดับสูง	ต่ำกว่า ร้อยละ 1			
	ภาคกลาง	52(44.1)	46(39.0)	20(16.9)
	ภาคเหนือ	66(64.1)	22(21.4)	15(14.6)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	113(55.1)	20(9.8)	72(35.1)
	ภาคใต้	8(10.7)	56(74.7)	11(14.7)
	ภาคตะวันออก	3(12.0)	6(24.0)	16(64.0)
ระดับกลาง	ร้อยละ 1 ถึง 4			
	ภาคกลาง	-	-	-
	ภาคเหนือ	5(62.5)	3(37.5)	-
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1(33.3)	1(33.3)	1(33.3)
	ภาคใต้	-	4(66.7)	2(33.3)
	ภาคตะวันออก	-	-	1(100)
ระดับต่ำ	ร้อยละ 5 ขึ้นไป			
	ภาคกลาง	3(60.0)	1(20.0)	1(20.0)
	ภาคเหนือ	9(60.0)	2(13.3)	4(26.7)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4(44.4)	1(11.1)	4(44.4)
	ภาคใต้	-	4(80.0)	1(20.0)
	ภาคตะวันออก	-	-	-

ตารางที่ 55 (ต่อ)

2. สักยภาพในการให้บริการการศึกษาในระดับมัธยม 1 แห่งต่อจำนวนประชากร

ระดับสูง ต่ำกว่า 8,000 คน

ภาคกลาง	8(50.0)	8(37.5)	2(12.5)
ภาคเหนือ	5(55.6)	3(33.3)	1(11.1)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8(54.5)	3(27.3)	2(18.2)
ภาคใต้	1(7.1)	2(66.7)	2(14.3)
ภาคตะวันออก	-	-	1(33.3)

ระดับกลาง 8,000 คน ถึง 29,999 คน

ภาคกลาง	37(44.8)	29(34.9)	17(20.5)
ภาคเหนือ	51(66.2)	17(22.1)	9(11.7)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	70(52.6)	14(10.5)	49(36.8)
ภาคใต้	6(10.3)	44(75.9)	8(13.8)
ภาคตะวันออก	2(15.4)	2(15.4)	9(69.2)

ระดับต่ำ 30,000 คนขึ้นไป

ภาคกลาง	4(33.3)	7(58.3)	1(8.3)
ภาคเหนือ	21(65.6)	8(18.8)	5(15.6)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	39(62.9)	5(8.1)	18(28.1)
ภาคใต้	-	5(62.5)	3(37.5)
ภาคตะวันออก	1(11.1)	2(22.2)	6(66.7)

3. สักยภาพในการให้บริการสาธารณสุข 1 แห่ง ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง สัดส่วน .60 ขึ้นไป

ภาคกลาง	6(75.0)	2(25.0)	-
ภาคเหนือ	8(53.3)	5(33.3)	2(13.3)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2(100)	-	-
ภาคใต้	3(37.5)	4(50.0)	1(12.5)
ภาคตะวันออก	1(100)	-	-

ตารางที่ 55 (ต่อ)

ระดับกลาง .30 ถึง .59

ภาคกลาง	25(45.5)	19(34.5)	11(20.0)
ภาคเหนือ	28(65.1)	7(16.3)	8(18.6)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	17(51.5)	6(18.2)	10(30.3)
ภาคใต้	2(5.0)	32(80.0)	6(15.0)
ภาคตะวันออก	1(10.0)	3(30.0)	6(60.0)

ระดับต่ำ สัดส่วนต่ำกว่า .30

ภาคกลาง	15(34.1)	19(43.2)	10(22.7)
ภาคเหนือ	42(71.2)	12(20.3)	5(8.5)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	89(55.3)	15(9.3)	57(35.4)
ภาคใต้	1(3.7)	21(77.8)	5(18.5)
ภาคตะวันออก	1(9.1)	3(27.3)	7(63.6)

4.บุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 1,000 คน

ระดับสูง 3 คน ขึ้นไป

ภาคกลาง	5(50.0)	3(30.0)	2(20.0)
ภาคเหนือ	3(42.9)	3(42.9)	1(14.3)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1(100)	-	-
ภาคใต้	-	6(75.0)	2(25.0)
ภาคตะวันออก	-	-	4(100)

ระดับกลาง 1 ถึง 2 คน

ภาคกลาง	30(43.5)	27(39.1)	12(17.4)
ภาคเหนือ	41(63.1)	14(21.5)	10(15.4)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	37(53.8)	8(11.6)	24(34.8)
ภาคใต้	3(6.4)	35(74.5)	9(19.1)
ภาคตะวันออก	2(20.0)	2(20.0)	6(60.0)

ตารางที่ 55 (ต่อ)

ระดับต่ำ ต่ำกว่า 1 คน

ภาคกลาง	17(48.6)	11(31.4)	2(20.0)
ภาคเหนือ	33(71.7)	8(17.4)	5(10.9)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	75(54.0)	13(9.4)	51(36.7)
ภาคใต้	4(16.0)	20(80.0)	1(4.0)
ภาคตะวันออก	1(10.0)	4(40.0)	5(50.0)

4.สรุป

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายภาค จะพบว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวโน้มเลือกตัวบุคคลเป็นหลัก ประชาชนในภาคใต้จะเลือกพรรคการเมืองเป็นหลัก และในภาคตะวันออกประชาชนมีแนวโน้มจะเลือกทั้งพรรคการเมืองและตัวบุคคล วิเคราะห์ได้ว่า ภาคใต้มีกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนในแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย ไม่ว่าสภาพของประชาชนที่แตกต่างกันอย่างไร ทั้งศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จะไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับล่างแต่ประการใด กล่าวได้ว่าประชาชนในภาคใต้โดยภาพรวมมีความเข้าใจกระบวนการพัฒนาทางการเมืองในแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นอย่างดี ปัจจัยอื่นที่อาจมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนภาคใต้ คือ โครงสร้างสังคมแบบเครือญาติ ที่ผู้นำศาสนามีอิทธิพลต่อชุมชน เช่น ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นต้น ทำให้เลือกผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคเดียวกันทั้งหมด เป็นต้น

บทสรุปและข้อ เสนอแนะ

1. บทสรุป

การพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติให้มีเสถียรภาพและความมั่นคง ขึ้นกับประชาชนที่จะให้ความสนใจ และเข้าร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะเป็นแบบแผนวิถีชีวิต ความเชื่อของประชาชนต่อระบบการเมือง ซึ่งรวมถึงการรับรู้ต่อระบบการเมือง ความรู้สึกผูกพันที่มีต่อระบบการเมือง และการตัดสินใจทางการเมือง นักรัฐศาสตร์ไทยได้ศึกษาและวิเคราะห์ให้เห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย เป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสถาบันประชาธิปไตยทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาระบบรัฐสภา พรรคการเมือง นักการเมือง คุณธรรม จริยธรรม และความชอบธรรมทางการเมือง

จากการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพและการพัฒนาในระดับอำเภอทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นรายภาค สรุปผลได้ดังนี้คือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองสูงกว่าภาคอื่นๆ โดยเฉพาะภาคใต้ มีปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์มากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ส่วนศักยภาพด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม กำลังกระจายไปทุกภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกและภาคกลาง รองลงมาคือภาคเหนือและภาคใต้ซึ่งมีศักยภาพด้านการพัฒนาเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน ภาคตะวันออกจะมีศักยภาพด้านสาธารณสุขสูงกว่าภาคอื่นๆ รองลงมาคือภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนภาคกลางมีศักยภาพในการให้การศึกษาสูงกว่าภาคอื่นๆ ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณสุขต่ำกว่าภาคอื่นๆ ทั้งหมด สำหรับศักยภาพของกลุ่มพลังมวลชน กลุ่มเยาวชนและสตรี มีสูงในภาคเหนือและภาคตะวันออก ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพทางกายภาพและการปกครองในระดับอำเภอสูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนอำเภอในภาคตะวันออกและภาคใต้ ได้รับงบประมาณค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นทั้งหมด

ศักยภาพและการพัฒนาในระดับที่แตกต่างกันมีแนวโน้มว่าจะมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับการออกเสียงเลือกตั้งไม่ได้เพิ่มขึ้นตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความทันสมัยของสังคม คนในชนบทที่อยู่ในบริเวณป่าอนุรักษ์ อยู่ในสังคมเกษตรกรรม มีแนวโน้มเข้าร่วมทางการเมืองสูงโดยเฉพาะในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทุกภาคยกเว้นภาคใต้ จะมีแนวโน้มเลือกตั้งบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง ระบบหัวคะแนน ระบบอาวุโส และระบบอุปถัมภ์ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั้งสิ้น

การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนจากเบื้องล่าง ได้ขยายตัวมากขึ้นและแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่นการเดินขบวนประท้วง การคัดค้านการต่อต้านโครงการของรัฐเป็นต้นอันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของประชาชน ซึ่งรัฐบาลควรรับฟังและนำไปแก้ไขเพื่อป้องกันความขัดแย้ง และความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนและรัฐ แต่การเข้าร่วมทางการเมืองโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองจากเบื้องล่างถูกจำกัดด้วยอำนาจราชการในการควบคุมและสลายพลังมวลชนในระดับล่างมิให้มีการรบกวนในการเรียกร้องทางการเมือง ในขณะที่ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้นยังไม่สามารถรวมพลังกลุ่มผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อเรียกร้องความต้องการร่วมกันที่ชัดเจนจากรัฐในเชิงนโยบายระยะยาว แต่เป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมในระยะสั้นเท่านั้น กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในสังคมไทยจึงไม่ใช่ดัชนีที่สำคัญของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง

ศึกษาความแตกต่าง อาจส่งผลให้พฤติกรรมกาเลือกตั้งแตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายภาคแล้ว จะพบว่า พฤติกรรมกาเลือกตั้งของประชาชนในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวโน้มเลือกตัวบุคคลเป็นหลัก ประชาชนในภาคใต้จะเลือกพรรคการเมืองเป็นหลัก และในภาคตะวันออก ประชาชนมีแนวโน้มจะเลือกทั้งพรรคการเมืองและตัวบุคคล

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ประเด็นปัญหา

สรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาศักยภาพในแต่ละภาคมีดังนี้

ในภาคเหนือ ควรให้ความสำคัญต่อปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ ปัญหาด้านสาธารณสุขโลก และการศึกษาวางแผนการตั้งงบประมาณอำเภอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทให้มากขึ้น

ในภาคใต้ การให้ความสำคัญต่อปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรให้ความสำคัญต่อปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ปัญหาด้านสาธารณสุข การให้บริการสาธารณสุข และการศึกษาวางแผนตั้งงบประมาณอำเภอให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทในภาคนี้

ภาคตะวันออก ก็เช่นเดียวกับภาคอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว คือ ปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนปัญหาด้านอื่นๆ ยังไม่รุนแรงมากนัก

สำหรับภาคกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ มีระดับปัญหาในระดับต่ำ

2.2 สักยภาพของอำเภอที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากการศึกษา คำแปรเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของ 862 อำเภอ ได้พบความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมในการเลือกตั้งดังนี้

ศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	การเข้าร่วมทางการเมือง	พฤติกรรมการเลือกตั้ง
1. ศักยภาพด้านป่าไม้ ภาคเหนือมีศักยภาพด้านนี้สูง	-ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง ยกเว้นในภาคกลาง และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในอำเภอ ที่มีป่วนุรักษ์มากประชาชนจะมี แนวโน้มเข้าร่วมทางการเมือง มากขึ้น	-ภาคใต้ เลือกตั้งแบบ เน้นพรรคการเมือง -ภาคกลาง, เหนือ, เลือกตั้งแบบเน้นบุคคล -ภาคตะวันออก เลือก ผสมทั้งบุคคลและพรรค
2. ศักยภาพด้านการถือครองที่ดิน ภาคใต้, ตะวันออก, ออกเฉียงเหนือ มีปัญหาไร้เอกสารสิทธิ์สูง ภาคกลาง, เหนือ มีการถือครองที่ดินสูง	-ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง ยกเว้นในภาคตะวันออกในอำเภอ ที่มีการถือครองที่ดินตามกฎหมาย	
3. ศักยภาพด้านอุตสาหกรรม/ เศรษฐกิจ ภาคตะวันออก, กลางมีสูง	-มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย	
4. ศักยภาพด้านสาธารณูปโภค ภาคตะวันออก มีสูงที่สุด	-มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย ยกเว้น ภาคตะวันออกศักยภาพด้านการ บริโภคนไฟฟ้าจะมีผลต่อการ ใช้สิทธิเลือกตั้ง	
5. ศักยภาพด้านงบประมาณ ภาคตะวันออก, ใต้ มีสูง	-ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง	
6. ศักยภาพด้านการศึกษา ภาคกลาง มีสูง	-ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง	

7. สักยภาพด้านสาธารณสุข - ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าสูง
8. สักยภาพด้านพลังงาน - ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง
ภาคเหนือ, ตะวันออกมีสูง
9. สักยภาพด้านปกครองและความ - ไม่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง
เป็นเมือง
ภาคกลาง, ตะวันออก มีสูง

2.3 ข้อจำกัดของการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย

นักวิชาการได้วิเคราะห์ การเลือกตั้งในสังคมการเมืองไทยว่ามีใช้การเข้าร่วมทางการเมืองที่แท้จริง แต่เป็นกลไกของกลุ่มหลังชนชั้นที่สำคัญเท่านั้น กล่าวคือ แต่ละชนชั้นสำคัญในสังคมไทย จะมีสถาบันอันเป็นตัวแทนของคนเข้ามาใช้อำนาจรัฐเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นตน กล่าวคือ วุฒิสภาเป็นตัวแทนของทหารและข้าราชการ ซึ่งกุมกลไกฝ่ายบริหาร สภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของกลุ่มธุรกิจ-พ่อค้า โดยมีนักการเมืองอุคมการมีหรือตัวแทนของประชาชนเป็นเพียงตัวประกอบ การเลือกตั้งเป็นเวทีของกลุ่มหลังราชการ และกลุ่มธุรกิจการเงินเท่านั้นประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างแท้จริง (สมบัติ จันทรวงศ์, 2530:87-88)

การลงคะแนนเสียงสำหรับสังคมไทยอาจไม่ใช่เครื่องชี้ระดับความเป็นประชาธิปไตยของพื้นที่ชุมชนแต่ละแห่ง แต่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับความเข้มข้นและกว้างขวางของการทุจริตเลือกตั้ง (พิชาย รัตนดิลล ฆ ภูเก็ต 2537: 89) ซึ่งเป็นข้อสังเกตที่ควรมีการศึกษาติดตามพฤติกรรมดังกล่าว

นอกจากนี้ความสำคัญของการเลือกตั้งไม่ได้หมายความว่าจำกัดอยู่ที่การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนเพื่อเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร หรือบริหารตำแหน่งต่างๆ เท่านั้น แต่การเลือกตั้งเป็นการสื่อสารคึกคักต่อกันระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองเป็นกระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมืองที่สำคัญเป็นโอกาสที่องค์กรทางการเมืองต่างๆ จะเข้าไปสัมผัสและปลุกเร้าประชาชนให้ใช้สิทธิที่จะเลือกทางการเมืองให้แก่สังคมหรือไม่ใช้สิทธิดังกล่าว (สมบัติ จันทรวงศ์ 2530: 1) ในสังคมการเมืองไทย การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนมิได้มีโอกาสในการเลือกอย่างแท้จริง ประชาชนผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ได้ตระหนักถึงทางเลือกทางการเมือง ดังนั้นกลไกรัฐสภาเป็นเพียงเครื่องมือแห่งอำนาจและความชอบธรรมของกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจหรือนักการเมือง ข้าราชการ เท่านั้น (สมบัติ จันทรวงศ์ 2530 : 2)

อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งยังเป็นกลไกสำคัญในระบบการเมืองไทย แม้จะไม่ใช่ไปตามทฤษฎีทางการเมืองที่สมบูรณ์แบบก็ไม่สามารถปฏิเสธการเลือกตั้งได้ การศึกษาทางรัฐศาสตร์ การมุ่งศึกษากระบวนการเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อสามารถอธิบายกระบวนการเข้าร่วมทางการเมืองตามสภาพที่เป็นจริง และแสวงหาแนวทางพัฒนากระบวนการเข้าร่วมทางการเมืองในแนวทางส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ได้ต่อไปอย่างไร เช่น การพัฒนากลุ่มพลังทางการเมืองในระดับล่างให้มีบทบาทในทางส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นต้น

กลุ่มพลังทางการเมืองของสังคมไทยที่เข้าร่วมทางการเมือง โดยการชุมนุมประท้วงของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ส่วนมากมีสาเหตุมาจากโครงการต่างๆ ของรัฐ เช่น การคัดค้านตลอดจนประท้วงของประชาชนในกรณี 93 โครงการของรัฐทั่วประเทศเป็นการเรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะหน้า เฉพาะกลุ่ม ในระยะหนึ่งเท่านั้น ดังจะกล่าวถึงตัวอย่างของการเข้าร่วมทางการเมืองอื่นที่น่าสนใจดังนี้

โครงการที่ทำให้ประชาชนที่ยากจนในภาคอีสานต้องลุกขึ้นมากต่อสู้กับรัฐ คือ โครงการ คจก. ที่ผลักดันโดย กอ.รมน. ในสมัยรัฐบาลชาติชาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดทุนที่ดินในเขตป่าสงวนประมาณ 342 ป่าในภาคอีสาน หรือเป็นจำนวน 14 ล้านไร่ จากผลของโครงการนี้ทำให้ประชาชนที่ต้องอพยพออกจากป่าสงวนได้รับความเดือดร้อน เดินขบวนเรียกร้องให้ยกเลิกโครงการ คจก. โดยเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมา (ผู้จัดการรายวัน 9 มี.ค.38) แต่เนื่องจากความล้มเหลวของโครงการ คจก. ทำให้รัฐบาลอาโนห์ มีมติ ครม. ให้ระงับโครงการไปชั่วคราวและให้ราษฎรกลับเข้าทำกินในที่ดินเดิมของตนได้เพื่อรอการแก้ปัญหาต่อไป

ในภาคตะวันออก ก็เช่นกันโครงการของรัฐหลายโครงการเช่น โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน หรือป่าพนามสารคาม ทำให้ราษฎรที่ยากจนต้องอพยพออกจากพื้นที่อนุรักษ์ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจึงเรียกร้องความเป็นธรรม (ผู้จัดการรายวัน 10 มี.ค.38) แต่เป็นการเข้าร่วมทางการเมืองเฉพาะกลุ่มประชาชนเพื่อให้ได้ที่ดินกลับคืนมาเท่านั้น

กระบวนการเรียกร้อง ประท้วง เดินขบวนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการต่างๆ ของรัฐยังไม่มีกรารรวมตัวอย่างชัดเจนของประชาชนที่ประสบปัญหาจากหลายกลุ่มในหลายพื้นที่ เพื่อต่อสู้ในหลักการและนโยบายของรัฐที่สวนทางกับความต้องการของประชาชนในชนบท ให้บังเกิดผลในระยะยาวยังไม่มี เมื่อมีการคัดค้าน เดินขบวนประท้วงรัฐจะระงับหรือลบล้างโครงการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ตั้งคณะกรรมการพิจารณา ศึกษาหาข้อมูล เป็นต้น และเมื่อประชาชนกลับไปหาถิ่นตามเดิมโครงการของรัฐจะดำเนินต่อไป จึงเห็นการประท้วงของประชาชนที่ยากจนในชนบทเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า แต่โครงการของรัฐก็ดำเนินต่อไป

วิเคราะห์กรณีตัวอย่างดังกล่าวได้ว่า ประชาชนในชนบทไม่สามารถรวมกลุ่มเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนได้ เพราะยอมสยบต่ออำนาจรัฐตั้งแต่เริ่ม บางกลุ่มก็ถูกข่มขู่จากผู้นำในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ไม่สามารถรวมตัวกันได้ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีจุดยืน เพราะไม่มีความรู้ ไม่มีการศึกษา จึงไม่กล้าลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิ (พรเพชร เหมือนศรี สัมภาษณ์ผู้จัดการรายวัน, 18 พฤศจิกายน 2537) เช่นเดียวกันกับกรณีพิพาทที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งเขาพระ อ.หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่ง พรเพชร เหมือนศรี ได้ใช้เวลาต่อสู้กับรัฐ แต่เพียงผู้เดียวเป็นเวลาถึง 27 ปี เพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกินตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ซึ่งทางราชการได้ประกาศเป็นที่ดินสาธารณะสมบัติของรัฐ และกรณีดังกล่าวยังไม่มี การดำเนินการตามขั้นตอน ความพระราชกฤษฎีกา ซึ่งประกาศมาแล้ว 4 ปีแล้ว

นอกจากนี้ปัจจัยด้านโครงสร้างหลักในหมู่บ้านชนบทไทย ซึ่งมีลักษณะแบบอุปถัมภ์จะไม่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเข้าร่วมทางการเมืองแม้มีบางหมู่บ้านที่มีการพัฒนาขึ้นมาอีกระดับหนึ่งซึ่งปัจเจกชนมีความเป็นอิสระสูงแต่การรวมตัวกันมีลักษณะชั่วคราวเมื่อมีผลประโยชน์ร่วมที่สำคัญเท่านั้น (พิชาย รัตนคิลก ณ ภูเก็ต 2537:60)

การพัฒนาของชุมชนที่จะสร้างปัจเจกชนให้มีความเป็นอิสระสูง จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า คือ ชุมชนเมือง เนื่องจากในชุมชนชนเมืองหรืออยู่ใกล้ตัวจังหวัดหรืออำเภอจะได้รับอิทธิพลจากความเป็นเมืองทั้งในด้านวิถีคิดและการใช้ชีวิตค่อนข้างสูง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีมากกว่าชุมชนที่อยู่ห่างไกล ความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกชนในหมู่บ้าน เริ่มมีแนวโน้มสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการสูงขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นทางการ โดยอาศัยสถาบันทางเศรษฐกิจหรือกระบวนการยุติธรรมมากกว่าพึ่งพาวารมิมของบุคคลอื่น กลไกอุปถัมภ์ทางการเมืองจึงเป็นเครื่องมือที่ไม่ได้ผล การรวมกลุ่มของชาวบ้านอาจรวมในเชิงกลุ่มอาชีพ มีการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มกับนักการเมือง ไม่ใช่เฉพาะผลประโยชน์รูปธรรมเฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียว แต่อาจรวมไปถึงผลประโยชน์เชิงนโยบายระยะกลางและระยะยาว เช่น การเรียกร้องสิทธิในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเองเป็นต้น (พิชาย รัตนคิลก ณ ภูเก็ต, 2537 : 61)

การศึกษาการเข้าร่วมทางการเมือง ในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจึงมีข้อจำกัดหลายประการที่ควรระมัดระวัง ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

3. การพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ

การพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ มีหลายวิธีและหลายแนวทาง เช่น การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริง การพัฒนาสถาบันทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและมีคุณภาพโดยกระบวนการคัดเลือกผู้มีความรู้เข้าสู่การเมืองมากขึ้น พัฒนาระบบกฎหมายและวิธีการในกระบวนการทางการเมืองที่ส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย ตลอดจนการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่นักการเมืองสามารถใช้เพื่อการวางแผน คัดลึนใจในนโยบายต่างๆของรัฐเป็นต้น

จากการศึกษามีข้อเสนอแนะในการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

3.1 ให้การศึกษาประชาธิปไตยเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และเพื่อปรับปรุงวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบอุปถัมภ์ ให้เป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

3.2 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสังคมและการเมือง

3.3 กำหนดแผนการเลือกตั้งที่เน้นความเสมอภาคทางการเมือง โดยการกำหนดเขตเลือกตั้งให้เล็กลง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้แทนราษฎรได้ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ตัวอย่างเช่น การเลือกตั้งแบบเขตละคน คนละเสียง

3.4 การกำหนดนโยบายของรัฐ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เช่น ในรูปของการได้ส่วนสาธารณะ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม

3.5 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชนบทให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาภูมิภาคมากขึ้น ทั้งด้านการศึกษาและสาธารณสุขให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ

3.6 กระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรสู่ท้องถิ่นโดยตรงให้มากขึ้น โดยการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

3.7 เพิ่มศักยภาพในการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการคัดลึนใจในนโยบายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บทผนวก

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กาญจนบุรี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง(นลล.) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สนง.ที่ดิน 3. พื้นที่ดำเนินการ ด.ศรีมงคล อ. ไทรโยค ด.บ้านเก่า อ. เรือง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ที่ดินดังกล่าวอยู่ในเขตครอบครอง ของหน่วยงานบัญชาการสงคราม พิเศษ(นสส.) เป็นที่ราชพัสดุแต่ให้ ทหารใช้ประโยชน์ตาม พ.ร.ฎ. 2481 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3,300 ครอบครัว 3. พฤติกรรมที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ราษฎรทำหนังสือคัดค้าน พร้อมส่ง มอบเอกสารการถือครองที่ดินส่ง สนง. ที่ดินจังหวัด โดยอ้างว่าอยู่อาศัยก่อน ประกาศ พ.ร.บ. 2481 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ราชการให้ราษฎรทำหนังสือพร้อม เอกสารขอขมวดียกขึ้นระหว่างการดำเนิน งาน ทหารจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการทำกิน ของราษฎร 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กาญจนบุรี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ห้วยองคต 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.11,12,13 บ.ห้วยแม่ระวาง และ บ.ม่วงเตี้ย ต.หนองปรือ กิ่งอ.หนองปรือ อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี เนื้อที่20,625 ไร่ 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น - ยื่นหนังสือและชุมชนเรียกร้องให้ยุติ โครงการชั่วคราวจนกว่าจะแก้ไข ปัญหาเสร็จสิ้น - จะไม่ยอมออกจากพื้นที่แม้ว่าจะได้ รับเงินค่าชดเชยไปแล้ว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 344 ครอบครัว ปัจจุบันมีราษฎรร่วม คัดค้าน 80 คน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว - เรียกร้องให้ทางราชการยุติการดำเนิน โครงการพระราชดำริห้วยองคตไว้ ชั่วคราวจนกว่าจะมีการแก้ไขปัญหาเสร็จ - ให้รัฐบาลสั่งการ จนท.ปล่อยตัว ราษฎรที่คัดค้านและถูกจับกุม - ปลุกระดมชาวบ้าน ก่อความวุ่นวาย งานของเจ้าหน้าที่ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา - ทำการควบคุมตัวผู้ชุมนุมทั้งหมด 51 คน กลับภูมิลำเนาและจำคุก ดำเนินคดีกับผู้ที่เป็นแกนนำซึ่งถูก หมายจับข้อหาขัดขวางการปฏิบัติ งานของทางราชการ และผู้ที่ไม่ เกี่ยวข้องจะกันตัวไว้เป็นพยาน - ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการ ของ จนท.

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
	5. งบประมาณ	-ปัจจุบันจ่ายค่าชดเชยให้ราษฎรไปแล้ว 370 ครอบครัว และโครงการดำเนินการไปแล้ว 80% สามารถจัดที่อยู่อาศัยและทำกินให้ราษฎรไปแล้วทั้งสิ้น 232 ราย 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. จันทบุรี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปฏิรูปที่ดินของ สปก. 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร กษ. 3. พื้นที่ดำเนินการ อ. สอยดาว อ. โพนน้ำร้อน อ. มะขาม 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ต้น พ.ย. 36 สปก. สอบสวนสิทธิ ในที่ดินของราษฎรในส่วนที่ราษฎร สมัครใจประมาณ 42,000 ไร่ รังวัดแปลงที่ดินแล้วและอยู่ระหว่าง รอการออกประกาศ พ.ร.ฎ. กำหนด เขตปฏิรูปที่ดิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3,000 ครอบครัว 3. พฤติการณ์คัดค้าน/เคลื่อนไหว กลุ่มนายทุน อาทิ นายอนุกุล ตั้งเกียรติ สจ. เขต อ. โพนน้ำร้อน และนายศุภกิจ ตันติเวชวุฒิกุล นายทุนไร่ฮ้อย ยังไม่ยอม ให้เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ฉะเชิงเทรา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการเขื่อนทดน้ำบางปะกง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ขอเพิ่มค่าชดเชยออกจาก พท. โครงการ โดยร้องเรียนต่อ รมว.กษ. ภายหลังรับเงินค่าชดเชยส่วนหนึ่งแล้ว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 100 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร้องเรียนต่อ นรม.ขอค่าเวรคืน ตามที่ราชการเคยตกลงไว้ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห สทน.ทำหนังสือชี้แจงให้ราษฎรรับเงิน จำนวนที่รัฐพิจารณาไว้และทำหนังสือ อุทธรณ์ขอเงินเพิ่ม จาก รมว.กษ. 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ฉะเชิงเทรา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการหมู่บ้านป่าไม้แควระบบ-สียัด และโครงการหมู่บ้านป่าไม้เขาฉกรรจ์ - โนน สาวเอ๋ อ.วังน้ำเย็น จ.สระแก้ว 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.8 กิ่ง บ. เทพประทาน ด.ท่าตะเกียบ กิ่ง อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ 6. อื่นๆ จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหา โครงการหมู่บ้านป่าไม้แควระบบ-สียัด ขึ้นพิจารณาปัญหาและความต้องการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรต้องอพยพออกจาก พท. ทำให้ ไม่มีที่อยู่อาศัยและทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 300 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว - ประชุมหารือเพื่อหาแนวทางเคลื่อน ไหวกดดัน กษ. จัดที่ดินทำกินครอบครัว ละ 50 ไร่ ร่วมกับ นศ. รามคำแหง - ทำการเรียไ้เงินทุนเพื่อมาชุมนุมที่หน้า กษ. 4. การดำเนินการหรือแก้ไขปัญหา - เจ้าหน้าที่ป่าไม้ยืนยันจะเข้าไปสำรวจ พท. เพื่อจัดทำที่ทำกินกับพิจารณาจำนวนพื้นที่ จัดสรรให้ราษฎรตามชื่อและคุณสมบัติของ ราษฎร - ราษฎรพอใจ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ประจวบฯ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไทรงาม ตามพระราชดำริฯ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ -กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.1,5 ต.หนองพลับ อ.หัวหิน 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มดำเนินการ พ.ศ.2537 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -น้ำท่วมที่ดินทำกิน -ราษฎรอ้างว่าเงินค่าชดเชยที่ดิน ไม่สามารถหาซื้อที่ดินทดแทนได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 16 ครอบครัว รวม 83 คน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห จังหวัดเสนอให้กรมชลประทานจัดหา ที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้กับราษฎร 16 ครอบครัว อีกทางหนึ่ง 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ประจวบฯ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการปลูกป่าของศูนย์การทหารราบ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ ศูนย์การทหารราบ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.5 ด.ทับใต้ อ.หัวหิน ม.10 ด.บึงนคร อ.หัวหิน 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ศูนย์การทหารราบเข้าปลูกป่าในเขต ปลอดภัยในราชการทหาร ซึ่งราษฎร ได้เข้าถือครองทำประโยชน์แล้ว โดยไม่ได้จัดหาที่ดินทำกินให้ใหม่ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 40 ครัวเรือน 200 คน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ขณะที่ได้ขอลอการใช้ที่ดินไว้ก่อน เพื่อ นำที่ดินไปขึ้นทะเบียนตามประมวล กฎหมายที่ดินที่ดินแล้วจึงเข้าดำเนินการ ปลูกป่าต่อไป 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ปราจีนบุรี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยไคร้ "ทุ่งเอวเม" 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น กลุ่มราษฎรอ้างว่าบริเวณที่กรม วิชาการและกรมปศุสัตว์ใช้พื้นที่ใน เขตป่าสงวน ราษฎรอ้างว่าเป็นที่ ดินทำกินของพวกเขา 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร ต.วังท่าช้าง และ ต.วังตะเคียน อ.กบินทร์บุรี 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว - ชุมนุมร้องเรียนให้ทางราชการ แก้ไขปัญหาดังกล่าว - ราษฎรส่วนหนึ่งยืนยันขอที่ดินทำกิน คืน และไม่ยอมรับความช่วยเหลือ ใดๆ ทั้งสิ้น - ราษฎร ต.วังตะเคียน มีความเคลื่อนไหว ให้ขับไล่ผู้บุกรุกป่าสงวนออกจาก พื้นที่ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา จ.ปราจีนบุรี สั่งการให้ปศุสัตว์ ประสานงานกับกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ เข้าพิจารณายกเลิก การใช้ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยไคร้ เนื่องจากมีการสร้างศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ จ.สระแก้ว แล้ว

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
	5. งบประมาณ	5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง 1. เห็นควรให้กรมปศุสัตว์พิจารณาแจ้งกรมป่าไม้ ขอยกเลิกการใช้ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อให้กรมป่าไม้ยกที่ดินให้ สปก. ดำเนินการต่อไป 2. ควรให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการ โดยมีคณะทำงานอันประกอบด้วย จนท. และประชาชนเข้าร่วมพิจารณาในเรื่องนี้ 6. อื่นๆ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เพชรบุรี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ประจันต์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ ด.บางน้ำกลัดเหนือ อ.หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานขยาย แนวอุทยานทับที่ดินราษฎรที่มีการออก เอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 1,000 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ไม่ปรากฏความเคลื่อนไหวใดๆ หลังจากชุมนุมหน้าศาลากลาง เมื่อ 27 ม.ค. 36 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา จังหวัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ เท็จจริง 5. ข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ลพบุรี	1.ชื่อโครงการ/แผนงาน เขื่อนเก็บน้ำแม่น้ำป่าสัก 2.หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน (สนง.ชป.ที่ 8) 3.พื้นที่ดำเนินการ ม.6,7,9 ต.หนองบัว ม.1-7 ต.ทะนนวนาน ม.1,7,11 ต.โคกสรง อ.พัฒนานิคม ต.โคกสรง 4.ระยะเวลาดำเนินการ 5.งบประมาณ	1.สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จะเกิดสภาวะน้ำท่วมที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินราษฎร 120,000 ไร่ 2.กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 18 หมู่บ้าน 3,809 ครอบครัว 3.พฤติกรรมที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว คัดค้านโครงการเนื่องจากไม่มั่นใจเกี่ยวกับค่าชดเชยและระดับความเสียหายที่จะได้รับ 4.การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5.ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สุพรรณบุรี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการอ่างเก็บน้ำลำตะเพิน 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ ต.องค์พระ อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น นายทุนเช่าที่ทำสวนตอรองขอเพิ่ม เงินชดเชย 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 224 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา -ปัจจุบันกรมชลประทานยังไม่ได้จ่าย เงินชดเชยเนื่องจากการพิจารณา ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ -การจัดหาพื้นที่รองรับไม่เพียงพอ ซึ่ง กรมชลประทานแก้ไขโดยให้ผู้ไม่ต้อง การที่ดินอีก 100,000 บาท/ราย

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กำแพงเพชร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปฏิรูปที่ดิน ม.7 บ.คลองพร้าว ต.โพธิ์ทอง กิ่ง อ.ปางศิลาทอง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.7 บ.คลองพร้าว ต.โพธิ์ทอง กิ่ง อ.ปางศิลาทอง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -ราษฎรไม่ต้องการ สปก.4-01 -บางพื้นที่ราษฎรมีเอกสารสิทธิ์ (นส.3ก)หรือโฉนดแล้ว -สปก.ไม่ดำเนินการตามแผนที่ ที่ได้ประกาศไว้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร ม.7 บ.คลองพร้าว ต.โพธิ์ทอง 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง สปก. ควรดำเนินการชี้แจงประชาสัมพันธ์ ข้อเท็จจริงให้แก่ราษฎร

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กำแพงเพชร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน บ.หนองบึงไก่ ม.2 ต.นาบ่อคำ อ.เมือง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ ม.2 ต.นาบ่อคำ ม.5,7,9,10,12 ต.อ่างทอง ม.8 ต.ท่าขุนราม อ.เมือง 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรคัดค้าน สปก.ที่จะปฏิรูปที่ดินใน บริเวณหมู่บ้าน แต่ประสงค์ให้ทางราช การออกเอกสารสิทธิ์ นส.3 หรือ สค.1 เพื่อสามารถนำไปทำนิติกรรมได้ 2. กลุ่มเป้าหมายได้รับผลกระทบ ราษฎร บ.หนองบึงไก่ ม.2 ต.นาบ่อคำ ม.5,7,9,10,12 ต.อ่างทอง และ ม.8 ต.ท่าขุนราม 3. พฤติกรรมที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรชุมนุมหน้าศาลากลางจังหวัด 1,000 คน เรียกร้องคัดค้านการปฏิรูป ที่ดิน โดยต้องการให้ออกหลักฐาน นส.3 แทน(27 เม.ย.36) 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา จังหวัดสั่งการให้ จนท.สำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการของราษฎร เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาทบทวนแก้ไข ปัญหาดต่อไป ราษฎรพอใจ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงใหม่	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ข้อพิจารณาที่ดินระหว่างกรมรบพิเศษที่ 5 (รพศ.5) กับราษฎร ม.5 ด.แม่แรม อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมรบพิเศษที่ 5 หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ 3. พื้นที่ดำเนินการ ที่ดินราชพัสดุ เลขที่ 17105 หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ฉ.ที่ 394/2500 ด.แม่สา อ.แม่ริม 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ที่ดินพิพาทที่ราษฎร ม.5 ด.แม่แรม อ.แม่ริม อาศัยทำกินเป็นที่ดินราชพัสดุ อยู่ในความดูแลของ ทบ.และให้ราษฎรทำสัญญาเช่าที่ดินกับ ทบ.ตั้งแต่ปี 2484 ต่อมาปี 2527 ทบ. โดย รพศ.5 ต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน จึงได้บอกเลิกสัญญาเช่าและแจ้งให้ราษฎรออกจากพื้นที่ แต่ราษฎรไม่ยินยอมเป็นเหตุให้เกิดกรณีพิพาทที่ดินดังกล่าว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร บ.ทุ่งห้าบน บ.แม่เงิน บ.ปาม่วง รวม 79 ครอบครัว เนื้อที่ 23,787 ไร่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 24 ธ.ค.33 ประชุมระหว่างตัวแทนราษฎร ตัวแทน ทบ. และจนท.แม่ริม ตกลงแต่งตั้ง คกก. กลางขึ้นพิจารณา ม.ค.34 คกก.กลาง:ผด.สร., ผู้แทนสถาบันศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ กม. และผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาและมีมติว่าที่พิพาทเป็นของทางราชการ แต่ราษฎรได้แย้งว่า คกก. ไม่เป็นกลาง 5 ก.ค.34 ประชุมตกลงกัน ศาลเป็นผู้ชี้ขาดในเรื่องดังกล่าว และระหว่างรอผลการพิจารณาพิพากษาให้ทั้ง 2 ฝ่ายปฏิบัติตามข้อตกลง เมื่อ 24 ธ.ค.33

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงใหม่	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ -โครงการหลวงภาคเหนือ -องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ -กษ. 3. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -โครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าฯ ให้ มจ. กศ.เดช รัชนิ ผอ. โครงการหลวงภาคเหนือ จัดทำโครงการตามพระราชประสงค์ เพื่อช่วยเหลือราษฎรใน ต.บ้านจันทร์ -มอบหมายให้โครงการหลวงขออนุญาตทำป่าไม้เป็นการพิเศษ -เป็นการตัดไม้สนและปลูกสวนป่า 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ -ขอให้มีการทบทวนการทำไม้สน -ขอให้ยกเลิกการเจาะยางสนในพื้นที่บ้านจันทร์และหน่วยเจาะยางสน จะต้องออกจากพื้นที่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว -กลุ่มผู้คัดค้านฯ ให้ ออป. ทำหนังสือขอยกเลิกโครงการฯ และรื้อถอนเครื่องจักรเสนอด้อย ครม. มีมติยกเลิกการทำไม้และรื้อถอนเครื่องจักรออกนอกพื้นที่ภายใน 30 พ.ค.36 -ตัวแทนชาวบ้านยื่นหนังสือคัดค้านกฎหมายทำไม้สนต่อ นรม.ผ่าน รมว.กษ. (20 ธ.ค.36)

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงใหม่	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ข่าน้อย SITE 2 ตามพระราชดำริ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.9 ต.แม่งอน อ.ฝาง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกพื้นที่บริเวณที่จะก่อสร้าง อ่างเก็บน้ำ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว - ราษฎร 3 ตำบล (ต.แม่อ้อ-แม่งอน ต.ฝาง และต.ปงด้า) กิ่ง อ.ไชย- ปราการ สนับสนุนให้สร้างอ่างฯ SITE 2 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา - จังหวัดให้ อ.ฝาง พิจารณาดำเนิน การต่อผู้บุกรุกตามกฎหมายโดยเร่งด่วน 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงใหม่	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การก่อสร้างเตาเผาขยะ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.2 ต.แม่เหียะ อ.เมือง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 260 ครอบครัว เกรงจะผลกระทบด้านมลภาวะ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบ จึง ควรใช้การประชาสัมพันธ์ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ใช้การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจให้แก่ราษฎร 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงใหม่	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การก่อสร้างฝายบันปูเลย พร้อมคลอง ส่งน้ำและสะพานน้ำ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สนก.ร. จ. เชียงใหม่ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม. 9 ต. คอนป่า กิ่ง อ. แม่วาง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น - เกิดกรณีพิพาทระหว่างราษฎรที่ อยู่ต้นน้ำกับราษฎรที่อยู่ปลายน้ำ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 200 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง - ราษฎรที่อยู่ปลายน้ำเสนอให้ทำคลอง ส่งน้ำยาว 3,800 กม. เพื่อแก้ไขปัญา

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงใหม่	1. ชื่อโครงการ/แผนการ การจัดที่ดิน ม. สหกรณ์ห้วยมะนาว ตามพระราชดำริ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กิ่ง อ.แม่วาง 3. พื้นที่ดำเนินการ ต.ดอนเปา กิ่ง อ.แม่วาง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกเข้าพื้นที่โครงการและ อ้างว่าอยู่อาศัยมาก่อน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ - ราษฎร 950 ครอบครัว แปลงเกษตร 517 ราย (2,149 ไร่) ทุ่งเลี้ยงสัตว์ 87 ราย (347 ไร่) ที่อยู่อาศัย 313 ไร่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา - กรมที่ดินกำลังเสนอโครงการจัดนา ผลประโยชน์ของการส่งเสริมสหกรณ์ ตั้ง คกก. จัดที่ดินแห่งชาติ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงราย	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การก่อสร้างทางหลวงสายแม่จัน-ท่าตอน อ.แม่จัน 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.5-8 ม.11 ต.ป่าติง อ.แม่จัน 4. ระยะเวลาดำเนินการ กำลังดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -ราษฎรไม่ได้รับเงินค่าเวนคืนที่ดิน มีการผลักดันกับราษฎรหลายครั้ง 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ -ราษฎร 90 ครอบครัว (7 หมู่บ้าน) -พื้นที่เวนคืนทั้งหมด 200 แปลง ดำเนินการแล้ว 100 แปลง เหลือ ค้าง 100 แปลง (เสร็จภายใน 2 เดือน) 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว -ชุมนุมหน้าศาลากลาง จ. เชียงราย (19 ส.ค.36) -จะปิดกั้นถนนสายแม่จัน-ท่าตอน ใน 1 ก.ย.36 ทำการเจรจาไม่เป็นผล 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา -จังหวัดร่วมกับผู้แทนทางการราชัยแจ้ง เรื่องขอจัดสรรฯ เงินค่าทดแทนอยู่ ระหว่างการพิจารณาของกรมทาง หลวง (20 ส.ค.36) -ราษฎรพอใจรอคำตอบ -มอบ ผอ.บ.ประสานงานกับ จนท. โครงการฯ เพื่อแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงราย	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง ระยะที่ 3 อ. เชียงแสน 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมโยธาธิการ 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ ยังไม่ได้ดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรจะถูกรื้อถอนร้านค้าและบ้านเรือน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 31 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เชียงราย	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการปลูกป่า ม.6 ต. ไม้ยา อ. พญาเม็งราย 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรฯ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.6 ไม้ยา อ. พญาเม็งราย 4. ระยะเวลาดำเนินการ ยังไม่ได้ดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรจะขาดที่ดินทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 4 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ตาก	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน -โครงการจัดที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ศิริราษฎร์ (โครงการ จคพ.) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กองทัพบกที่ 3 3. พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ 29,155 ไร่ เขตต.พมพระ ด.ช่องแดง ต.วาลีย์ อ.พมพระ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 2535-2538 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -โครงการดังกล่าว เป็นโครงการ ที่ขยายผลมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ อำเภอพมพระ จ.ตาก (โครงการ พ.พ.พ.) เพื่อจัดสรรที่ทำกินและจัด สร้างที่อยู่อาศัยให้กับทหารผ่านศึก ชาวเขาที่อพยพมาจากเขตอนุรักษพันธุ์ สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ฯลฯ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ -ราษฎรที่อยู่อาศัยเดิมไม่พอใจที่ถูกเอา ที่ทำกินของตนไปจัดสรรให้กับชาวเขา 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว -จัดชุมนุมเรียกร้องขอความเป็นธรรม ที่บริเวณหน้าทำการอำเภอพมพระ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา -มีการจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุป 1. ให้โครงการฯ จัดสรรที่ดินตามเงื่อนไข 2. การจัดที่ดินทำกินในพื้นที่ปี 2537 จะต้อง มีตัวแทนราษฎร จนท.โครงการฯ จนท. อ.ก้านัน-ผอ. และสส.จ.ตาก ร่วมประชุม 3. ปี 2536 ให้เจ้าของเดิมทำกินไปก่อน แต่ไม่เกิน 20 ไร่ 5. ข้อเสนอของผู้ที่เกี่ยวข้อง -หน่วยปฏิบัติงานของโครงการฯ ขาด การประชาสัมพันธ์

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.นครสวรรค์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปรับปรุงห้วยชมสัมพันธ์ ด.ห้วยหอม อ.ตาคลี 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ รมช. จ.นครสวรรค์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ด.ห้วยหอม อ.ตาคลี 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 1,850 ครอบครัว (7,800 คน) 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. นครสวรรค์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการฝายน้ำล้นบ้านป่าตาล 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 3. พื้นที่ดำเนินการ ต.ลาดทิพรส อ.ตาคลี 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรที่อยู่อาศัยได้ฝายฯ จะประสบ ปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ซึ่งจะก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับราษฎรที่อาศัยน้ำ จากต้นน้ำ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.นครสวรรค์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการเชื่อมแม่วงค์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ ต.แม่เลย์ กิ่ง อ.แม่วงค์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ ยังไม่ได้ดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -การประชุม ครม.สัญจร เมื่อกลางปี 32 ที่ จ. เชียงใหม่ ได้อนุมัติให้มีการก่อสร้างเขื่อนฯ -กษ. ว่าจ้าง ม. เชียงใหม่ ทำการตรวจสอบผลกระทบต่อสภาวะสิ่งแวดล้อม 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เพชรบูรณ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการสร้างสนามบินพาณิชย์ของ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมการบินพาณิชย์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะ จำนวน 4220 ไร่ บ้านสวนป่า ม.4 ต.ลานป่า และ บ.ดงขวาง ม.11 ต.น้ำซุน (ซึ่งสงวนไว้ ตั้งแต่ปี 2474) 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีสื่อมวลชนออกข่าวว่า ที่ดินบริเวณดังกล่าวซึ่งไม่ต้องซื้อ หาก ให้ราษฎรเกรงว่าทางราชการจะไม่ จ่ายเงินชดเชยให้ จึงรวมตัวกันคัดค้าน และประท้วง ไม่ยอมให้มีการสำรวจ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 200 ครอบครัว ประมาณ 3,00 คน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 10 ต.ค.36 นายจรัส พัวช่วย รมช. คค.ประชุมราษฎรและได้ให้การยืนยัน ต่อราษฎรว่าทางราชการจะช่วยเงินค่า ชดเชยให้ตามสมควร โดยมีเงื่อนไขว่า จะจ่ายก่อนมีการสร้างสนามบิน ราษฎร พอใจ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง อ.หล่มสัก: การชุมนุมคัดค้านอาจยุติชั่วคราว เนื่องจากการประชุมใน 10 ต.ค.36 ยังมีราษฎรที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันอยู่บ้าง 6. อื่นๆ อ.หล่มสัก ดำเนินการติดตามสถานการณ์ ความเคลื่อนไหวและแจ้งให้จังหวัดทราบ เป็นระยะ พร้อมกับดำเนินการประชาสัมพันธ์ ให้ราษฎรทราบอย่างต่อเนื่อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.แพร่	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการแก่งเสือเต้น 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.สอง จ.แพร่ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น การคัดค้านการสร้างเขื่อน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 5 เม.ย. 36 มีแผนปลิวคัดค้านการ ก่อสร้างเขื่อนนอกเผยแพร่ในพื้นที่ อ.สอง ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีการพยายาม ปลุกระดมราษฎร ต.สะเอี่ยม อ.สอง ให้มีการชุมนุมคัดค้าน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.พะเยา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน -การออกเอกสารสิทธิที่ดินและการขอ ประทานบัตรเหมืองแร่ทองคำ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมที่ดิน กรมทรัพยากรธรณี 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -ราษฎรต้องการให้ทางราชการออก เอกสารสิทธิที่ดินและการประทานบัตร เหมืองแร่ถ่านหินในท้องที่ ต.สระ -หาราชการไม่สามารถออกเอกสาร สิทธิได้ขอให้บริษัทฯ ยกเลิกดำเนินการ ทำเหมืองแร่ในเขต ต.สระ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว -ราษฎรในพื้นที่ฯ เคลื่อนไหวเกี่ยวกับ การออกเอกสารสิทธิของกรมที่ดิน ว่า มีความบกพร่องดำเนินการไม่ทั่วถึง ทำ ให้ราษฎรเจ้าของที่เสียประโยชน์ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา -อ. เชียงม่วน ได้พยายามป้องกัน และแก้ไข 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง -ข้อสันนิษฐาน น่าจะเกิดจากความต้องการ การเอกสารสิทธิที่ดิน ซึ่งราษฎร ครอบครองอยู่เดิมใช้เป็นหลักฐานใน การเสนอขายที่ดินให้กับบริษัทเหมือง เชียงม่วน จำกัด ให้ได้ราคาสูงกว่าที่ เป็นอยู่ -รวมแสดงพลังในการต่อรองกับบริษัท เหมืองเชียงม่วน จำกัด (อ. เชียงม่วน) 6. อื่นๆ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.พะเยา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การคัดค้านถมกว้านพะเยา 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ -แนวทางทหาร จ.พะเยา -เทศบาลเมืองพะเยา 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -แนวทางการฯ ขอความร่วมมือเทศบาลเมืองฯนำดินจากการปรับสนามกีฬาหน้า ร.ร.เทศบาล ไปถมที่ดินที่อยู่ในความดูแลของแนวทางการฯมาตั้งแต่ พ.ศ. 2468 เพื่อพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะ โดยขยายถนนและสวนสมเด็จพระย่า 90 ให้มีเนื้อที่เพิ่มขึ้น 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว -กลุ่มอนุรักษ์กว้านพะเยาได้ออกแผ่นปลิวชักชวนให้ราษฎรคัดค้านการถมดินลงกว้านพะเยา โดยให้มีการขุดดินที่ถมลงกว้านพะเยาออกทั้งหมด (17 ส.ค.36) -แกนนำ นายนิคม บึงเมือง อาจารย์ ร.ร.พิณดประสาธน์ นายประนม สวัสดิ์ ประธานชมรม กำนัน ผู้นำบ้าน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา -จังหวัดเชิญประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสรุปผล:นายกฯเมืองพะเยา จะขุดดินที่ถมออกใน 27 ส.ค.36 ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการขุดดินจังหวัดจะดำเนินการกับผู้บุกรุกถมกว้านพะเยาทุกรายไป -ราษฎรพอใจ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.พะเยา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในเขต ปฏิรูปที่ดิน (โครงการสี่ประสาน) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. * 3. พื้นที่ดำเนินการ เขตปฏิรูปที่ดินป่าห้วยบง-ห้วยเคียน อ. เมือง จ.พะเยา 4. ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา 5. งบประมาณ - เกษตรกร 720 ทุนจากธนาคาร 14 ล้านบาท (2530)	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น - สปก. จ. พะเยา จัดสรรที่ดินให้ เกษตรกรเข้าทำกินในเขตปฏิรูปที่ดิน ป่าห้วยบง-ห้วยเคียน รายละ 10 ไร่ เพื่งปลูกมะม่วงฯ ตั้งแต่ปี 2530 โดย มีเงื่อนไขให้เกษตรกรทุกรายระหว่าง เข้าโครงการสี่ประสาน - โครงการฯ ประสบปัญหาภัยแล้ง มะม่วง ไม่ติดผล ฯลฯ ทำให้นักไม่มีเงินชำระหนี้ ราษฎรจำต้องรับภาระหนี้สิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ - กลุ่มเกษตรกรที่ร่วมโครงการ 720 คน (2530) ทุนจากธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด สาขาพะเยาจำนวน 14 ล้านบาท ต่อมาปี 2536 กลุ่มเกษตรกรบางราย ได้นำเงินมาชำระบางส่วนแต่ยังคงมี หนี้สินประมาณ 25 ล้านบาท ซึ่งไม่ สามารถนำเงินมาชำระได้ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว - กลุ่มเกษตรกรฯ ชุมชนที่ ร.ร. พะเยา พิทยาคม อ. เมือง จ. พะเยา ขอให้ รายงานถึง ร.ม.ช. กษ. ขอความช่วยเหลือ เพื่อปลดปล่อยหนี้สินเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการฯ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.แม่ฮ่องสอน	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการสร้างเขื่อนบ้านแม่เงา 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.1 ต.แม่สวด อ.สบเมย 4. ระยะเวลาดำเนินการ ยังไม่ได้ดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 9 พ.ย. 36 ราษฎร บ.แม่คะดาน ม.1 ต.สบเมย ประมาณ 300 คน ซึ่ง ได้รับผลกระทบต่อการสร้างเขื่อนฯ เดิน ทางไปที่ ที่ว่าการ อ.สบเมย เพื่อยื่น หนังสือคัดค้านการสร้างเขื่อนฯ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.แม่ฮ่องสอน	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการเขื่อนแม่ลาหลวง ต.สบเมย อ.สบเมย 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.7 ต.สบเมย 4. ระยะเวลาดำเนินการ ยังไม่ได้ดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรกลัวผลกระทบที่อาจจะ เกิดขึ้นจากการก่อสร้างเขื่อน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว -ราษฎร อ.สบเมย 300 คน ชุมนุม หน้าว่าการอำเภอเพื่อยื่นหนังสือ คัดค้านการสร้างเขื่อนผลิตกระแส ไฟฟ้าที่ บ.แม่ลาหลวง (27 ธ.ค.36) 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา -โครงการดังกล่าวอยู่ในขั้นตอนการ สำรวจ ยังไม่มีการอนุมัติให้สร้าง 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.อุดรดิตถ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การออกเอกสารสิทธิ์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวนยังไม่ สามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 105 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว -สมาชิกนิคมสร้างตนเองฯ ชุมนุม เพื่อปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไข ปัญหาเรื่องนี้/ เอกสารสิทธิ์ (15 ส.ค.36) -แกนนำ นายเกษม แปงกรिया ประธานกลุ่มชาวบ้าน นายทนก ลิ่มตระกูล สส. 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ชุมพร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการฟื้นฟูสภาพป่า ไร่บ่อ-สลุย 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สนง. ป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี 3. พื้นที่ดินเนินการ พื้นที่โครงการ 14,000 ไร่ ด. สลุย อ. ท่าแซะ 4. ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ. 2535-2539 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรซึ่งอาศัยทำกินอยู่ในพื้นที่ พากันยึดถือครอบครองพื้นที่เพื่อรอการปฏิรูปที่ดิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห จังหวัดนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการป้องกันรักษาและสัถลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีมติประกาศให้ราษฎรทราบว่างพื้นที่ดังกล่าวไม่อยู่ในหลักเกณฑ์การปฏิรูปที่ดิน หากมีราษฎรบุกรุกจะดำเนินการตามกฎหมาย

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ตรัง	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.6 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ได้รับการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ หาดเจ้าไหมทำให้ราษฎรได้รับความเดือด ร้อนเรื่องที่ดินอาศัยทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 43 ครัวเรือน 420 คน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว เมื่อ 25 พ.ย.36 ตัวแทนราษฎร 20 คน นำโดย นายอะหมาด แก้วทอง เข้าร้อง เรียนต่อจังหวัดตรัง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห จังหวัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อ แก้ไขปัญหที่อยู่อาศัย มีมติขอคืนพื้นที่ในเขต อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จำนวน 30 ไร่ ขณะนี้อยู่ระหว่างการประสานงานกับ กระทรวงเกษตรฯ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ตรัง	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำตรัง-ปะเหลียน (อ่างเก็บน้ำคลองนางน้อย) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ ชลประทานจังหวัดตรัง 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.3,9 ต.ละมอ กิ่งอ.นาโยง ม.6,9 ต.น้ำผุด อ.เมือง 4. ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ.2537-2539 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรเจ้าของที่ดินบางส่วนไม่ยินยอม ให้สำรวจโครงการ เรืองที่ดินทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 4 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ชุมนุมที่ศาลากลางจังหวัดเพื่อคัดค้าน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อชี้แจงราษฎรทราบถึงวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ที่ราษฎรจะได้รับจาก โครงการ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. นครศรีฯ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองกะทูน 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ ม. 1, 2, 6, 7, 8 ต. กะทูน อ. พิปูนและ ม. 5 ต. ห้วยปรึก อ. ฉวาง 4. ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ. 2532 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรต้องการให้จ่ายเงินค่าชดเชย โดยเร็วเนื่องจากราษฎรบางส่วนในพื้นที่ ก่อสร้างต่อเติมอาคารเพื่อหวังจะได้รับ เงินทดแทน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 150 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา กรมชลประทานระงับการจ่ายเงิน และจังหวัดได้สำรวจประเมินราคาอาคาร บ้านเรือนใหม่ รวมทั้งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนข้อเท็จจริง 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.นครราชสีมา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สร้างประตูละบายน้ำปากพนัง/ชาวบ้านเรียกเขื่อนปากพนัง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ 1,500 ไร่ บ้านบางปี่ ม.2 ต.หูล่อง อ.ปากพนัง 4. ระยะเวลาดำเนินการ ดำเนินการก่อสร้างปี 2536 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรเกรงจะเกิดปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ ปัญหาเช่น การอพยพจากบริเวณน้ำท่วมขัง การเกิดตะกอนบริเวณปากน้ำเรือประมงเข้า-ออกไม่ได้ และทำให้น้ำเน่าเสีย 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ - กลุ่มราษฎรที่ต้องอพยพออกนอกพื้นที่น้ำท่วมขัง - กลุ่มชาวประมงในแม่น้ำ - กลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำ ประมาณ 500 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ราษฎรประมาณ 20 คน นำข้อเสนอเกี่ยวกับการสร้างประตูละบายน้ำพร้อมรายชื่อราษฎรจำนวน 2,874 ราย ยื่นต่อผวจ. เรียกร้องให้ย้ายการสร้างประตูละบายน้ำไปสร้างที่บ้านท้ายทะเล ต.การะเกด อ.เขยวใหญ่ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง จังหวัดจะเชิญหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาประชุมเพื่อวางแผนดำเนินการ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.นครราชสีมา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ ทบวงมหาวิทยาลัย 3. พื้นที่ดำเนินการ ที่สาธารณประโยชน์ 13,386 ไร่ ด.โพธิ์ทอง ไทยบุรี และห้วยตะพาน อ.ท่าศาลา 4. ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ. 2534-2538 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบางส่วนไม่ยอมแจ้งสำรวจ ทรัพย์สินและไม่ยอมอพยพออกนอกพื้นที่ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 500 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหาดำเนินการสำรวจผลอาสินเพื่อจ่าย ค่าชดเชยและกันพื้นที่จำนวน 3,600 ไร่ จัดเป็นที่อยู่อาศัย 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. นครศรีฯ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการการสร้างสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ นครศรีธรรมราช 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 3. พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ 4,659 ไร่ ที่ดินทุ่งสงวนเลี้ยงสัตว์ "ทุ่งไหล่ม" ม. 2, 4, 7 ต. ควนชุม อ. ร่อนพิบูลย์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ. 2534-2537 5. งบประมาณ 23,980,000 บาท	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น กลุ่มราษฎรที่อาศัยทำกินในพื้นที่ โครงการคัดค้านการก่อสร้าง เนื่องจาก จากเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 150 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ชุมนุมคัดค้านที่จังหวัดและเดินทาง มาชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาล ระหว่าง 26 ก.ค.36-18 ก.ย.36 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ดำเนินการเจรจากับกลุ่มผู้ชุมนุม ได้ข้อ ยุติคือกรมปศุสัตว์ให้เงินสงเคราะห์ไร่ละ 6,500 บาท แก่ผู้ถูกทางราชการใช้ที่ 1,800 ไร่ อยู่ทำกินในที่เดิม ขณะนี้อยู่ ระหว่างการดำเนินการของคณะกรรมการ พิจารณาข้อเรียกร้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.พัทลุง	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการสร้างสถานีประมง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมประมง 3. พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ 200 ไร่ ม.9 ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกพื้นที่ที่จะใช้ก่อสร้างสถานี 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 50 ครัวเรือน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา อยู่ระหว่างการพิจารณาของนักวิชาการ การว่าควรจะใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ตั้ง โครงการหรือไม่

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ภูเก็ต	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ป่าสงวนแห่งชาติป่าเลน คลองท่าเรือ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ม.8 บ้านบางลา ต.ป่าคลอก อ.ถลาง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ต้องการให้ตรวจสอบการออกหลักฐาน ส.ค.1 ของจนท. ว่าครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเลน คลองท่าเรือหรือไม่ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎร 300 คน ร้องเรียนต่อ รมช. กษ. (นายสุเทพ เทือกสุบรรณ/จ.ภูเก็ต) เมื่อ 28 พ.ย. 36 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ยะลา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำสายบุรี ตอนล่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สร้างเขื่อนทด น้ำ) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ 7,800 ไร่ อ.บาเจาะ อ.ยี่งอ จ.นราธิวาส อ.กะพ้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี อ.รามัน จ.ยะลา	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น คัดค้านการสร้างเขื่อนทดน้ำ อ้างว่า มีผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา เกิดความ เปลี่ยนแปลงด้านสังคม-วัฒนธรรมและอาจ เกิดการรุกรานของน้ำเค็ม 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว กลุ่มมส. ม. สงขลา นครินทร์ นศ. วิทยา ลัยครูยะลา ผู้นำศาสนา และผู้นำท้องถิ่น 800 คน ชุมนุมประท้วงหน้าศาลากลาง จังหวัดยะลา เมื่อ 5-7 ม.ค.36 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา ทางราชการเจรจากับกลุ่มผู้ชุมนุม ได้ข้อยุติแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาผล กระทบ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สงขลา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการส่งเสริมปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กพอ. 3. พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ 500 ไร่ ม.1 บ้านทุ่งไพล ด.เขาแดง อ.สะปาย้อย 4. ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ.-ต.ศ.36 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎร 2-3 ครัวเรือน ซึ่งอยู่ ในพื้นที่คัดค้านการดำเนินการตามโครง การ เนื่องจากต้องการกรรมสิทธิ์ที่ดิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 132 ครัวเรือน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ชักชวนราษฎรต่างพื้นที่เป็นมวลชน คัดค้าน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สงขลา	1.ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคพันธุ์ดี 2.หน่วยงานเจ้าของโครงการ กพอ. 3.พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ 300 ไร่ ม.3,9 ต.ทุ่งหวัง อ.เมืองสงขลา 4.ระยะเวลาดำเนินการ ก.ย.35-ก.ค.36 5.งบประมาณ	1.สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นที่ดินที่มีการนิพิพาท 30 ไร่ ระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงโคกับราษฎรผู้บุกรุก 7 ราย 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 150 ครัวเรือน 3.พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรผู้บุกรุก 7 ราย ไม่ยอมออก จากพื้นที่และขัดขวางการดำเนินการตาม โครงการ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห มีการดำเนินคดีกับผู้บุกรุก โดยจับได้ แล้ว 3 ราย อีก 4 ราย อยู่ระหว่าง ติดตามตัว 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สงขลา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ปัญหาพิพาทเรื่องที่ดิน 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ จ.สงขลา สำนักงานที่ดินจังหวัดสงขลา 3. พื้นที่ดำเนินการ กิ่ง อ.คลองหอยโข่ง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรในพื้นที่ ม.7 ต.คลองหลา กิ่ง อ.คลองหอยโข่ง ร้องขอความเป็น ธรรม กรณีพิพาทเรื่องที่ดินกับบริษัทเก้ สุมาการเกษตรและอุตสาหกรรม 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร ม.7 ต.คลองหลา กิ่งอ. คลองหอยโข่ง จ.สงขลา เป็นพื้นที่ 3,016 ไร่ 2 งาน 12 ตาราง วามี หลักฐานเป็น นส.3 จำนวน 31 แปลง 3. เหตุการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร้องเรียนต่อทางราชการว่า ทาง ราชการได้ออก นส.3 ทั้ง 31 แปลง ดังกล่าวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา จ.สงขลา แต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งคณะกรรมการฯ มีความเห็นว่า นส.3 ทั้ง 31 แปลง ออกไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และจะ ต้องดำเนินการเพิกถอน 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง อยู่ระหว่างการเสนอเรื่องให้ผู้ว่า ราชการจังหวัดสงขลาพิจารณา

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สตูล	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา (อุทยานบ้านเกาะบูโหลน) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ บ้านเกาะบูโหลน ม.3 ต.ปากน้ำ อ.ละงู 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรไม่มีที่อาศัยทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร้องเรียนต่อ สส.จ.สตูล เมื่อ 17 ม.ค.37 ขอให้ยกเลิกเขตอุทยาน บ้านเกาะบูโหลน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา สส.ปลัดอำเภอ พร้อมเจ้าหน้าที่ เกี่ยวข้องเดินทางไปพบราษฎรที่หมู่บ้าน และรับเรื่องไปพิจารณาดำเนินการ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กาฬสินธุ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปลูกยางพาราเพื่อกระจายรายได้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ เกษตรอำเภอกุฉินารายณ์ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.กุฉินารายณ์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มพ.ศ.2533 สิ้นสุด พ.ศ.2539 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราคายางแผ่นตกต่ำ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 557 ครอบครัว พื้นที่ ปลูกประมาณ 5,340 ไร่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห 1. จัดให้มีตลาดกลาง 2. จัดตลาดนัดเป็นครั้งคราว 3. จัดตั้งกลุ่มผู้ผลิต 4. จัดเกรดยางพารา

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กาฬสินธุ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมปลูกมันสำปะหลัง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ เกษตรอำเภอภูผามาศ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.ภูผามาศ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราคามันตกต่ำไม่คุ้มการลงทุน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 7,424 ครอบครัว พื้นที่ปลูก 33,547 ไร่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมนุมเรียกร้องให้ทางราชการช่วยเหลือ โดยมีสมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำการชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. กาฬสินธุ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (อีสานเขียว) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ธกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ทุกอำเภอ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ยกเว้น อ. กุฉินารายณ์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ 2537-2541 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ว่าไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ทำให้ เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้แก่ ธกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรผู้เข้าร่วมโครงการ 500 ครอบครัว 3. ผลดีการณที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือชุมนุมเรียกร้อง ให้ทางราชการช่วยเหลือ โดยมีสมัชชา เกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำ การชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือแก้ไขปัญา ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อ ร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของ เกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมตัวแทน จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.กาฬสินธุ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรประมง ในเขื่อน ลำปาว 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ ประมงจังหวัดกาฬสินธุ์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ในพื้นที่รอบเขื่อนลำปาวของจ.กาฬสินธุ์ 7 อำเภอ จ.อุดรธานี 2 อำเภอ 4. ระยะเวลาดำเนินการ ตุลาคม 2536 ถึงกันยายน 2537 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรอาจได้รับความเดือดร้อนจาก การที่ทางราชการเคร่งครัดการทำประมง ให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งการเสีย ภาษีอากร 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรในพื้นที่โครงการ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห 1. ใช้การประชาสัมพันธ์ 2. ฝึกอบรมอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรประมง 3. แนะนำการใช้เครื่องมือประมงให้ แก่ราษฎร 4. แนะนำส่งเสริมการเลี้ยงปลา

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. กาฬสินธุ์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การดำเนินงานเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะ ที่ถูกถอนสภาพ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ อำเภอสมเด็จ 3. พื้นที่ดำเนินการ อำเภอสมเด็จ 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มปี 2537 เป็นต้นไป 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ ต่อมาทางราชการได้ประกาศถอนสภาพ เพื่อสร้างสถานที่ราชการ จึงต้องอพยพ ราษฎรออก 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรประมาณ 956 ครอบครัว 6 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ราษฎรมีการชุมนุมประท้วง 1 ครั้ง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห กำหนดพื้นที่ในการดำเนินการของ ส่วนราชการในนั้นนอน 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ขอนแก่น	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ ด.ท่านางแหว ด.บ้านเหลียง อ.เวียงน้อย 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ ทำให้ เกิดความไม่มั่นใจในการดำรงชีพ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 114 ครอบครัวใน 5 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ขอนแก่น	1. ชื่อโครงการ/แผนงานโครงการ คจก. 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ ป่าสงวนเสื่อมโทรม ปาดงลาน - อ.สีชมพู 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เจ้าของที่ดินเดิมไม่พอใจและไม่ยินยอมให้ราษฎรที่ได้รับการจัดที่ดินเข้าทำกิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 3,151 ครอบครัว ใน 62 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ชอนแก่น	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การพัฒนาป่าดงลาน 1-2-3 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ บริเวณป่าสงวนแห่งชาติ ปาดงลาน 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มต้นปี 2535 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ และที่ดิน บางแปลงมีผู้ครอบครองทำกินอยู่แล้ว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 1,500 ครอบครัว ใน 20 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว การชุมนุมคัดค้าน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ชอนแก่น	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ด. น้ำพอง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กระทรวงอุตสาหกรรม 3. พื้นที่ดำเนินการ ด. น้ำพอง อ. น้ำพอง 4. ระยะเวลาดำเนินการ ยังไม่เริ่มโครงการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น พื้นที่โครงการที่ราษฎรบุกรุกเข้าทำ ประโยชน์เป็นเวลานานแล้ว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 140 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว หากมีการใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นที่ ตั้งนิคมฯ เกิดขึ้นจริง อาจก่อให้เกิดผลกระทบ กับราษฎรจึงจะนำมาสู่การชุมนุมคัดค้าน ได้ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ชัยภูมิ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน อ่างเก็บน้ำโป่งขุนเพชร 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ บ. กระจาน ม. 4 ต. โคกสะอาด อ. เหนອງบัวระเหว และอ. เทพสถิตย์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น น้ำท่วมที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของ ราษฎร การคมนาคมถูกตัดขาด 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรรอบอ่างเก็บน้ำ จำนวน 76 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ราษฎรต่อการจ่ายค่าชดเชยใน การอพยพออกจากพื้นที่โครงการ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้ ราษฎรเข้าใจ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง การจ่ายค่าชดเชยให้แก่ราษฎรอย่าง ยุติธรรมและกำหนดวันเวลาที่แน่นอน

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ชัยภูมิ	1. ชื่อโครงการ/ แผนงาน การแก้ไขปัญหาล้างโครงการ คจก. อ.หนองบัวระเหว 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ -จังหวัดชัยภูมิ -กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.หนองบัวระเหว 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติไทรทองและทางราชการต้องการให้อพยพออกจากเขตอุทยาน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 450 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ชัยภูมิ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การจัดทำทำกินให้ราษฎร บ. โหล่น และ บ. นายายฮี ด. นางแดด อ. หนองบัวแดง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ -จ. ชัยภูมิ -กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ บ. โหล่น และบ. นายายฮี ด. นางแดด อ. หนองบัวแดง 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มมิถุนายน 2536 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรต้องการที่ทำกินเพิ่มเติมจาก ที่ได้รับจัดสรร 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 88 ครอบครัว ใน 2 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนชุมนุม เรียกร้องต่อทางราชการ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห อยู่ระหว่างการพิจารณาแก้ไขของจังหวัด 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ชัยภูมิ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ(อีสานเขียว) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ชกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ ทุกอำเภอ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ว่าไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้แก่ ชกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรผู้เข้าร่วมโครงการ 8 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือชุมนุมเรียกร้องให้ทางราชการช่วยเหลือ โดยมีสมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำการชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมตัวแทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ชัยภูมิ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการอ่างเก็บน้ำลำสะพุง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน สำนักงานชลประทานที่ 6 3. พื้นที่ดำเนินการ ด.หนองแวง อ.หนองบัวแดง 4. ระยะเวลาดำเนินการ ใช้ระยะเวลาก่อสร้าง 4 ปี (เป็น โครงการสนองพระราชดำริของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2536)	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและ อุปโภคบริโภค 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรในพื้นที่ ด.หนองแวง และด.หนอง บัวแดง 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรรวมตัวกันชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาล สร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห กรมชลประทานได้ดำเนินการสำรวจ ออกแบบก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำสะพุงไว้แล้ว อยู่ระหว่างการพิจารณารายละเอียดและงบ งบประมาณสนับสนุน

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.นครพนม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการชลประทานลุ่มน้ำท่าตอนล่าง อ.ธาตุพนม อ.นาแก และอ.เรณูนคร 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ -อ.ธาตุพนม -อ.นาแก -อ.เรณูนคร 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โครงการยังไม่เริ่มดำเนินการ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ยังไม่มีมีการเคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา จังหวัดนครพนม ได้จัดประชุมราษฎรที่ คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากโครงการ แล้ว ซึ่งราษฎรยอมรับโครงการ แต่ห่วง ปัญหาการจ่ายเงินชดเชยที่ดินและค่ารื้อถอน

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.นครพนม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ(อีสาน เขียว) อ.เมือง และ อ.เรณูนคร 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ชกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ. เมืองนครพนม อ. เรณูนคร 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น วัวไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ เกษตรกร ไม่สามารถชำระหนี้แก่ ชกส. 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ร่วมกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ในจังหวัดอื่นชุมนุมเรียกร้องขอความช่วยเหลือ จากรัฐบาล 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมกัน แก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกรกับ กระทรวงเกษตรฯ เมื่อวันที่ 14 ก.พ.37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. นครพนม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปฏิรูปที่ดินที่รกร้างว่างเปล่า ด.สามนง อ.ศรีสงคราม 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ ด.สามนง อ.ศรีสงคราม 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรมีความเห็นขัดแย้งในการแบ่งที่ดินจากการปฏิรูป 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 20 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรชุมนุมคัดค้านและต่อต้าน 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 1. กั้นพื้นที่ ที่บุกรุกแล้วและราษฎรบางรายอ้างว่ามี นส.2 ออกไปจากโครงการให้ราษฎรเข้าทำกินในรูปเดิมต่อไป โดย สปก. นครพนมจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง 2. แบ่งพื้นที่ ที่ยังไม่บุกรุกออกเป็นแปลงละ 10 ไร่ และจัดราษฎรเข้าทำกินให้ครบ

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. นครราชสีมา	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการเชื่อมลุ่มลบน/อ่างเก็บน้ำ ลำแซะ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ ต. จรเข้หิน อ. ครบุรี ต. โคกกระจ่าย อ. ครบุรี 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น 1. ปัญหาการจ่ายเงินค่าชดเชย ค่ารั้ว ถนนและค่าที่ดิน 2. ผู้ไม่อยู่ในเงื่อนไขการจ่ายเงินกำลัง รอการช่วยเหลือ 3. ดอรงให้จ่ายค่าชดเชยให้แก่ราษฎรที่ ไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะได้รับการชดเชย 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรบริเวณพื้นที่โครงการ และบริเวณ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ชุมนุมเรียกร้องร่วมกับกลุ่มเกษตรกร รายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วม กันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตร กรและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อ วันที่ 14 ก.พ. 37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.บุรีรัมย์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น - ราคาผลผลิตตกต่ำ - เกษตรกรมีหนี้สิน - การปรับปรุงการผลิตทำให้ต้องเพิ่มต้นทุน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ เกษตรกรจำนวน 835 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับเกษตรกรในจังหวัดอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการชุมนุมเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยมีสมาชิเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำการชุมนุม 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และธกส. เจริญรับข้อเรียกร้อง และได้กำหนดมาตรการช่วยเหลือแล้ว

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.บุรีรัมย์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ปัญหาการบุกรุกที่ดินบริเวณเขาปลวก ด.หนองแวง อ.ละหานทราย 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกที่ดินบริเวณเขาปลวกแดง ด.หนองแวง อ.ละหานทราย จำนวน 60 ครอบครัว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรผู้บุกรุกพื้นที่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ราษฎรชุมนุมประท้วง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห จัดที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรที่ยังไม่มีที่ดิน ทำกิน 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง จังหวัดบุรีรัมย์ เสนอให้จัดที่ดินทำกิน ให้ราษฎรผู้บุกรุก

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.บุรีรัมย์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปฏิรูปที่ดินเขตป่าสงวนแห่งชาติ ดงใหญ่ อ.ปะคำ และกิ่ง อ.โนนดินแดง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.ปะคำ กิ่ง อ.โนนดินแดง 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรที่ได้รับจัดสรรที่ดินไม่สามารถ เข้าไปอยู่ทำกินได้เพราะผู้ครอบครองเดิม (พคค.) ไม่ยินยอม ทำให้ราษฎรบางส่วน บุกรุกเข้าไปในเขตป่าสงวนฯ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรผู้บุกรุกพื้นที่ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว การชุมนุมประท้วง เมื่อเจ้าหน้าที่ จับกุมผู้กระทำความผิด 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห 1. การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงแก่ราษฎร อย่างต่อเนื่อง 2. ผลักดันกลุ่มราษฎรผู้บุกรุกออกจากป่าให้ จงได้ 3. ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.บุรีรัมย์	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ปัญหาการบุกรุกที่ดินด้านกักสัตว์ อ.ปะคำ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ อ.ปะคำ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.ปะคำ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยทำกินในที่ ดินด้านกักสัตว์ อ.ปะคำ จำนวน 300 ครอบ ครัว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรผู้บุกรุก จำนวน 300 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา รัฐยอมจ่ายค่าชดเชยให้ผู้ครอบครอง ที่ดิน 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง จังหวัดบุรีรัมย์ เสนอให้จ่ายชดเชยที่ดิน แก่ผู้บุกรุก

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.มหาสารคาม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ อ.วาปีปทุม 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ชกส. - เกษตร อ.วาปีปทุม 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.วาปีปทุม 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรไม่สามารถ ชำระหนี้ ชกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 28 ครอบครัว ใน 9 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมนุมเรียกร้อง โดยมี สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน เป็น การนำชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมกัน แก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนเกษตรกรกับ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.มหาสารคาม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การพัฒนาลุ่มน้ำเสียวใหญ่ อ.วาปีปทุม 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ -กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ -อ.วาปีปทุม 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่ม 2533 สิ้นสุด 2537	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น -ราษฎรเห็นว่าโครงการมีการทุจริตเรื่อง การจ้างงาน -ขาดการประชาสัมพันธ์จากทางราชการ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 3,500 ครอบครัว ใน 32 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.มหาสารคาม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (อีสานเขียว) อ.บรบือ อ.โกสุมพิสัย และ อ.เชียงยืน 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ชกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.บรบือ อ.โกสุมพิสัย อ.เชียงยืน 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น วัวไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ทำให้ เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้แก่ ชกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร อ.บรบือ 40 ราย ราษฎร อ.โกสุมพิสัย 30 ราย ราษฎร อ.เชียงยืน 30 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือชุมนุมเรียกร้องให้ทางราชการช่วยเหลือ โดยมีสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำการชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมกัน แก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ พร้อมตัวแทนจากส่วนราชการที่ เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.มหาสารคาม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ธกส. 3. พื้นที่ดำเนินการ ทุกอำเภอในจ.มหาสารคาม ยกเว้น อ.พยัคฆภูมิพิสัย และอ.แกดำ 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้แก่ ธกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,759 ครอบครัว ไร่ 131 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมนุมเรียกร้อง โดยมี สมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน เป็น แกนนำชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อ ร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนเกษตรกร กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.มหาสารคาม	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลัง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ เกษตรจังหวัดมหาสารคาม 3. พื้นที่ดำเนินการ ทุกอำเภอในจ.มหาสารคาม ยกเว้น อ.พยัคฆภูมิพิสัย 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรที่เข้าโครงการ จำนวน 3,167 ครอบครัว ใน 829 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือชุมนุมเรียกร้องให้ทาง ราชการช่วยเหลือ โดยมีสมัชชาเกษตรกร รายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำการชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วม กันแก้ปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกระทรวง เกษตรฯ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.มุกดาหาร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (อีสานเขียว) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ธกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.นิคมคำสร้อย 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ว่าไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ทำให้ เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ ธกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 48 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมนุมเรียกร้อง ให้ทางราชการช่วยเหลือ โดยมีสมาชิก จากเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกน นำในการชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลง เพื่อร่วม กันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกร กับกระทรวงเกษตรฯ เมื่อวันที่ 14 ก.พ.37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ยโสธร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการปฏิรูปที่ดินปาดงบังอี่ดงปอ อ.กุดชุม จ.ยโสธร (โครงการ คจก. เดิม) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - สปก. - กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ - บ. โนนประกาย - อ.กุดชุม 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรเรียกร้องขอเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรบ้านโนนประกาย ม.5 ต.หนองแวน อ.กุดชุม 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรชุมนุมเรียกร้องคัดค้านโครงการโดยมีกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นร่วมด้วย 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา การออกเอกสารสิทธิ์ให้กับราษฎรที่ครอบครองในเขตป่าสงวนฯ จะดำเนินการในรูปการปฏิรูปที่ดิน

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ร้อยเอ็ด	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (อิสานเขียว) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ชกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ. วัชรบุรี อ. โพธิ์ชัย 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น วัวไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ราคาโค เนื้อตกต่ำทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระ หนี้แก่ ชกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 100 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ร่วมกับเกษตรกรรายย่อยภาคอิสาน ชุมนุมประท้วง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามบันทึกข้อตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เมื่อวันที่ 14 ก.พ.37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ร้อยเอ็ด	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ ชกส. 3. พื้นที่ดำเนินการ อ. จตุรพักตรพิมาน อ. หนองพอก อ. ชวีชัยบุรี 4. ระยะเวลาดำเนินการ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น 1. เกษตรกรมีหนี้สิน 2. ราคาผลผลิตตกต่ำ 3. การปรับปรุงผลผลิตต้องเพิ่มต้นทุน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการ 310 ครอบครัว 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ชุมนุมร้องเรียนร่วมกับกลุ่มเกษตรกร รายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามบันทึกข้อตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เกษตรกรรายย่อย เมื่อวันที่ 14 ก.พ.37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เลย	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (อีสาน เขียว) อ. ภูเรือ และ อ. ด่านซ้าย 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ธกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ - อ. ภูเรือ - อ. ด่านซ้าย 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่ม 2534	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ว่าไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ทำให้เกษตรกร ไม่สามารถชำระหนี้แก่ ธกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ กลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ 1. อ. ภูเรือ จำนวน 80 ราย 2. อ. ด่านซ้าย จำนวน 20 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว เกษตรกรชุมนุมเรียกร้องขอคืนโค แก่โครงการจำนวน 63 ราย โดย ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาค อีสานชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อ ร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของ เกษตรกรกับกระทรวงเกษตรฯ เมื่อวันที่ 14 ก.พ. 37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. เลย	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การก่อสร้างหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ลย.14 (ผาขาว) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ บ้านห้วยไคร้ ต. โนนพองแดง กิ่ง อ. ผาขาว 4. ระยะเวลาดำเนินการ ปี 2536 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรที่บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วย ส้ม-ป่าภูผาแดง ไม่ยินยอมให้สร้างที่ ทำการและเรียกร้องให้ออกเอกสารสิทธิ์ สปก.40-1 ในทันใด 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ กลุ่มราษฎรผู้บุกรุกป่า จำนวน 400 คน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว เรียกร้องให้ทางราชการออกเอกสาร สิทธิ์ สปก. 40-1 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห อยู่ระหว่างการพิจารณามาตรการแก้ไข ปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง 1. ให้ จนท. ที่เกี่ยวข้องร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรทราบ 2. รณรงค์สร้างความคิดอาชีพการปลูกป่า ในพื้นที่และสร้างจิตสำนึกให้รักและ หวงแหนป่า 3. จนท. เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านป่าไม้ ขณะนี้ไม่มีเพียงพอกับปริมาณงาน 4. หากทำการก่อสร้างหน่วยป้องกันรักษา ป่า ณ บริเวณดังกล่าวไม่ได้ ให้พิจารณา พื้นที่ที่ไม่มีปัญหา

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.เลย	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การรังวัดแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูหลวง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง กิ่ง อ.ภูหลวง จ.เลย 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรในพื้นที่ไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่ เข้าดำเนินการรังวัดแนวเขต เนื่องจาก อ้างว่าเข้าไปเกะกิ่นนานแล้ว 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 23 ราย 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว ราษฎรขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้า หน้าที่รังวัดแนวเขต และข่มขู่เจ้าหน้าที่ 4. การดำเนินการหรือการแก้ไข้ปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.ศรีสะเกษ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการชลประทานห้วยด็กชู 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ กิ่ง อ.ภูสิงห์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่ม 2533 เป็นต้นไป 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น นายทุนหลอกซื้อที่ดินจากราษฎรใน ราคาที่ต่ำกว่าค่าทดแทนที่จะได้รับ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 200 ครอบครัว ใน 6 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ศรีสะเกษ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการชลประทานห้วยสำราญ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมชลประทาน 3. พื้นที่ดำเนินการ กิ่ง อ. ภูสิงห์ 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่ม ปี 2522 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น นายทุนกว้านซื้อที่ดินจากราษฎร 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรจำนวน 130 ครอบครัว 3. พฤติกรรมที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. ศรีสะเกษ	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การรังวัดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.อุทุมพรพิสัย 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น - ราษฎรทำกินมานานกว่า 50 ปี - มีเอกสารสิทธิ์ นส.1 2 3 - มีการยกเว้นบางพื้นที่อย่างไม่เป็นธรรม - ไม่มีการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานราชการ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สกลนคร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การปรับปรุงแนวเขตและผนวกพื้นที่เข้า เป็นอุทยานแห่งชาติห้วยหวด 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ บ.จันทร์เพ็ญ อ.เต่างอย 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่ม 1 ต.ค.2536 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น มีการผนวกพื้นที่หากินของราษฎรที่ ใบอนุญาต สทก.หมดอายุเข้าไป เป็นพื้นที่อุทยาน 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 89 ครอบครัว 3 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ชุมนุมเรียกร้องขอเอกสารสิทธิ์ที่ทำ กินโดยถูกต้องตามกฎหมาย 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญา 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง เสนอให้จัดที่ทำกินใหม่หรือปรับปรุง พื้นที่เป็นที่ปลูกป่าของอุทยาน

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สกลนคร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การสร้างอ่างเก็บน้ำตามโครงการ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ อ. โคกสีสุพรรณ 3. พื้นที่ดำเนินการ บ. โพนค้อ ม.1 ต.เหล่าโพนค้อ อ. โคกสีสุพรรณ 4. ระยะเวลาดำเนินการ สิ้นสุด 2537 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น - ราษฎรต้องการให้ทางการหาที่ทำกินให้ใหม่ - ที่ทำกินใหม่เกิดความขัดแย้งกับผู้ครอบครองเดิม 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 89 ครอบครัว ใน 3 หมู่บ้าน คือ บ. โพนค้อ บ. โพนทอง บ. ห้วยยาง 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหานี้ สปก. เข้าดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินให้แก่ผู้นิยมก่อน 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ. สกลนคร	1. ชื่อโครงการ/แผนการ การอนุญาตโรงงานประกอบกิจการ ทำเกลือสินเธาว์ 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ อุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร 3. พื้นที่ดำเนินการ อ. บ้างม่าง อ. วานรนิวาส 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น การปล่อยน้ำเค็มจากโรงงานและ การยุบตัวของพื้นดิน เนื่องจากการ สูบน้ำเค็มประกอบกิจการ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร ใน 11 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ให้ผู้ที่ต้องการขออนุญาตประกอบ กิจการโรงงานทำเกลือสินเธาว์ ที่ตั้งที่เหมาะสมแล้วขออนุญาตให้ ถูกต้องเพื่อจะได้ปฏิบัติตามถูกต้อง ตามเงื่อนไขที่ระบุในใบอนุญาตเพื่อ ป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.สกลนคร	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (อีสานเขียว) 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ - ชกส. - กรมปศุสัตว์ 3. พื้นที่ดำเนินการ -อ. เมืองสกลนคร -อ. พรรณานิคม -อ. โคกศรีสุพรรณ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น วัวไม่สามารถขยายพันธุ์ ทำให้ เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้แก่ ชกส. ได้ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรผู้เข้าร่วมโครงการใน 31 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือชุมนุมเรียกร้อง ให้ทางราชการช่วยเหลือโดยมีสมาชิก เกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นแกนนำ ในการชุมนุมเรียกร้อง 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วม กันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนของเกษตรกร กับระหว่างเกษตรกรเมื่อวันที่ 14 ก.พ.37

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.หนองบัวลำภู	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน ปฏิรูปที่ดินที่ คจก.ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแก่งลออและป่านากลาง 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ สปก. 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.นากลาง เนื้อที่ 31,468 ไร่ 4. ระยะเวลาดำเนินการ 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรส่วนที่ต้องอพยพจากพื้นที่ อนุรักษ์ของกรมป่าไม้ ไม่มีพื้นที่ รองรับ 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร 962 ครอบครัว ใน 5 ตำบล 27 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว มีการชุมนุมเรียกร้องจากราษฎร เมื่อเมษายน 2536 ขณะที่ยังเป็น จ.อุดรธานี 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พิจารณาอนุมัติเงินจัดซื้อที่ดินและ ปฏิรูปที่ดินให้แก่ราษฎรในพื้นที่ 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.อุดรธานี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน การสอบแนวเขตพื้นที่ป่าสงวนฯ ป่าหมากหญ้า 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมป่าไม้ 3. พื้นที่ดำเนินการ 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มปีงบประมาณ 2537 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรร้องขอความเป็นธรรมในการ ปักหลักเขตป่าและมีการล่าที่หากิน ของราษฎร 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎร จำนวน 838 ครอบครัว ใน 5 หมู่บ้าน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลง เพื่อ ร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทน เกษตรกรกับกระทรวงเกษตร เมื่อวันที่ 14 ก.พ.37 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.อุดรธานี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการก่อสร้างฝายกุ่มกวางปี 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ 3. พื้นที่ดำเนินการ ต.เวียงคำ อ.กุ่มกวางปี 4. ระยะเวลาดำเนินการ สิ้นสุด มีนาคม 2537 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น การจ่ายเงินเวนคืนที่ดินล่าช้า 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรที่ถูกเวนคืนที่ดิน 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/เคลื่อนไหว 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญห อำเภอได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญห ไว้แล้ว 5. ข้อเสนอของผู้เกี่ยวข้อง

จังหวัด	ประเภทโครงการ	สภาพปัญหา
จ.อุบลราชธานี	1. ชื่อโครงการ/แผนงาน โครงการเชื่อมปากมูล 2. หน่วยงานเจ้าของโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 3. พื้นที่ดำเนินการ อ.โขงเจียม บริเวณบ้านหัวเหว 4. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่ม พ.ศ. 2533 เสร็จ พ.ศ. 2537 5. งบประมาณ	1. สภาพปัญหา/ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ราษฎรที่ไม่อยู่ในเงื่อนไขที่ได้รับค่า ชดเชยรอรับเงินชดเชยจากรัฐบาล 2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ ราษฎรบริเวณพื้นที่โครงการ 3. พฤติการณ์ที่คัดค้าน/ เคลื่อนไหว ชุมนุมคัดค้านและยื่นข้อเรียกร้อง ต่อรัฐบาล 4. การดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหา - แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไข ปัญหาผลกระทบจากโครงการของ รัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - คณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือ ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครง การโรงไฟฟ้าพลังน้ำเชื่อมปากมูล

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการพัฒนาชุมชน, หมู่บ้านชนบทไทยปี 2533, หจก. เพิ่มเสริมกิจ, กรุงเทพฯ

กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530

กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, ไทยวัฒนาพานิช, 2516

คณะพัฒนาสังคม การวางรังค์หาเสียงเลือกตั้ง: แนวคิดทฤษฎีและปฏิบัติการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์, 2536

ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530

ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รัฐกับสังคม: โครงสร้างรัฐไทยในทศวรรษสยาม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533

ชาติชาย เป็นบำรุงและธารรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์(บรรณาธิการ), บันทึกการเมืองไทย, กรุงเทพฯ:
ประชุมช่างจำกัด, 2530

หินพันธุ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทย: ภาวะของชาติ, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, 2533

ปฐม มณีโรจน์ ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาการเมือง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2517

ประยัด หงษ์ทองคำ การพัฒนาทางการเมือง นวัตกรรมพิมพ์, 2519

ประวิณ แจ่มศักดิ์, พฤติกรรมทางการเมืองในระบบอุปถัมภ์: การวิเคราะห์เชิงภูมิภาคเปรียบเทียบ, วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2536

ปริญญ นุตาลัย และคณะ, รวบรวม สัมมนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย
, 2535

พิชาย รัตนฉลก ฅ ฎเกิด, ระบบการทุจริตเลือกตั้ง สถาบันเทคโนโลยีสังคม, 2537

พิทยา ว่องกุล, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2537, มูลนิธิโลกสีเขียว, 2537

ผู้จัดการรายวัน, 10 ม.ค.38, 9 มี.ค.38

มนุญ วัฒนโกเมร, ข้อมูลพื้นฐานพรรคการเมืองปัจจุบันและพรรคการเมืองกับการเลือกตั้ง 2522-2529,
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2529

ยศ สันตสมบัติ, อำนาจ บุคลิกภาพผู้นำการเมืองไทย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หน้าไท, 2533

รัชดา ฉายสวัสดิ์, "ความสัมพันธ์ของนโยบายป่าไม้-ที่ดินแห่งชาติต่อผลกระทบการถือครองที่ดินของ
ประชาชน: ศึกษากรณีโครงการ คจก." ใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย, 2535: 138-155

วิฑูรย์ บัณฑุล, รวบรวม เอกสารประกอบการประชุม เวทีชาวบ้าน 34

สมบัติ จันทรวงศ์ การเมืองเรื่อง การเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีเลือกตั้งทั่วไป 2529, 2530
..... เลือกตั้งวิกฤต: ปัญหาและทางออก โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2536

สถาบันวิจัยสังคม, วิกฤตการณ์ที่ดินเกษตรกรรม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลล้งหน้าสำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. 2533, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2533

สำนักงานปลัดกระทรวง, รายละเอียดโครงการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่, กระทรวงมหาดไทย
, 2537

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถานการณ์ชนบทไทย, 2534

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาภาคในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 7 (2535-39)

สุจิต บุญบงการ การพัฒนาทางการเมืองไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ, ปราชญ์ชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา, สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536

เสน่ห์ จามริก แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2507

องค์กรกลาง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เบลล์การพิมพ์ จำกัด, 22 มีนาคม 2535

อมร รัชกาลสัจย์ และชัตติยา การณสุด ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ
ชุมชนสมมติและการขยายและการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด, 2515

ภาษาอังกฤษ

Almond, Gabriel, and G.B. Powell, Comparative Politics: A Developmental Approach, Boston: Little Brown, 1968.

Huntington, Samuel P. Political order in Changing Societies, New Haver : Yale University Press, 1968.

Huntington, Samuel P. and Joan M. Nelson Socioeconomic Change and Political Participation. Cambridge, Mass: Harvard University Press 1976.

Lipset, Seymour Martin "Some social requisites of democracy: economic development and Political Legitimacy." American Political Science Review 53: 69-105, 1959.

- Neher, Clark D., "A Critical Analysis of Research on Thai Politics", Asian Thought & Society, Vol. II, No. 1 (April, 1977).
- Pye, Lucian Aspects of Political Development. Boston: little, Brown 1966.
- Pye, Lucian and Sidney Verba, eds Political Culture and Political Development Princeton University Press, 1969.
- Redfield, Robert, "The Folk Society" American Journal of Sociology, 52 293-308, 1947.
- Riggs, Fred W. Thailand: The Modernization A Bureaucratic Polity. Honolulu, East-West Center Press, 1966.
- Sunshire, Jonathan (1972.) "The economic Basis and consequences of democracy : the need to study the time dimension" Paper prepared for Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington, D.C. 1972.
- Weber, Max (1958). The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism. New York : Scribner's, 1958.

เรื่อง : ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

จัดทำโดย

ฝ่ายประสานงานการวิจัย ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมาย

พิมพ์ที่ กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. 2540